

Lihtsustatud õpe.

Lisa 26. Lihtsustatud ainekava. Vene keel.

Vene keele õpetuse peamine ülesanne on toetada õpilaste kõne arengut, rõhutades eriti kõnest arusaamise kujundamist.

Vene keele õpetamisega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) oskab kuulata ja kõnele adekvaatselt reageerida; osaleb dialoogis ja väljendab oma mõtteid kuulajale arusaadavalt;
- 2) kavandab oma tegevust kõne abil, kommenteerib ning hindab seda, reguleerib oma ja teiste tegevust vastavalt üldistele käitumisnormidele;
- 3) loeb jõukohast teksti, mõistab selle sisu ja mõtet;
- 4) kirjutab arusaadavalt, teeb märkmeid, mõistab ja koostab tarbekirja;
- 5) on omandanud elementaarse ülevaate eesti keele süsteemist, tunneb põhitermineid;
- 6) valdab praktiliselt eesti keele lauseehitust, igapäevast sõnavara ja sõnade muutevorme, saab aru sõnade ja lausete otsesest tähendusest ning oma kogemuste piires ka pragmaatilisest tähendusest;
- 7) kasutab vene keelt õpitegevuses ja igapäevases elus; tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet;
- 8) tunneb ilukirjanduslike tekstide liike, omab elementaarset ülevaadet rahvuskirjandusest ja oskab nimetada mõnda kirjanikku;
- 9) tunneb ja jälgib oma võimete kohaselt üldinimlikke kõlbelisi arusaamu, valdab vastavat tavasõnavara.

Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis on põhitähtsuseks õpilaste kohanemine koolieluga, turvatunde ja eduelamuste kogemine ning valmisoleku kujunemine edasiseks edukaks õppetööks. Kuna õpilaste koolivalmidus ja võimed on erinevad, diferentseeritakse õppeülesandeid ja nende täitmiseks kuluvat aega. Õpilased suudavad osaleda õppetegevustes õpetaja suunamisel ja õpetajaga koostöös. Õpilased vajavad õppetegevustes palju materialiseerimist ja näitlikke vahendeid, sh algoritme. Eesmärgiks on saavutada elementaarne lugemis- ja kirjutamisoskus.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis tegeletakse õpiharjumuste ja -oskuste ning püsivuse kujundamisega. Tähelepanu pööratakse eneseväljendusoskuse ja -julguse kujundamisele, põhiliste suhtlemis- ja koostööoskuste omandamisele, sealhulgas üksteist toetavate ja väärtustavate suhete kujunemisele õpilaste vahel. Õpilased vajavad jätkuvalt õppetegevuse reguleerimist. Peamiseks õppemeetodiks on praktiline harjutamine õpetaja suunamisel, õppetegevustes kasutatakse materialiseerimisvahendeid, näitlikkust, sh algoritme. Õpilased suudavad mõista ja järgida lühikesi, lihtsaid suulisi ja kirjalikke tööjuhiseid. Vaja on tähelepanu pöörata esemete, nähtuste, sündmuste tunnustele ja neid väljendavate sõnade õpetamisele.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis tegeletakse iseseisvuse kujundamise ja eesmärgistatud töö oskuste ning valikute tegemise oskuste arendamisega. Õpilased suudavad mõista ja täita suulisi ning kirjalikke tuttavaid töökorraldusi. Oluline on kasutada algoritme ning suunata õpilasi aktiivsemalt ka iseseisvalt algoritme järgima ja kasutama, sh oma tegevust kontrollima. Jätkuvalt on õppeprotsessis suur osakaal praktilisel harjutamisel.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis tegeletakse oma tegevuse kavandamise ja hindamisega. Õpetatakse valima ning rakendama tulemuse saavutamiseks vajalikke tegevusi ja vahendeid ning enesekontrollivõtteid. Õppesisu ja omandatavaid oskusi seostatakse igapäevaeluga. Kujundatakse oskust oma arvamust väljendada, põhjendada ja kaitsta, hinnata oma tugevaid ja nõrku külgi ning teadvustada oma huvisid. Arendatakse oskust kuulata ja lugeda jõukohaseid tekste, mõista 9 suulist kõnet, luua keeleliselt korrektseid ning suhtlussituatsioonile vastavaid lihtsaid suulisi ja kirjalikke tekste.

Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa

Õpitulemused 2. klassi lõpuks	Õppesisu 2. klassis
Õpilane: 1) alustab ja/või jätkab tuttavas situatsioonis dialoogi, kasutab viisakusväljendeid; 2) kõneleb õpetaja suunamisel 3–4 lausega oma tegevusest; 3) iseloomustab objekti 2–3 tajutava tunnuse alusel õpetaja suunamisel; 4) mõistab, koostab ja kasutab suulises kõnes tunnetuslikele ja oma kogemustele toetuvat laiendatud 4–5-sõnalist lihtlauset; 5) loeb õpitud teksti lühikeste sõnade ja pikemaid sõnu kõnetaktide kaupa; 6) vastab analüüsitud lühiteksti põhjal suuliselt küsimustele, nimetab tekstis kirjeldatud tegelasi ja sündmusi abivahenditele (pildid, pildiseeriad, küsimused, sõnalünkadega laused) toetudes; 7) leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste abil sõnu ja lauseid, vastab küsimustele lause ja/või lõigu sisu kohta valiklugemise abil, järjestab sisu järgi pildiseeria; 8) muudab ja määrab võrdleva häälduse ja abivahendi toel 1–2-	1) suhtlemine ja suuline väljendusoskus: kuulamine ja jälgimine, suhtlemine, tunnetustegevuse arendamine; 2) lause ja sõnavara: lugemine, häälik- ja foneemanalüüs, lugemistehnika ja orienteerumine tekstis, uue teksti lugemine, lugemise harjutamine, sõnavaratöö, teksti korduv lugemine, teksti analüüs, küsimuste esitamine kaaslastele; 3) kirjutamine: kirjutamine, ära kiri, õige kiri, kirjatehnika, keeleteadmised ja –oskused.

silbilistes sõnades lihthääliku pikkuse; 9) kirjutab analüüsitud 1–2-silbilisi sõnu häälikkoostist moonutamata; 10) teeb lugema õpitud 3–4-sõnalise lause ära kirja lühikeste sõnade ja kõnetaktide kaupa.	
Õpitulemused 5. klassi lõpuks	Õppesisu 3. ja 5 klassis
Õpilane: 1) osaleb ühistegevuse ajal dialoogis (küsimus vastus, teade-küsimus), kasutab koostegevuses eri tüüpi dialoogirepliike, väljendab tuttavates situatsioonides oma seisukohti; küsib abikasutab viisakusväljendeid; 2) loeb õpitud teksti valdavalt sõnade kaupa või ladusalt häälega või endamisi vaikselt; 3) leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste järgi sõnu, lauseid ja lõike, vastab küsimustele, sh annab hinnangu tegevusaktile; 4) annab abivahendeid kasutades ja koostöös õpetajaga tekstilähedaselt edasi õpitud pala sisu; annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegevustele, põhjendab oma arvamust; 5) kirjeldab ja võrdleb tajutavate tunnuste alusel abistavale materjalile toetudes kahte tuttavat objekti; 6) sooritab tuttavaid õpitoiminguid suuliste ja kirjalike hargnenud korralduste alusel, sh osaleb tegevuse planeerimisel, valib ja kasutab abivahendeid; 7) osaleb õpetaja suunamisel lõigu ja teksti peamõtte sõnastamisel; osaleb jutustamiseks vajaliku abivahendi koostamisel ja annab sellele toetudes tekstilähedaselt edasi loetu sisu lõikude kaupa; 8) mõistab ja kasutab kuni 6-sõnalist lihtlauset; rakendab lauses sõnade muutevorme õpitud funktsioonides; 9) tunneb ära õpitud koond- ja lihtlauset liike tekstis ja tekstiväliselt; oskab neid suunamisel moodustada; 10) analüüsib ja moodustab sõnavorme algoritmi alusel; 11) rakendab tähekasutusreegleid; kasutab õpitud	1) suhtlemine ja suuline väljendusoskus: kuulamine ja jälgimine, suhtlemine, tunnetustegevuse arendamine, nägemis- ja ruumitaju, kontroll ja enesekontroll; 2) lause ja sõnavara: lugemine, häälik- ja foneemanalüüs, lugemistehnika ja orienteerumine tekstis, uue teksti lugemine, lugemise harjutamine, sõnavaratöö, teksti korduv lugemine, teksti analüüs, küsimuste esitamine kaaslastele, ümberjutustamine; 3) lause ja sõnavara: lihtlause, koondlause, lihtlause; 4) kirjutamine: kirjutamine, ära kiri, õige kiri, kirjatehnika, keeleteadmised ja –oskused. 5) sõnaliigid: nimisõna, omadussõna, tegusõna, arvsõna, liitsõna; 6) lugemine ja kirjutamine: häälik- ja foneemanalüüs; 7) lugemistehnika ja orienteerumine tekstis: uue teksti lugemine, lugemise harjutamine, sõnavaratöö, teksti korduv lugemine ja analüüs, dialoogi analüüs, valiklugemine. teksti jaotamine lõikudeks, küsimuste esitamine kaaslastele, tegelaste käitumise analüüs, teksti taastamine;

enesekontrollivõtteid õpetaja juhendamisel; 12) teeb 4–5-sõnalise lause ära kirja peamiselt sõnapaaride kaupa ja kontrollib tulemust.	
Õpitulemused 7. klassi lõpuks	Õppesisu 6. ja 7 klassis
Õpilane: 1) küsib ja edastab teavet tuttavates situatsioonides, järgib üldtunnustatud käitumisnorme; 2) osaleb oma õpitegevuse planeerimisel, kasutab suunamisel enesekontrollivõtteid, küsib abi, valib ja kasutab abivahendeid; 3) loeb õpitud teksti õigesti, ladusalt ja ilmekalt kõnetempos ning loeb võõrast teksti distantsilt, peamiselt süntagmades fraasides; 4) täidab endamisi lugedes jõukohaseid sisulisi ja keelelisi ülesandeid; 5) annab abivahendite toel edasi loetud tekstilõikude sisu (valikjutustamine); kirjeldab situatsioone ja objekte plaani alusel; 6) mõistab suhtlemisel seisukohtade võimalikku erinevust, selgitab oma seisukohti, hangib vajaduse korral täiendavat teavet teistelt inimestelt; 7) annab hinnangu tekstis kirjeldatud tegelaste käitumisele ja põhjendab seda viidetega tekstile, oma kogemusele või kehtivatele moraalinormidele; 8) iseloomustab tekstis kirjeldatud tegelasi plaani järgi, rühmitab neid teadaolevate tunnuste alusel; 9) selgitab talle mõistetavate sündmuste ajalisi ning põhjuslikke seoseid; 10) hangib tekstist teavet õpetaja juhendamisel; 11) rakendab õpetaja juhendamisel temaatilise lugemise oskust, täidab endamisi lugedes sisulisi ja keelelisi ülesandeid; 12) taastab analüüsitud teksti sisu vastavalt püstitatud ülesandele (valikuliselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult), vajaduse korral kasutab teksti analüüsimisel ühiselt koostatud abivahendeid; 13) koostab pärast ühist ettevalmistust lühikese kirjaliku	1) suhtlemine ja suuline väljendusoskus: tunnetustegevuse arendamine; 2) lugemine ja orienteerumine tekstis: uue teksti lugemine, lugemise harjutamine, sõnavaratöö, teksti analüüs, dialoogi analüüs, valik- ja temaatiline lugemine, küsimuste esitamine kaaslastele, tegelaste käitumise analüüs, teksti peamõtte sõnastamine, teksti kavastamine, teksti taastamine; 3) lause ja sõnavara: lihtlause, koondlause, liitlause; 4) sõnaliigid: nimisõna, liitnimisõna, omadussõna, arvsõna. Tegusõna. Võõrsõnad. Võõrsõna tunnused; 5) kirjutamine: kirjaliku teksti koostamine, tarbekiri, ära kiri, õigekiri, keeleteadmised ja – oskused.

ümberjutustuse, kokkuvõtte või referaadi kavale, tugisõnadele või sõnaühenditele toetudes; 14) moodustab liitsõnu ja tuletisi õpitud mallide ulatuses, mõistab liitsõnade ja tuletiste tähendust; 15) analüüsib sõnavormi koostist ja tähendust; moodustab sõnavorme, esitab suuna 16) mõistab ja kasutab õpitud lihtsate ja keeruliste lausete mudeleid; kaheosalised komplekslauseid, mis väljendavad erinevaid seoseid (aeg, põhjus, koht, tagajärg, eesmärk jne), eristab seoseid ja osalausetega väljendatud seoseid; misel süntaksi- ja morfoloogiaküsimusi; 17) kasutab sõnade õpitud muutevorme eri funktsioonides (tegusõna muutevorme õpetaja abiga); 18) teeb ära kirja lauseosade või lühikeste lausete kaupa ja kontrollib tulemust. 19) tuletab sõnu õpitud liidetega; moodustab liitsõnu; 20) kasutab kõnes sõnade käände- ja pöördevorme, analüüsib sõnavormide koostist; 21) tunneb ja rakendab kirjutamisel tähekasutus- ja ortograafia reegleid, vajaduse korral abimaterjalidele toetudes või õpetaja suunamisel.	
Õpitulemused 9. klassi lõpuks	Õppesisu 8. ja 9. klassis
Õpilane: 1) hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavaolukorras, iseloomustab plaani järgi tegelasi ja tegelaskirju ning nende käitumist; 2) märkab ja hindab kaaslaste käitumise (sh sõnakasutuse) sobivust, reageerib adekvaatselt kaaslaste erinevatele ja vastandlikele seisukohtadele; 3) analüüsib suunavate küsimuste abil dialoogi; 4) kasutab teabe saamiseks õpetaja juhendamisel erinevaid allikaid;	1) suhtlemine ja suuline väljendusoskus: tunnetustegevuse arendamine; 2) lause ja sõnavara: sõnaühend, liht-, koond- ja liitlause, koondlause, liitlause; 3) sõnaliigid: nimisõna, omadussõna, määrsõna, tegusõna, arvsõna, liitsõna, võõrsõnad; 4) lugemine ja orienteerumine tekstis: uue teksti lugemine, lugemise harjutamine, sõnavaratöö, teksti analüüs, teabe märgistamine tekstis, teksti peamõtte sõnastamine, teksti kavastamine, teksti taastamine, kirjaliku teksti koostamine (tekstiloomingu etappide kaupa); 5) kirjutamine: kirjaliku teksti konspekterimine, tarbekiri, vabas vormis

- 5) tutvustab kaaslastele ühte loetud raamatut;
- 6) loeb ja analüüsib jõukohast teksti ning täidab ülesandeid õpitud mõistmisstrateegiate ulatuses;
- 7) esitab küsimusi teksti kohta mõistmisstrateegiatest lähtuvalt;
- 8) märgistab suunamisel olulist teavet väljendavaid teabeüksusi tekstis, teeb märkmeid tekstide põhjal;
- 9) taastab õpitud teksti suuliselt erineval viisil: tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt; vajaduse korral rakendab tuttavaid abivahendeid;
- 10) kirjeldab abiga tegevusi ja sündmusi oma kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal;
- 11) suhtleb ja käitub partnerit arvestades olukorrale vastavalt, järgib üldtunnustatud moraalinorme, esitab oma soove, selgitab seisukohti suuliselt ja kirjalikult korrektses eesti keeles, osaleb arutelus;
- 12) valdab võimetekohaste tekstide funktsionaalse lugemise oskust;
- 13) nimetab mõnda eesti kirjanikku ja on tutvunud tema loominguga;
- 14) kasutab eriliigilisi tekste ja erinevaid allikaid teabe hankimiseks, suudab elementaarselt konspekteerida; koostab referaadi eelneva analüüsi või plaani alusel;
- 15) edastab loetud või kuulnud teksti sisu suuliselt või kirjalikult korrektses eesti keeles;
- 16) koostab pärast ühist arutelu tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse, kokkuvõtte või referaadi;
- 17) koostab õpitud tarbekirja etteantud näidise järgi;
- 18) tunneb ära ja moodustab pöörde- ja käändevorme, vajaduse korral toetub näidisele;
- 19) tuletab sõnu õpitud liidetega, mõistab ja kasutab kõnes tuletisi;
- 20) kasutab õpitud lausemalle suulises ja kirjalikus tekstis;
- 21) kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes, oskab vajaduse korral kasutada abistavat materjali.
- 22) tunneb eri lausetüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust,

tarbekirja koostamine (kiri, teade, kutse, seletuskiri, avaldus, volitus, CV);

- 6) blankettide täitmine (teenuste arveldused, ajakirjanduse tellimine) paberil ja arvutis, õigekiri, keeleteadmised ja -oskused.
- 7) konspekteerimine: kirjaliku teksti konspekteerimine, suuliselt esitatud teabe konspekteerimine.

kasutab neid kõnes; 23) järgib õpitud tähekasutus- ja ortograafiareegleid, suudab ise oma tööd kontrollida, leida ja parandada õigekirjavigu.	
--	--

Lihtsustatud õpe

Lisa 27. Ainekava Eesti keel teise keelena

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Eesti keele kui teise keele õpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) mõistab lihtsat igapäevast eestikeelset kõnet, kasutab õpitud sõnu ja lausemalle vestluses;
- 2) realiseerib oma kõnesoovi eluliselt vajalikes situatsioonides;
- 3) mõistab suulisi ja kirjalikke lihtsaid tekste, tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet (reklaam, kuulutused jne); 4) oskab kirjutada lihtsaid sõnumeid ja tekste (sh tarbetekste);
- 4) kasutab eestikeelseid teatmeallikaid (nt sõnaraamatuid, internetti) vajaliku info otsimiseks ka teistes valdkondades ja õppeainetes;
- 5) tunneb Eesti tuntumaid vaatamisväärsusi, kirjanikke, meediaväljaandeid, õppeasutusi ning teab eesti kultuuri iseärasusi.

Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

1.-2. klassis toimub ettevalmistus eesti keele teise keelena õppeks.

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis on põhitaotluseks õpilaste kohanemine koolieluga, turvatunde ja eduelamuste kogemine ning valmisoleku kujunemine edasiseks õppetööks. Kuna õpilaste koolivalmidus ja võimed on erinevad, kohandab õpetaja vastavalt ülesandeid ja nende täitmiseks kuluvat aega. Õpilased suudavad osaleda loovas õppetegevuses õpetaja suunamisel ja klassikaaslastega koostöös. Õppeprotsessis taotletakse sobilikke üldpõhimõtteid nagu terviklikkus, tasakaal, ja paindlikkus. Õpilase individuaalset võimekust arendatakse mänguliselt ja mitmekülgset kasutades auditiivset, visuaalset, kinesteetilist, loogilist ja verbaalset õpistiili. Eesmärgiks on saavutada esmane suhtlemis-, lugemis- ja kirjutamisoskus.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3. klassis algab eesti keele õppimine suulise kursusega, mis kestab 1–2 kuud: kujundatakse positiivset suhtumist eesti keele õppimisse, pakutakse eduelamusi ja turvatunnet. Uue keelekeskkonnaga tutvumiseks õpitakse koostöös õpetajaga eesti keelt teistest keeltest kuulmise järgi eristama, matkima kuulnud häälikuid, häälikuühendeid, sõnu ja lühikesi lauseid. Hääldusharjutusteks kasutatakse eakohaseid tekste. Suheldakse mänguliselt lihtsates elulistest olukordades. Õpitakse kuulama, jälgima, korraldusi mõistma ja täitma, tuttavas dialoogis osalema. Kõnelemisioskuse arendamiseks julgustab õpetaja õpilasi küsima, täpsustama ja kehakeelt kasutama. Õpitakse tegevuste ja näitvahendite abil lauseid moodustama ning viisakusväljendeid kasutama. Tehakse ära kirja, kirjutatakse lihtsamaid sõnu, väljendeid ja lauseid. Tähtsaim on igakülgset ja jõukohaselt suulist eneseväljendusoskust arendada.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis arendatakse õpilaste suulist ja kirjalikku väljendusoskust keele kõiki osaoskusi pidevalt harjutades. Harjutamisel on alati toeks pildid, sõnaühendid, tugisõnad, -laused, lausemallid, õpetaja suunavad küsimused jm. Õpilasi julgustatakse suhtlema, üksteist toetama ning väärtustama. Keeleteadmised omandatakse praktilise tegevuse ja konteksti kaudu. Tehakse ära kirja, koostatakse mallide järgi lauseid ning moodustatakse nendest lühitekste. Koostöös õpitakse tekstist tundmatuid sõnu otsima, loetu põhjal küsimustele vastama, küsimusi esitama. Tehakse oma tegevusest ja ühisüritustest suulisi kokkuvõtteid, osaletakse igapäevaelu dialoogides, valitakse esitatud repliikide hulgast vestlusse sobivaid. Õpitakse kasutama igapäevaeluks vajalikke digivahendeid. Suureneb lugemise ja kirjutamise osa, kinnistuvad esmased õpi- ja digioskused, turvalise käitumise harjumused. Koostöös teiste aineõpetajatega rakendatakse lõimitud õpet. Motiveeritakse õpilast eesti keelt kasutama igapäevategevustes ja suhtluses, luues selleks õpilastele huvitavaid olukordi (õppekäigud, teater, spordivõistlus).

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis arendatakse peamiselt õpilaste iseseisvust, õpetatakse tegema valikuid ning täitma kindla eesmärgiga ülesandeid. Suur tähtsus on praktilisel harjutamisel, näitlikustamisel ja kordamisel, et õpilased suudaksid mõista ja täita suulisi ja kirjalikke tuttavaid töökorraldusi, luua seoseid. Et iseseisvat keelekasutust suurendada, õpetatakse esitama teavet olukorrast lähtuvalt, selgitama oma seisukohta kaaslastele, põhjendama oma arvamust, nõustuma või loobuma, tegema ettepanekuid jne. Kuulamisoskuse arendamiseks kuulavad õpilased eestikeelset kõnet, vestlusi ning teevad õpetaja abiga nende põhjal kokkuvõtteid ja järeldusi. Lugemisvarasse kuuluvad peamiselt tarbetekstid: kuulutused, reklaamid, juhendid, ametikirjad. Suulise ja kirjaliku väljendusoskuse arendamisel pööratakse enim tähelepanu sellele, kuidas hankida teavet, kuidas seda mõista ning suuliselt ja kirjalikult edastada. Kirjutamine on seotud praktiliste vajadustega: koostatakse tarbetekste, täidetakse blankette õpetaja juhendamisel. Õpilased oskavad nimetada mõnd tuntumat Eesti vaatamisväärsust, meediaväljaannet, eesti lastekirjandusteost ning huvipakkuvat õppeasutust. Tegeldakse põhjalikumalt mõne huviala ja õppeaine sõnavaraga. Õpilased oskavad kasutada õpitud digivahendeid, sh lugeda, saata e-kirja, sõnumit jt.

Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa

Õpitulemused 2. klassi lõpuks	Õppesisu 1.-2. klassis
1) tunneb huvi eesti keele ja kultuuri vastu; 2) reageerib tegevustes kasutatavatele lihtsamatele korraldustele; 3) mõistab esitatud küsimusi; 4) tunneb ära õpitud sõnad ja väljendid ning mõistab neid; 5) kasutab elementaarseid viisakusväljendeid erinevates suhtlussituatsioonides; 6) oskab koostada lihtsamaid fraase ja lauseid; 7) kasutab lihtsaid fraase ja lauseid; 8) oskab vastata küsimustele õpitud sõnavara piires; 9) räägib õpitud sõnavara piires endast ja oma perest; 10) hääldab järele kuuldud sõnu; 11) hääldab õpitud sõnu õigesti; 12) tunneb huvi Eesti rahvussümbolite vastu; 13) teab ja oskab nimetada, mis riigis ta elab; 14) tunneb huvi Eestis tähistavate rahvakalendri tähtpäevade vastu; 15) oskab Eesti rahvussümbolitest nimetada ja kirjeldada Eesti lippu, rahvuslille ning rahvuslindu	MINA. Minu nimi, vanus, sugu, aadress. Saame tuttavaks. MINU PERE. Perekonnaliikmed. Lihtsatele küsimustele vastamine. MINA JA AEG. Nädalapäevad. Täna, eile, homme. MINA JA ELUKESKKOND. Kool, klass, koolitarbed. Meie klass. Minu kool. Kodu: maja, tuba, mööbel. MINA JA OLME. Liiklusvahendid (auto, buss, rong, lennuk, valgusfoor). Lihtsatele küsimustele vastamine. MINA JA PUHKUS. Igapäevased toimingud. Aastaajad ja pühad. MINA JA TERVIS. Inimese kehaosad. Toit: toituained, puuviljad, marjad, aedviljad. MINU KODUMAA. Eesti: riigi ja rahvuslikud sümbolid.
Õpitulemused 5. klassi lõpuks	Õppesisu 3. klassis
1) mõistab lihtsaid kirjalikke tekste, sõnumeid ja juhendeid; 2) oskab öelda arve 1–20; 3) osaleb dialoogis õpitud sõnavara ja lausemallide põhjal; 4) kirjeldab lühidalt iseennast ja oma lähiümbrust; 5) tuleb igapäevastes tüüpolukordades toime suulise suhtlusega; 6) teeb ära kirja lihtsamatest lausetest või lühitekstidest; 7) vastab lihtsamatele küsimustele; 8) nimetab Eesti suuremaid linna, saari, oma kodukoha vaatamisväärsusi.	MINA. Minu nimi, vanus, sugu, aadress. Saame tuttavaks. Tähestik. MINU PERE. Perekonnaliikmed. Lähisugulased. Lihtsatele küsimustele vastamine. MINA JA AEG. Mis kell on? (täistund). Põhiarvud 1-10. Nädalapäevad. Täna, eile, homme. MINA JA ELUKESKKOND. Kool, klass: koolitarbed. Meie klass. Minu kool. Kodu: maja, tuba, mööbel. Õpitud sõnu ja väljendeid kirjutamine, ära kirja tegemine.

	MINA JA OLME. Liiklusvahendid (auto, buss, rong, lennuk, valgusfoor). Lihtsatele küsimustele vastamine. Lühikesi küsimusi õpitud sõnavara ja lausemallide piires esitamine. MINA JA PUHKUS. Igapäevased toimingud. Aastaajad ja pühad. MINA JA TERVIS. Inimese kehaosad. Toit: toituained, puuviljad, marjad, aedviljad). Õpitud sõnu ja väljendeid kirjutamine, ära kirja tegemine. MINU KODUMAA. Eesti: riigi ja rahvuslikud sümbolid. Suuremad linnad, saared, lähiümbruse vaatamisväärsused. Keeleteadmised. Hääldus: eestikeelsete sõnade hääldamine, lühikese ja pika hääliku eristamine, raskemate häälikute (e, õ, ä, ö, ü) hääldamine. Asesõna: isikulised asesõnad, näitavad (see, need), küsivad asesõnad (kes? mis? missugune? mitu?). Käändsõna: kasutus ainsuses ja mitmuses, käändsõnade lõpud, käändevormid küsimuste vastustena (omandatakse kontekstis). Määrsõna: kohta (siin, seal) ja hulka (palju, vähe) näitavad määrsõnad. Pöörd sõna: pöörd sõnade lõpud, pöörd evormid olevikus (omandatakse kontekstis) . Lauseõpetus: jaatav ja eitav lihtlause. Õigekiri: tähestik. Kirjatähed. Hääliku ja tähe vaheline seos. Sõnade, lausete kirjutamine. Kuulamine. Sõnade ja väljendite kuulamine, nende tähenduse mõistmine. Õpetaja korralduste kuulamine ja mõistmine. Laulude ja salmide kuulamine. Hääldamine. Hääldusharjutused häälikute korrektseks hääldamiseks. Sõnade ja lausete kordamine. Rääkimine. Lihtsate lausete koostamine mudelite järgi ja kasutamine kõnes. Lihtsatele küsimustele vastamine õpitu piires.
--	--

	Lühikeste küsimuste esitamine õpitud sõnavara ja lausemallide piires. Suhtlemine. - Tervitamine ja hüvastijätt; - Enda tutvustamine (nimi ja perekonnanimi, ma olen õpilane jne); - Tänamine ja palumine. Lugemine. Tähtede õppimine. Sõnade ja lühikeste lausete lugemine. Kirjutamine. Suured trükitähed (I, U, E, O, A, N, L, M, S, R, V, T, D, P, B, K, G, H J, Õ, Ä, Ö, Ü). Õpitud sõnade ära kiri. Oma isikuandmete kirjutamine.
Õppesisu 4. klassis	Õppesisu 5. klassis
MINA. Enesetutvustus. Kehaosad. MINU PERE. Pereliikmed (sh tädi, onu). Osalemine dialoogis õpitud sõnavara ja lausemallide põhjal. MINA JA AEG. Nädalapäevad. Aastaajad, kuud. Kellaaeg (täis- ja pooltunnid). Arvud 1-12. Lihtsatele küsimustele vastamine õpitu piires. MINA JA ELUKESKKOND. Ilm. Koduloomad. Metsloomad. Ära kirja sõnapaaridest ja lihtsamatest väljenditest tegemine. MINA JA TÖÖ. Koolipäev. Õppeained. Kirjeldamine enda kohta lühikesi lauseid õpitud lausemallide põhjal. MINA JA OLME. Riietusesemed. Söögid, joogid. MINA JA PUHKUS. Igapäevased toimingud. Huvialad. Meelistegevused. MINA JA TERVIS. Arstiabi. Kaebused. Osalemine dialoogis õpitud sõnavara ja lausemallide põhjal. MINU KODUMAA. Eestimaa kui kodumaa. Pealinn; riiklikud ja rahvuslikud sümbolid. MINA JA KULTUUR. Tähtpäevad (jõulud, uus aasta, EV sünnipäev, emadepäev). Keeleteadmised.	MINA JA PEREKOND. Pereliikmed, pereliikmete ühised tegevused. Lähimad sugulased. MINA JA SÕBRAD. Ühised tegevused. Head ja halvad teod. Õnnitlused, kirjad (sh elektrooniliselt) sõbralt. MINA JA AEG. Aastaajad, kuud, nädalapäevad, ööpäeva osad. Kellaaeg (täis- ja pooltund, veerand, kolmveerand). Arvud 1-20. MINA JA ELUKESKKOND. Kodu - ja koolitee. Teeviidad, sildid, kuulutused jm teabevahendid. Teade, ürituste kava jms. MINA JA TÖÖ. Koolipäev. Õpitegevused. MINA JA OLME. Raha. Ostud toiduainete kaupluses. Puuviljad, marjad, aedviljad. MINA JA PUHKUS. Puhkepäevade ja koolivaheaegade tegevused. MINA JA TERVIS. Arsti juures: kaebused (nt pea valutab). MINA JA KULTUUR. Tähtpäevad. Jutte eesti lastekirjandusest. MINU KODUMAA. Eesti pealinn, suuremat linnad. Saared. Kodukoha vaatamisväärsused. Keeleteadmised

Nimisõnad: nimisõnad ainsuse nimetavas käändes, astmevahelduseta sõnad mitmuse nimetavas käändes. Aluse ja öeldise ühildumine. Omadussõnad: värvused. Enamkasutatavad omadussõnad, omadussõna ühildumine nimisõnaga. Assesõnad: isikulised ja näitavad asesõnad. Tegusõnad: tegusõnad olevikus; ainsuse ja mitmuse 1. ja 3. pööre; oleviku eitav vorm. Arvsõnad: põhiarvsõnad 1-12; kasutamine sõnaühendis ja lauses (1 poiss, 2 poissi jne). Oma vanuse teadmine (ma olen 9 aastat vana), kellaaeg. Määrsõnad: ajamäärsõnad (täna, eile, homme; sügisel, talvel, kevadel, suvel; kohamäärsõnad (siin, seal); viisimäärsõnad (hästi – halvasti, korralikult jne) – mõistmine ja kasutamine lauses. Sidesõnad: ja. Küsisõnad: kohaküsimused kus? kuhu? Lauseõpetus: Kuni 5- sõnalise lihtlause moodustamine skeemi järgi. Jaatav ja eitav lause. Küsilause. Lühivastused dialoogis. Lause laiendamine omadussõna ja määrsõna abil. Kuulamine. Õpetaja korralduste, lihtsate pöördumiste kuulamine ja mõistmine. Tuttavate situatsioonidega seotud (õpitud keelendite piires) lühikeste dialoogide kuulamine ja mõistmine. Lühikeste laulude ja luuletuste kuulamine. Häälamine. Hääldušharjutused häälikute korrektseks hääldamiseks. Sõnade ja lausete kordamine. Intonatsioon jäätavas ning eitavas kõnes, küsi-ja käsklauses. Rääkimine. Lihtsate lausete koostamine mudelite järgi ja kasutamine kõnes (4-5 lauset). Lihtsatele küsimustele vastamine õpitu piires. Lühikeste küsimuste esitamine õpitud sõnavara ja lausemallide piires. Suhtlemine. - Tervitamine ja hüvastijätt; - Enda tutvustamine (nimi ja perekonnanimi, ma olen õpilane jne);	Eesti tähestik: tähtede nimetused ja nende häälimine sõnades. Suurte ning väikeste trüki -ja kirjatähtede võrdlemine. Õpiku sõnastiku kasutamine. Nimisõnad: nimisõna ainsus ja mitmus kohasuhte (kus? kuhu? kust?) väljendamine. Omandisuhte (kellel? kellele?) väljendamine. Sõnade liitmine. Omadussõnad: omadussõnad tajutavate tunnuste tähistamiseks (suurus, värvus, maitse, temperatuur). Sõnaühendite koostamine: täiendi ja põhisõna sisuline ning vormiline ühendamine. Assesõnad: asesõnade käändevormide kasutamine sõnaühendites ja lausetes. Tegusõnad: tegusõnade pööramine ainsuses ja mitmuses. Olevik, lihtminevik. Arvsõnad: põhiarvsõnad 1-20, järgarvsõnad (mitmes?) 1.–10. Määrsõnad: aja-, koha-ja viisimäärsõnad. Ajamääruse (millal?) väljendamine ajamäärsõna ja alaütleva käände abil (täna õhtul). Lauseõpetus: jaatava ja eitava lihtlause moodustamine (kuni 5 sõna). Lihtlause laiendamine (täiend, sihitis, määrus). Käsklause. Küsilause. Kuulamine. Õpetaja ja kaaslaste kõne; korralduste, igapäevaelus vajalike juhendite ja hoiatuste; tuttava situatsiooniga seotud dialoogide, lihtsate laulude, luuletuste, lugemistekstide kuulamine ja mõistmine. Adekvaatne reageerimine kuulatud teabele. Häälamine. Hääldušharjutused häälikute korrektseks hääldamiseks. Intonatsioon jutustavas, küsi-ja käsklauses (jaatavas ja eitavas kõnes). Rääkimine. Lihtlausete kasutamine oma kõnes. Määruse, täiendi ja sihitise abil laiendatud lausete kasutamine oma kõnes. Lühikeste küsimuste esitamine õpitud sõnavara ja lausemallide piires. Lähiümbruse, igapäevaste toimingute ja inimeste kirjeldamine (3-4 lauset).
---	--

- Tänamine ja palumine;
- Õnnitlemine ja soovid pühadeks (häid pühi!)

Lugemine. Lühikeste tekstide (õpitud teema piires) lugemine; vajaliku teabe leidmine lihtsast tekstist. Lausete lõpetamine õpetaja abiga.

Kirjutamine. Suured ja väikesed kirjatähed (Aa, Ää, Oo, Öö, Uu, Õõ, Ee, Kk, Mm, Uu, Üü, Bb, Dd, Hh, Ii, Jj, Pp, Nn, Vv, Rr, Ss, Tt, Ll, Gg).

Trüki-ja kirjatähtede võrdlemine. Tähtede seostamine sõnas.

Kirjavahemärgid lauses. Sõnade ära kiri, lausete ära kiri (sõnahaaval).

Lihthäälikutest koosnevate (eelnevalt analüüsitud) sõnade kirjutamine.

Lühikeste lausete kirjutamine enda kohta (näidise järgi). Enda kohta käivatele lihtsatele küsimustele vastamine kirjalikult (*nimi, vanus, elukoht (riik, linn)*).

Suhtlemine.

- Enda ja teiste esitlemine, tutvustamine;
- Osalemine igapäevastele situatsioonidele vastavates dialoogides (rollimängudes): õpitud keelendite kasutamine, vastamine dialoogi repliigile, dialoogi alustamine ja jätkamine;
- Viisakusväljendite kasutamine;
- Oma soovide ja vajaduste väljendamine;
- Eneseväljendus liikumis- ja laulumängudes.

Lugemine.

Kirjalike tööjuhiste lugemine ja täitmine (*lihtlaused, 1-osalised korraldused, õpitud sõnavara piires*).

Lihtsate ja lühikeste teadete, tekstide lugemine tahvlilt, õpikust/töölehel, oma vihikust (trüki-ja käekirjaline tekst); olulise teabe leidmine tekstist.

Teksti sobitamine illustratsioonidega.

Lihtsate küsimustike lugemine ja täitmine.

Õpiku sõnastiku kasutamine tekstist arusaamiseks.

Kirjutamine.

Suured ja väikesed kirjatähed; tähtede seostamine sõnas. Kirjavahemärgid lauses.

Sõnade ära kiri (originaal esitatud kirjatähtedega, trükitähtedega); lausete ära kiri; kirjutatu võrdlemine originaaliga.

Õpitud sõnade õigekiri. Õpitud lausete kirjutamine etteütlemise järgi (*suur algustäht, lause lõpumärk, sõnavahede eristamine, lubatud on õigekirjavead*).

Lihtsa küsimustiku täitmine.

Lühijutukese kirjutamine iseendast ja teistest inimestest.

Eeldatavad õpitulemused 5. klassi lõpuks osaoskuse ti

Saab aru selgelt hääldatud fraasidest, lausetest ja tuttava situatsiooniga seotud lühikestest dialoogidest. Mõistab selgelt ja aeglaselt antud juhiseid ning pöördumisi. Vajab kordamist, osutamist, piltlikustamist jne.	Loeb lühikesi lihtsaid tekste (nt. ürituste kavad, postkaardid, meilid, kuulutused jne) ja leiab neist vajaliku faktiinfo. Saab aru lihtsatest kirjalikest tööjuhustest. Lugemise tempo on väga aeglane, teksti mõistmiseks võib vaja minna korduvat lugemist. Tekstist arusaamiseks oskab kasutada õpiku sõnastiku.	Oskab lühidalt kirjeldada lähiümbrust, igapäevaseid toiminguid ja inimesi. Kasutab põhisõnavara ja käibefraase, lihtsamaid grammatilisi konstruktsioone ja lausemalle. Suudab alustada ja lõpetada lühivestlust, kuid ei suuda seda juhtida. Kõne on takerdud, esineb hääldusvigu.	Oskab lühidalt kirjutada iseendast ja teisest inimesest. Oskab täita lihtsat küsimustikku. Tunneb õpitud sõnavara õigekirja. Kasutab lause alguses suurtähte ja lause lõpus õiget kirjavahemärki.
--	--	--	---

Õpitulemused 7. klassi lõpuks	Õppesisu 6. klassis	Õppesisu 7. Õppesisu
1) saab aru selget teavet sisaldavast igapäevasest kõnest; 2) saab aru lihtsamatest kirjalikest tekstidest, sh eesti lastejuttudest, oskab neid lugeda; 3) leiab lihtsamast tekstist vajalikku teavet; 4) tuleb toime igapäevastes suhtlusolukordades teeninduses, osaleb dialoogis õpitud lausemallide põhjal; 5) kirjeldab oma lähiümbrust lühikeste lausetega; 6) kirjutab lühikesi lihtsaid sõnumeid, sh isiklikke kirju, teateid igapäevaelu kohta; 7) oskab juhendamisel leida teavet veebist ja kasutada arvuti jm digivahendite abi õppetöös; 8) oskab öelda arve 1–100.	MINA JA TEISED. Mina olen 12–13 aastane. Uus õpilane. Tahaksin olla temasarnane. Ma olen juba suurem ja targem. Minu pere. Arvud 1-50. KODU JA LÄHIÜMBRUS. Kodused tööd ja tegemised. Puhas kodu ja koduümbrus. Kirjeldamine suunavate küsimuste abil suuliselt ja kirjalikult kodu ja kooliümbrust. Väikese keskkonnasõnastiku koostamine. EESTI JA MAAILM. Maailma maad minu kodus. Kes palju käinud, see palju näinud. Eesti loodus. Tunnen Eesti tähtpäevi. Tähtpäevade aastaring Eestimaal. IGAPÄEVAELU. Räägime suvest. Räägime huvidest. Mulle meeldib käia kinos. Kooliarsti juures. Perearsti juures. Hambaarsti juures. Turvaline liiklemine.	MINA JA TEISED. Vahva suvi. Minu pere. Sõbrad. Lemmikloomad. Rääkimine lihtsate seostatud lausetega oma suvest, perest, sõpradest ja lemmikloomadest. KODU JA LÄHIÜMBRUS. Minu kodu ja selle lähiümbrus. Heade mõtete linn Narva: muuseumid, teatrid, kinod, vaatamisväärsused. Rääkimine lihtsate seostatud lausetega oma kodust ja selle lähiümbrusest. EESTI JA MAAILM. Euroopa riigid ja rahvused. Eesti maakonnad, suurimad linnad ning riiklikud ja rahvuslikud sümbolid. Eesti tähtpäevad. Eesti kirjanikud. Ilm Eestis ja mujal maailmas. IGAPÄEVAELU. Minu lemmiktoit ja -jook. Sünnipäev. Riietume vastavalt ilmale. Kinos. Perearsti juures. Hambaarsti juures. Minu

	Tervislik toitumine. Mida saan osta poest? Kaubanduskeskuses. ÕPPIMINE JA TÖÖ. Koolimaja. Koolipäev võib olla tõeliselt mõnus. Keeleõppimine ei ole mulle raske. Miks ma valisin selle elukutse.	huvialad. Transpordivahendid, mida kasutan liikumiseks. ÕPPIMINE JA TÖÖ. Minu kooli- ja puhkepäev. Minu lemmiktund. Arvutiklassis. Raamatukogus. Arvud 1-100. Kirjeldab suuliselt ja kirjalikult tugisõnade ja lausemallide abil oma päeva ja lemmiktundi, esitab küsimusi ja vastab esitatud küsimustele.
--	--	---

Eeldatavad õpitulemused 7. klassi lõpuks osaoskuse ti

Mõistab lihtsaid vestlusi ning lühikeste jutustuste, teadete ja sõnumite sisu, kui need on talle tuttavatel teemal, seotud igapäevaste tegevustega ning esitatud aeglaselt ja selgelt. Vajab kordamist ja selget hääldust.	Loeb üldkasutatava sõnavaraga lühikesi tavatekste (nt isiklikud kirjad, kuulutused, uudised jne). Leiab tekstis sisalduvat infot ja saab aru teksti mõttest. Lugemise tempo on aeglane. Tekstist arusaamiseks oskab kasutada koolisõnastikku.	Oskab lühidalt kirjeldada lähiümbrust, igapäevaseid toiminguid ja inimesi. Kasutab põhisõnavara ja käibefraase, lihtsamaid grammatilisi konstruktsioone ja lausemalle. Suudab alustada ja lõpetada lühivestlust, kuid ei suuda seda juhtida. Kõne on takerduv, esineb hääldusvigu.	Tunneb õpitud sõnavara õigekirja. Kasutab lause alguses suurtähte ja lause lõpus õiget kirjavahemärki.
---	---	---	---

Õpitulemused 9. klassi lõuoks	Õppesisu 8. õppesisu	Õppesisu 9. õppesisu
1) saab aru suuliste ja kirjalike lihtsate tekstide sõnavarast ja kasutab neid sõnu suulises suhtluses õpitud lausemallide ulatuses; 2) tunneb Eesti tuntumaid vaatamisväärsusi ja kultuurilisi iseärasusi; 3) kirjeldab suuliselt oma lähiümbrust ja igapäevaelu, osaleb suulises vestluses tuttavatel ja huvipakkuvatel teemadel;	MINA JA TEISED. Mina (välimus, iseloom, huvid). Elukoht. Vanemate töö. Kodused tööd. Kirjeldamine oma iseloomu ja välimust, oma perekonda ja teisi inimesi. KODU JA LÄHIÜMBRUS. Kodukoha eluolu. Ühistransport. Teenindus ja suhtlemine. KODUKOHT EESTI. Eesti kirjanikud ja kunstnikud. Reisimine Eestis,	MINA JA TEISED. Sünnikoht. Pereliikmed. Kodu. Igapäevased toimingud. KODU JA LÄHIÜMBRUS. Teated, sildid, viidad, kasutusjuhendid. Hädaabitelefoni ja telefonivestlus. Osalemine suulistes lühiaruteludes tuttavatel ja huvipakkuvatel teemadel. KODUKOHT EESTI. Rahvus. Kodakondsus.

4) kirjutab kava alusel kogemuse põhjal lühikesi lihtsaid sündmuste kirjeldusi; 5) teab mõningaid eesti kirjanikke ja suuremaid meediaväljaandeid; 6) oskab kasutada õpitud digivahendeid: saata e-kirja ja vastata e-kirjale, kirjutada lihtsaid sõnumeid ja tekste, sh tarbetekste; 7) oskab öelda arve 1–100; 8) on tutvunud edasiõppimise võimalustega Eestis, saab kõrvalise abiga aru suulisest ja kirjalikust teabest jätkuõppimise ja töö leidmise kohta.	vaatamisväärsused. Nimetamine mõningaid Eesti ajaloo olulisemaid sündmusi, Eesti vaatamisväärsusi. IGAPÄEVAELU. ÕPPIMINE JA TÖÖ. Tarbekiri, postkaart, küsimustik/ankeet. Ajalehed ja ajakirjad. Suhtlemine suuliselt igapäevastes olukordades tuttavatel teemadel. VABA AEG. Lemmikraamat, lemmikfilm, lemmiksaade. „Arsti juures “. Arvud 1-100.	Eesti tuntumaid vaatamisväärsusi ja kultuurilisi iseärasusi. Eesti kaart. Naaberriigid. Reisimine. Arvud 1-100. IGAPÄEVAELU. ÕPPIMINE JA TÖÖ. Tulevikuplaanid, jätkuõppevõimalused. Suhtlemine töövestlusel ja protsessi. Töökoha otsimine, töökuulutused. Küsimustik/ankeet. Avaldus. CV. VABA AEG. Teater ja kino. Sport. Muusika ja kunst. Tervislikud eluviisid.
--	---	---

Eeldatavad õpitulemused põhikooli lõpuks osaoskuseti

Suudab jälgida enda jaoks tuttava valdkonna mõttevahetust ning eristada olulist infot. Saab aru olmesfääris kuulnud üldkeelse suhtluse sisust (nt poes, bussis jne). Vajab sageli kuuldu täpsustamist.	Mõistab lühikesi, lihtsaid tekste, mis sisaldavad sagedasti kasutatavaid ja rahvusvahelise levikuga sõnu. Mõistab lühikesi lihtsaid tekste tuttavatel teemadel, kui teksti keele kasutus sarnaneb tema igapäevaelus sageli ettetulevaga. Leiab tekstis sisalduvat infot ja saab aru teksti mõttest. Lugemise tempo on keskmine. Tekstist arusaamiseks oskab kasutada koolisõnastikku.	Oskab rääkida oma huvidest ja tegevustest. Tuleb toime olmesfääris suhtlemisega. Oskab väljendada oma suhtumist ja eelistusi. Suudab alustada, jätkata ja lõpetada vestlust tuttavatel teemadel, kuid võib vajada abi. Kasutab õpitud põhisõnavara ja lasusemalle valdavalt õigesti, spontaanses kõnes võivad esineda vead. Kõne on arusaadav, kuigi esineb hääldusvigu ja sõnade otsimist.	Koostab õpitud sõnavara piires lähiümbruse ja inimeste kirjeldusi. Kirjutab lihtsaid teateid igapäevaeluga seotud tegevustest (nt postkaart, kutse jne), koostab lühisõnumeid. Oskab kasutada sidesõnu. Oskab näidise järgi koostada lühikesi tekste, abivahendina kasutab õpiku- või koolisõnastikku.
---	---	---	--

Lihtsustatud õpe

Lisa 28. Inglise keele ainekava

Lihtsustatud õppe lõpetaja:

- kuulamisel oskab: tekstist informatsiooni leida; orienteeruda kaardil kuuldud juhiste järgi; eristada kuni kolme vestluses osaleva inimese kõnet; võrrelda suulist ja kirjalikku teksti;
- mõistab konteksti;
- kõnelemisel oskab: rääkida oma harrastustest; väljendada oma arvamust; avaldada soovi ühiseks tegevuseks; esitada küsimusi olmeinfo saamiseks ja saadud infot teistele edasi anda; vastata küsimustele õpitud temaatika piires; toime tulla teeninduses, eluliselt vajalikes situatsioonides;
- lugemisel: kasutab valiklugemist info leidmiseks; oskab pilti kirjeldusega kokku viia; oskab vajadusel kasutada sõnastikku; tunneb tähestikku.
- kirjutamisel oskab: täita lihtsamaid isikuandmetega ankeete; abiga kirjutada minijutukesi õpitud temaatika piires; kasutada kirjutamisel sõnastikke ja grammatikaõpikuid.

5. klass

Võõrkeeletõpetus 5. klassis on eelkõige propedeutilise suunitlusega: õpilasi valmistatakse ette keeleoskuse omandamiseks. Oluline on, et õpilased saaksid elementaarsed teadmised võõrkeeletõpetusest, et nad hakkaksid tajuma võõrkeelele omast kõla, intonatsiooni. Keeletõpetuse eesmärk on õpetada kasutama keelt loomulikes suhtlusolukordades. Seepärast on õpetaja ülesandeks luua klassis võimalikult loomulik keelekeskkond. Sellele aitavad kaasa erinevad õppemeetodid, mille käigus kujundatakse suhtlus- ja käitumisoskusi. 5. klassis on esmatähtis kuulamisoskuse ja kuuldust arusaamise oskuse arendamine. Õpilasi õpetatakse aktiivselt kuulama, eristama üksikuid sõnu, väljendeid, lauseid, aga ka hääletooni ja intonatsiooni. Kuulamisoskuse kujundamine on vahetult seotud matkimise ja järelekordamisega ning artikulatsiooniaparaadi arendamisega. Oluline on õpetada märkamaka kõneleja miimikat ja žeste, sest need toetavad kõne mõistmist. Õpilane omandab oskuse reageerida initsiatiivsele repliigile (küsimus, teade, korraldus). Keeletõpetuses kasutatakse suulise eelnevuse printsiipi: keeleüksused, mida laps hakkab lugema ja kirjutama, omandatakse eelnevalt suulises kõnes. Kompleksselt arendatakse kõiki osaoskusi.

Õpiväljundid:

- tunneb ära õpitud sõnad ja väljendid suulises kõnes ja kirjalikes lühikestes tekstides, saab aru nende tähendusest;
- vastab lühikestele väga lihtsatele küsimustele õpitu ulatuses; oskab esitada väga lühikesi lihtsaid küsimusi;
- tunneb tähestikku, tunneb ära õpitud sõna kirja pildi;

- oskab teha ära kirja võõrkeelsetest tekstidest;
- oskab kirjutada oma isikuandmeid;

Kõnelemisel

- Oskab ennast tutvustada
- Oskab lihtsamaid keelendeid: tervitada, jätta hüvasti, küsida kaaslase nime, paluda ja tänada

Kuulamise saab aru

- õpetaja antud lihtsamatest töökorraldustest ja oskab neid täita.
- lihtsamatest temale tuttavatest sõnadest, lausemudelitest.

Kirjutamisel

- Oskab õigesti kirjutada lihtsamaid õpitud sõnu

Lugemisel

- Saab aru lihtsamatest temale tuttavateset sõnadest ja lausetest
- Oskab lugeda õpitud dialooge ja lühitekste

Õppesisu

Kõnearendus- ja lugemisteemad. Mina (nimi, sugu, vanus). Perekond (ema, isa, õde, vend). Kool, klass. Kodu (maja, linnas-maal, tuba, mööbel).

Suhtlusoskused. Tervitamine, hüvastijätmine. Enda tutvustamine. Palumine, tänamine Kuulamisoskused. Üksikute sõnade ja sõnatühendite kuulamine.

Õpetaja korralduste kuulamine Laulude ja luuletuste kuulamine.

Kirjutamisoskused. Suurte ja väikeste kirjatähtede kalligraafiliselt õige kirjutamine. Tähtede omavahelised seosed. Ära kirjutamisharjutused

Lugemisoskused. Tähestiku lugemine. Lausetest ja õpitud sõnadest koosnevate lühitekstide lugemine.

Keeleteadmised. Nimisõnad (ainsus ja reegli pärane mitmus). Artikkel (umbmäärane ja määrav). Arvsõnad (põhiarvsõnad 1-10). Asesõnad (isikulised, omastavad). Tegusõnad (be, have 1. ja 3. pöördes). Tegusõna vormistik (Present Simple). Eessõnad (on, in). Lauseõpetus (lihtlause jaatav ja eitav vorm). Tähestik (tähtede nimetus ja nende häälimine)

6.–7. klass

Inglise keele õppe rõhuasetused 6.–7. klassis

Kujundatakse elementaarseks suhtlemiseks vajalik sõnavara. Õpitakse moodustama ning kasutama grammatiliselt õigeid lauseid õpitud sõnavara ja keeleteadmiste piires. Kujundatakse kõnelemissoovi ja suhtlemisjulgust, arendatakse õpitud sõnade hääldus- ja kirja pildi kokkusobitamist, kujundatakse lugemisoskust. Kõnelemisoskuse arendamiseks õpetatakse õpilasi kasutama kompensatoorseid strateegiaid (üleküsimine, uuesti alustamine) ja mitteverbaalseid väljendusvahendeid (žestid, miimika, imiteerimine). Jätkuvalt kasutatakse suulise eelnevuse printsiipi: see, mida laps hakkab lugema ja kirjutama, omandatakse eelnevalt suulises kõnes. Kompleksselt arendatakse kõiki osaoskusi.

Õpiväljundid:

- saab aru õpitud sõnadest ja lühikestest lausetest;
- reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele;
- mõistab lihtsaid sagedamini esinevaid väljendeid ja sõnu sisaldavaid tekste;
- kasutab õpitud sõnu ja väljendeid oma (küsimuste esitamine, küsimustele vastamine) vajaduste väljendamiseks;
- suudab kirjutada lühikesi lauseid ja fraase enda ja oma lähima ümbruse kohta.

Kõnelemisel oskab: rääkida endast, oma kodust, perekonnast; tutvustada ennast ja oma sõpra; ütelda oma aadressi; soovida õnne sünnipäevaks; väljendada kellaaega täistundides; väljendada päevaaegu, aastaaegu; ütelda oma telefoninumbrit.

Kuulamisel saab aru: korraldustest, mida õpetaja tunnis kasutab ; lihtsamatest pöördumistest ; jõukohastest tekstidest (õpitud sõnavara ja lausemallid, arusaadav sisu).

Lugemisel saab aru: tuttava sõnavaraga lühitekstidest; lühikesest tööjuhendist.

Kirjutamisel oskab: abiga täita lünkharjutust; kirjutada oma aadressi; juhendamisel lõpetada lauseid ja fraase.

Õpitulemused 5.-7. klassis

- tunneb ära õpitud sõnad ja väljendid suulises kõnes ja kirjalikes lühikestes tekstides, saab aru nende tähendusest;
- vastab lühikestele väga lihtsatele küsimustele õpitu ulatuses; oskab esitada väga lühikesi lihtsaid küsimusi;
- tunneb tähestikku, tunneb ära õpitud sõna kirja pildi;
- oskab kirjutada oma isikuandmeid;
- suhtub positiivselt võõrkeele õppimisse.
- saab aru õpitud sõnadest ja lühikestest lausetest;
- reageerib adekvaatselt lihtsatele küsimustele ja korraldustele;
- mõistab lihtsaid sagedamini esinevaid väljendeid ja sõnu sisaldavaid tekste;

- kasutab õpitud sõnu ja väljendeid oma (küsimuste esitamine, küsimustele vastamine) vajaduste väljendamiseks;
- suudab kirjutada lühikesi lauseid ja fraase enda ja oma lähima ümbruse kohta.

Õppesisu

Kõnearendus- ja lugemisteemad

Mina ise (välimus, riietus).

Minu pere ja lemmikloomad (pereliikme, lemmikloomad).

Minu kodukoht (loodus, loomad, ilm, aastaajad).

Minu kool ja klass (koolipäev, sõbrad, õpetajad).

Minu päev (igapäevased toimingud, toit, söömine).

Signaalsõnad (põhiarvud, nädala-päevad, kellaajad, aastaajad, värvid).

Suhtlusoskused: tervitamine ja hüvastijätt; enda ja teiste esitlemine; tänamine; vabandamine; telefoninumbri ütlemine; millegi vastuvõtmine ja ulatamine; õnnitlused (sünnipäev, jõulud).

Kuulamisoskused: rollimängude kuulamine lindilt; õpetaja antud korralduste kuulamine; kaasõpilaste kuulamine; laulude ja luuletuste kuulamine.

Kõnelemisoskused: õpitud sõnade ja lausemudelite abil lühijutukese koostamine; oma nime, vanuse ütlemine; luuletuse, laulu peastteadmine; repliikide järjestamine dialoogiks.

Lugemisoskused: õpiku teksti lugemine; käekirjalise teksti lugemine (tahvlilt, töölehel, oma vihikust); lühiteadete lugemine tahvlilt; luuletuse lugemine.

Kirjutamisoskused: õpitud sõnade kirjutamine hääldusele vastava ja mittevastava kirja pildi puhul; 3-4-lauselise teksti kirjutamine; lühikarjutuste täitmine; lühikadega sõnasse puuduva tähe või silbi kirjutamine.

Keeleteadmised: Nimisõnad (ainsus ja mitmus). Artikkel (umbmäärane ja määrav).

Omadussõnad (omadussõna ühildumine nimisõnaga). Arvsõnad ja mõõtühikud (kellaaegtäistunnid). Asesõnad (isikulised- , omastavad- , näitavad asesõnad). Eessõnad (enamkasutatavad eessõnad in)

8.-9. klass

Rühuasetused 8.- 9. kl

Kujundatakse ja kinnistatakse võõrkeele alaseid (jätkuvalt integreeritult teiste õppeainete ja huvitegevusega) teadmisi ning oskusi, mis aitavad õpilastel toime tulla edaspidises iseseisvas elus. Põhiülesandeks jääb endiselt kõnekeele arendamine. Sellest tulenevalt kujundatakse kõnest ja tekstist arusaamist, ergutatakse kõnelemissoovi eluliselt vajalikes situatsioonides, õpetatakse orienteeruma igapäevases võõrkeelses teabes, iseseisvalt sõnaraamatuid, vestlussõnastikke ja teabevahendeid kasutama, lihtsamaid tarbekirja vorme täitma. Jätkuvalt kujundatakse keele kõiki osaoskusi

Õpiväljundid

Õpilane:

kuulamisel oskab: kirjelduse järgi pilte ära tunda; eristada kahe vestluses osaleva inimese kõnet;

lugemisel saab aru: lihtsamast informatsioonist; lihtsatest tekstidest, mõistab konteksti abil neis esinevaid tundmatuid sõnu, õige intonatsiooni, rõhu ja rütmiga lugeda õpitud dialooge;

kõnelemisel oskab: kirjeldada pildil nähtut õpitud sõnavara piires; rääkida oma igapäevastest tegevustest; loendada arve ühest sajani; väljendada heakskiitu; kasutada kellegi-millegi omadusi väljendavaid sõnu; kasutada õpitud keelendeid oma soovi väljendamiseks ja kaaslaste soovi küsimiseks;

lugemisel saab aru: kolme-nelja tundmatut sõna sisaldavast lühitekstist; kirjalikest sagedamini kasutatavatest tööjuhenditest;

kirjutamisel oskab: kirjutada õnnitlust; abiga kirjutada kirja; täita isikuandmeid nõudvaid ankeete.

Õpitulemused 9. klassis

- saab õpitud temaatika piires aru lühidialoogidest ja tekstidest;
- saab aru lühikestest lihtsatest tekstidest (nt postkaardid, teeviidad, teated, sõnumid) ja leiab neist vajaliku teabe;
- saab aru lihtsatest kirjalikest tööjuhenditest;
- osaleb lihtsates lühikestes igapäevaelulistes suhtlussituatsioonides;
- saab aru olulisest teabest olmetekstides (menüü, juhendid, lihtsamad küsimustikud);
- kirjeldab suuliselt oma tegevusi igapäevaelulistes situatsioonides.
- on omandanud esmased teadmised õpitava keele maa(de) kultuurist;
- saab aru lihtsatest dialoogidest, väga lühikestest juttudest, teadetest ja sõnumitest tuttavatel teemadel, mis on seotud igapäevaeluga;
- loeb sageli kasutatava sõnavaraga lühikesi tekste ja faktilist infot sisaldavaid tekste (nt kuulutused, isiklikud kirjad), leiab tekstis sisalduvat infot;
- tutvustab suuliselt ennast, oma huvisid ja oma pereliikmeid, kirjeldab lähiümbrust ja tegevusi õpitud sõnavara ja lausemallide piires;
- kirjutab lühikesi ja lihtsaid tekste: erinevat tüüpi sõnumeid, kirjeldusi, minevikus toimunud tegevusi, kirjeldab oma tundeid ja arvamusi.

Õppesisu

Kõnearendus- ja lugemisteemad

MINU ERIPÄRA (välimus, iseloom, huvid).

MINU PERE JA KODU (linn, küla, maja, korter, aed, õu).

MINU JA MINU VANEMATE TÖÖ.

MINU KOOL JA KLASS (koolitee, õppeained, kooliruumid).

HARRASTUSED JA VABA AEG (sport, kino, muusika).

TEENINDUS JA SUHTLEMINE (ostmine kaupluses, postkontoris, arsti juures, kehaosad, telefonikõned).

MINA JA MINU ARVAMUS (meeldib / ei meeldi).

EESTLASED JA NAABERRAHVAD (asukoht, keel, pealinn, raha).

ÕPITAVAT VÕÕRKEELT KÕNELEVAD RAHVAD (asukoht, pealinn, raha);

ORIENTEERUMINE INFOS (TV, ajakirjandus);

KULTUURISIDEMED (kirjavahetus);

TARBKIRI (kirja, postkaardi kirjutamine, ankeetide täitmine).

Suhtlusoskused: nime ja aadressi küsimine, nimede häälimine; reageerimine telefonikõnedele; oma soovi väljendamine ja kaaslaste soovi küsimine; loa palumine, lubamine ja keeldumine; heakskiidu ja üllatuse väljendamine; meeldivuse ja mittemeeldivuse väljendamine.

Kuulamisoskuse kujundamine: õpetaja ja kaasõpilase kõne kuulamine ja sellest arusaamine; kuulamisülesannete täitmine (piltide reastamine, kaardil liikumine jne); raadio ja teleri kuulamine; situatiivse kõne kuulamine (bussis, tänaval, kaupluses jm), mõistmine, reageerimine repliikidele.

Kõnelemisoskuse kujundamine: õpitud sõnavara piires sidusa teksti koostamine; dialoogi koostamine õpitud sõnavara ja lausemallide piires; küsimuste esitamine teksti kohta; kõnesituatsiooni astumine, informatsiooni küsimine, andmine, öelduga nõustumine või keeldumine; lühivastuste kasutamine; tüüpiliste kõnemudelite tundmine.

Lugemisoskuse kujundamine: teksti lugemine, mille tundmatud sõnad on tõlgitud, selgitatud; informatiivse teksti (teated, kuulutused, asutuste nimed, sõiduplaanid jne) lugemine; sisutähtsate sõnade ja lausete leidmine tekstist; sõnaraamatu kasutamise algteadmised.

Hääldusoskuse kujundamine: varemõpitud hääldusoskuste kinnistamine; lindile lugemine ja häälduse analüüs; sobiva intonatsiooni kasutamine olenevalt lausetüübist.

Kirjutamisoskuse kujundamine: aadressi ja isikuandmeid nõudvate ankeetide täitmine; õnnitluste kirjutamine; kirjale aadressi kirjutamine.

Keeleteadmised

Nimisõnad: erandlik mitmus; aluse ja öeldise ühildumine; omastav kääne.

Artikkel: umbmäärane ja määrav artikkel; artikli puudumine; enamkasutatavad väljendid artiklitega ja ilma.

Omadussõnad: võrdlusastmed; omadussõnade võrdlemine (as...as, not as...as, more...than) Arvsõnad ja mõõtühikud: järgarvud; kuupäev, aasta; kellaaeg.

Asesõna: omastav asesõna (their, your, our); küsivad asesõnad; umbmäärased asesõnad (some, any).

Määrsõnad: sagedusmäärsõnad (always, sometimes, never, again); järjestavad määrsõnad (first, next, before, after).

Tegusõnad: põhitegusõna ja abitegusõna (be, have, do); enamkasutatavad reeglipärased tegusõnad ja ebareeglipärased tegusõnad.

Tegusõna vormistik: üldajad (Present, Past and Future Simple); konstruktsioonid TO +

INFINITIVE, GOING TO + INFINITIVE, WANT TO + VERB.

Eessõna: enamkasutatavad eessõnad (at, in front of, behind, with, after, before); eessõnalised väljendid (interested in, good/bad at ..., in the middle of ...).

Lauseõpetus: siduvad laused (... which/that, ... who ...); küsilause moodustamine. Inglise tähestik: tähtede nimetused ja sõnade häälimine.

Õigekiri: nimisõna mitmuse lõpud; omadussõna võrdlusastmed; kirjavahemärgid (., ?, !, ').

Sõnatuletus: arvsõna tuletusliited (-ty); nimisõna tuletusliited (-er, -or); määrsõna tuletusliited (-ly).

Hindamine

Igal õppeveerandil saab õpilane tagasisidet kas suulise või kirjaliku sõnalise hinnangu või hinde vormis kõigi osaoskuste kohta. Kasutatakse kujundavat hindamist, mille kaudu saab õpilane tagasisidet oma tugevustest ja edusammudest.

Lihtsustatud õpe

Lisa 29. Ainekava Matemaatika

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Matemaatikaõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) saab aru matemaatika vajalikkusest oma elus ja tegevuses, tunneb rõõmu matemaatikaga tegelemisest;
- 2) omandab iseseisvaks tööks ja koostööks vajalikud oskused ning hoiakud;
- 3) õpib ümbritseva maailma esemeid ja nähtusi struktureerima (järjestama, võrdlema, rühmitama, loendama, mõõtma);
- 4) oskab suunamisel otsida matemaatikaalast teavet, kasutab õpetaja juhendamisel või iseseisvalt sobivaid info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid;
- 5) tunneb õpitud matemaatilisi mõisteid ja seoseid, rakendab matemaatikateadmisi ning lahendab jõukohaseid problemsituatsioone teistes õppeainetes ja igapäevaelus.

Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis saavad õpilased esmased kogemuslikud kujutlused esemete ja suuruste maailmast, hulkadest, vormist, ruumist ja ajast, arvudest 20 piires ning arvude liitehitusest. Õpitakse tundma lihtsamaid geomeetrilisi kujundeid, omandatakse esmased kujutlused mõõtmisest ja mõõtühikutest. Õpitakse

opereerima hulkadega, sooritama liitmis- ja lahutamistehteid ning rakendama neid matemaatiliste jutukeste koostamisel ning eluliste probleemsituatsioonide lahendamisel.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis omandavad õpilased kujutluse arvudest 1000 piires, arvude kümnendkoostise ja rakendavad seda arvutamisel ning eluliste probleemide lahendamisel. Omandatakse kujutlused 20 korrutamise ja jagamise olemusest ning rakendatakse neid korrutamise- ja jagamistabeli ülesannete lahendamisel. Omandatakse kujutlus mõõtühikute süsteemist ja õpitakse arvutama nimega arvudega. Õpitakse eristama, nimetama, mõõtma ja joonestusvahenditega joonestama tasapinnalisi geomeetrilisi kujundeid. Kujuneb arusaam elus ettetulevate probleemide sõnastamisest tekstülesandena. Omandatakse oskus esemeliselt ja skemaatiliselt modelleerida lihtsamaid liht- ja lihtsituatsioone.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis omandavad õpilased kujutluse arvudest 100 000 piires, õpivad eristama arvu järke ja klasse. Lahendatakse geomeetriaülesandeid, sooritatakse nelja aritmeetilist tehet naturaali- ja nimega arvudega õpitud arvuvalla piires. Omandatakse kujutlused harilikust ja kümnendmurrust, õpitakse leidma osa tervikust ja tervikut tema osa järgi. Kujuneb oskus rakendada tekstülesandest omandatud teadmisi analoogiliste seostega eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel.

Õppetegevus 8.–9. klassis 8.–9. klassis kasutavad õpilased omandatud arvutusoskust igapäevaste eluliste probleemide modelleerimisel ja lahendamisel. Süvenevad õpilaste teadmised ja oskused opereerimisest arvudega 1 000 000 piires. Täpsustuvad ja laienevad teadmised geomeetrist kujunditest ja nende omadustest, tekib kujutlus pindalast ja ruumalast. Õpilased lahendavad rakenduslikke tekstülesandeid, loevad ja koostavad lihtsamaid andmestikke ja diagramme.

I kooliaste

Õpitulemused 2. klassi lõpuks	Õppesisu 1. ja 2. klassis
Õpilane 1) orienteerub ruumis ja tasapinnal küsimuse <i>kus?</i> ja korralduse pane ...! alusel; 2) võrdleb ja järjestab esemeid suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi; 3) opereerib hulkadega (oskab hulki võrrelda, võrdsustada ja ühendada ning eraldada osahulka); 4) nimetab, kirjutab ja võrdleb arve 20 piires; 5) vastandab hulgaelemente arvuga (20 piires);	1) Eseme asukoha määramine küsimuse <i>kus?</i> abil (endast või esemest lähtudes); esemete asetamine nõutud kohale; 2) Tegevused esemete ja esemete gruppidega, esemeid eristavad tunnused; 3) Võrdlemine pealeasetamise ja kõrvutamise teel, esemete ühised tunnused; 4) Geomeetriliste kujundite (<i>ring, kolmnurk, nelinurk</i>) kasutamine hulgaelementidena;

6) määrab arvu koha naturaalarvude reas; 7) eristab ühe- ja kahekohalisi arve, arvus kümnelisi ja ühelisi; 8) teab arvude koostist 10 piires; 9) liidab ja lahutab 20 piires järku ületamata; 10) lahendab kolme arvu liitmise või lahutamise liitülesandeid; 11) teab rahaühikuid; kasutab õpitud rahaühikuid ostu-müügitehingute sooritamisel poemängus; 12) eristab ja konstrueerib praktiliselt geomeetrilisi kujundeid <i>ring</i>, <i>kolmnurk</i>, <i>nelinurk</i> ja teab nende nimetusi; joonestab punktide järgi joonlaua abil kolmnurka ja nelinurka; 13) teab nädalapäevade ja aastaaegade järgnevust toetudes abivahenditele; 14) seostab ajasuhteid eile, täna, homme, üleile ja ülehommega nädalapäevadega; 15) määrab aega täistundides; 16) kasutab mõõtmisel pikkusühikut sentimeeter; 17) mõõdab joonlaua abil lõigu pikkust sentimeetrites; 18) lahendab abiga ühetehtelisi tekstülesandeid summa ning vahe leidmiseks.	5) Joonlaua abil kolmnurga ja nelinurga joonestamine etteantud punktide (tippude) järgi; 6) Kujundi elementide nimetamine (<i>nurk</i>, <i>külg</i>) ja nende loendamine; 7) Arvud 1–10; 8) Arvu ja numbri vaheline seos; 9) Hulga, arvu ja numbri vaheline seos; 10) Arvude rida (arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras; puuduvate arvude nimetamine; arvu naabrite nimetamine); 11) Arvude võrdlemine (<i>on suurem kui</i>; <i>on väiksem kui</i>; <i>on võrdne</i>). Kujutlus kümnelisest; 12) Märkide + , – , = sisulise tähenduse tutvustamine; 13) Liitmis- ja lahutamistabeli koostamine 10 piires arvutamiseks, liitmise vahetuvusseaduse praktiline kasutamine; 14) Teise kümne arvude moodustamine (järgmise arvu tekitamine eelmisele arvule ühe lisamise (liitmise) teel); 15) Ühe- ja kahekohalised arvud; 16) Arvude rida 1–20 (puuduvate arvude nimetamine, arvu naabrite nimetamine, arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras); 17) Kümneline ja üheline, nende koht arvus; 18) Liitmine ja lahutamine 20 piires järguühikut ületamata konkreetse materjali abil ja arvudega; 19) Liitmis- ja lahutamisesannete lugemine ja kirjutamine sõnadega; 20) Kahetehteliste avaldiste väärtuse arvutamine; 21) Tutvumine rahaühikutega (<i>euro</i>, <i>sent</i>): nimetamine, eristamine; 22) Rahatähe vahetamine suuremaks või väiksemateks; 23) Vajaliku summa moodustamine rahatähtedest (20 piires); praktilised harjutused rahatähtede ja müntidega; 24) <i>Nädal</i> (nädalapäevade nimetamine ja järjestamine, puhke- ja tööpäevad, nädala kestus);
--	--

	25) Ajasuhted: mõistete <i>eile, täna, homme, üleeile</i> ja <i>ülehomme</i> sidumine nädalapäevadega, ööpäevaosade üldistamine sõnaga <i>ööpäev</i>; 26) <i>Aasta</i> (aastaaegade nimetamine ja järjestamine); 27) Kellaaeg: kella liikide nimetamine ja eristamine; suur ja väike osuti, kellaaja määramine tunnilise täpsusega; 28) Pikkusühikud: <i>sentimeeter</i> (cm); nimetus, tähendus ja kasutamine; 29) Mõõtühiku valmistamine (1 cm); mõõtmistulemuste lugemine; joonlaua kasutamine mõõtmisel (alustada 0-st); 30) Lõik, lõigu mõõtmine joonlaua abil sentimeetrites, lõikude võrdlemine (mõõtmistulemuse järgi); 31) Matemaatilised jutukesed. Lihtülesande koostamine ja lahendamine esemete ja aplikatsioonide, seeriapiltide ja seejärel süžeepliltide abil; 32) Andmete väljatoomine ja kujutamine esemelis-skemaatilisel, lahenduse kirjalik vormistamine (küsimus, võrdus, vastus), praktiliselt sooritatud kahetehteliste ülesannete lahenduste vormistamine võrdustena (vastus antakse suuliselt); 33) Ühetehtelise ülesande koostamine ja lahendamine summa ning vahe leidmiseks (seosed <i>rohkem-vähem, pikem-lühem</i>, teiste suurussuhete kasutamine).
--	--

II kooliaste

Õpitulemused 5. klassi lõpuks	Õppesisu 3., 4. ja 5. klassis
Õpilane 1) teab naturaalarve 1000 piires; 2) eristab järguühikuid, oskab määrata nende arvu; 3) teab Rooma numbreid I–X; 4) võrdleb arve; 5) liidab ja lahutab arve 1000 piires; 6) korrutab ja jagab ühekohalise arvuga 1000 piires; 7) lahendab kahe- ja kolmetehtelisi avaldisi; 8) saab aru mõiste <i>harilik murd</i> olemusest;	1) Arvud 21–100, lugemine, kirjutamine, arvu asukoha määramine arvude reas, üheliste, kümnelite, sajalise eristamine arvus, arvude võrdlemine, märkide $<$, $>$, $=$ kasutamine arvude võrdlemise tulemuse ülesmärkimisel; 2) Täiskümnete numeratsioon, arvu koha ja naabrite määramine arvureas; 3) Paaris- ja paaritud arvud; 4) Liitmine ja lahutamine kahekümne piires üleminekuga ühest kümnest teise (suulise arvutamise võtet kasutades), liitmise ja lahutamise tulemuse õigsuse kontrollimine (pöördtehtega); 5) Liitmine ja lahutamine üleminekuta ühest kümnest teise (suulise

9) leiab osa arvust 1000 piires; 10) teab mõõtühikuid <i>meeter, sentimeeter, kilomeeter, millimeeter; kilogramm, gramm, tonn; liiter</i> ning rahaühikuid <i>euro</i> ja <i>sent</i>; 11) liidab ja lahutab ühe- ja mitmenimelisi arve; 12) liidab ja lahutab nimega arve 1000 piires; 13) korrutab ja jagab ühenimelisi arve 1000 piires; 14) tunneb kella (<i>veerand-, pool-, kolmveerand- ja täistund</i>); 15) määrab aega kalendri järgi; 16) oskab lugeda termomeetri näitu kraadides; 17) joonestab lõike etteantud mõõdu järgi; 18) joonestab nelinurga mõõdu järgi; 19) teab nurkade liike; 20) eristab ringi ja ringjoont; 21) lahendab kahetehtelisi tekstülesandeid.	arvutamise võtet kasutades): täiskümnete liitmine ja lahutamine; 6) Kahetehteliste võrduste lahendamine, sealhulgas liitmine täiskümneni ($37 + 3 = 40$) ja täiskümnest ühekohalise arvu lahutamine ($40 - 3 = 37$), kahekohalisele arvule ühekohalise arvu liitmine; kahekohalisest arvust ühekohalise arvu lahutamine; kahekohalisele arvule kahekohalise arvu liitmine; kahekohalisest arvust kahekohalise arvu lahutamine, puuduva tehtekomponendi leidmine; 7) Liitmine ja lahutamine 100 piires järku ületamata (suulise arvutamise võtet kasutades), liitmine ja lahutamine 100 piires järgu ületamisega, vahetuvusseadus kasutamine, liitmine ja lahutamine 100 piires järku ületamata (kirjaliku arvutamise võttega), liitmis- ja lahutamistehte kontrollimine pöördtehtega; 8) Korrutamise ja jagamise olemuse selgitamine, praktiliste tegevuste sooritamine hulkadega: esemelite hulkade võtmine teatud arv korda, korrutamine kui võrdsete liidetavate summa leidmine, võrdsete liidetavate liitmise asendamine korrutamisega, korrutamise vahetuvusseadus, korrutustabelile tuginev korrutamine ja jagamine, korrutamise ja jagamise vaheline seos, selle kasutamine jagamise õppimisel ja kontrollimisel, täiskümnete korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga 100 piires; 9) Tehtekomponentide nimetused liitmisel ja lahutamisel, tehtekomponentide nimetused korrutamisel ja jagamisel, puuduva tehtekomponendi leidmine liitmisel ja lahutamisel, puuduva tehtekomponendi leidmine korrutamisel ja jagamisel, tehete järjekord, ümarsulgude kasutamine kahetehtelistes võrdustes; 10) Arvud 1000 piires, moodustamine, lugemine, kirjutamine, arvu naabrid, nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras 1, 10, 100 kaupa; 11) Arvude suurendamine või vähendamine mingi arvu võrra; 12) Järgarvud 1000-ni, Rooma numbrid kümneni; 13) Liitmine ja lahutamine 1000 piires, liitmine 1000-ni, lahutamine 1000-st; 14) Kahekohaliste arvude korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga 100 piires, korrutamise- ja jagamistehte õigsuse kontrollimine
---	--

	pöördtehtega; 15) Kahe- ja kolmekohalise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga; 16) Mõiste <i>osa tervikust</i>, mõiste olemuse selgitamine, poole (kahendiku), kolmandiku, neljandiku, viiendiku leidmine tervikust (tegevuslikult); 17) Hariliku murru märkimine; 18) Osa leidmine 1000 piires; 19) Pikkusühikud: <i>meeter</i> (m), <i>millimeeter</i> (mm); <i>kilomeeter</i> (km) lugemine ja kasutamine, mõõtmis-tulemuste märkimine ja lugemine; seosed: $1 \text{ km} = 1000 \text{ m}$, $1 \text{ m} = 100 \text{ sm}$, $1 \text{ sm} = 10 \text{ mm}$; 20) Mõõtmine meetrites ja sentimeetrites (joonlauda ja mõõdulinti kasutades), sobiva mõõtühiku valimine; 21) Rahaühikud: 50 senti, 20 eurot, 50 eurot, 100 eurot. Seos $1 \text{ euro} = 100 \text{ senti}$; kõikide õpitud rahaühikute kasutamine probleemülesannete lahendamisel; 22) Massiühikud: <i>kilogramm</i> (kg) <i>gramm</i> (g), <i>tonn</i> (t); kujutlus kilogrammist kui raskusmõõdust, kasutamine, praktiline tegevus (kaalumine) esemete raskuse määramiseks, kaalukaussidega kaal, kaaluvihid, -pommid, mõõtmistulemuste märkimine ja lugemine; seosed: $1 \text{ kg} = 1000 \text{ g}$, $1 \text{ t} = 1000 \text{ kg}$; 23) Mahuühikud: <i>liiter</i> (l); kujutlus liitrist kui mahumõõdust, kasutamine, erinevate suurustega enamkasutatavate anumate tutvustamine (purgid, pudelid, ämber), mõõtmistulemuste märkimine ja lugemine; 24) Termomeeter, termomeetrite liigid ja kasutamine, näidu lugemine skaalalt kraadides; 25) Kellaaeg: kellaaja määramine täis-, poole- ja veerandtunnise täpsusega. Seos $1 \text{ ööpäev} = 24 \text{ tundi}$, ajaühikud: <i>tund</i>, <i>minut</i>; seosed: $1 \text{ tund} = 60 \text{ minutit}$ ($1 \text{ h} = 60 \text{ min}$); 26) Ajaühikud: <i>kuu</i>, päevade arv kuus; <i>aasta</i>, seos: $1 \text{ aasta} = 12 \text{ kuud}$, aja arvutamine kella järgi tundides ja kalendri järgi päevades; 27) Ühenimeliste arvude liitmine ja lahutamine ($12 \text{ m} + 15 \text{ m}$; $37 \text{ kg} - 22$
--	---

	kg), vajadusel tulemise teisendamisega naaberühikuteks (24 min + 36 min = 60 min = 1 h; 75 cm + 25 cm = 100 cm = 1m); nimega arvude liitmine ja lahutamine teisendamisega; 28) Murdjoon, kõverjoon, sirglõigu ja murdjoone mõõtmine ja joonestamine joonlaua abil etteantud mõõtude järgi, sirglõigu pikendamine ja lühendamine (võrra); 29) Nelinurga joonestamine antud mõõtude järgi (ruudulisele paberile); 30) Nurkade (<i>täisnurk</i>, <i>nürinurk</i>, <i>teravnurk</i>) nimetamine ja eristamine, nurkade (<i>täisnurk</i>, <i>nürinurk</i>, <i>teravnurk</i>) joonestamine joonlaua abil; 31) Ringjoon, ringi kujutiste leidmine ümbrusest, joonistamine šablooni abil; 32) Tehete järjekord kahe- ja kolmetehtelistes avaldistes, ümarsulud kolmetehtelistes avaldistes; 33) Lihtülesanded antud arvu suurendamiseks või vähendamiseks teatud arvu võrra; 34) Üleminek lihtülesannetelt kahetehtelistele tekstülesannetele (sealhulgas ülesanded, mille teine ülesanne on esimese ülesande järg). Ühe- ja kahetehteliste tekstülesannete eristamine; 35) Kahetehteliste tekstülesannete lahendamine (1. tehe – arvu suurendamine/vähendamine teatud arvu võrra, 2. tehe – summa leidmine). Üleminek tekstülesande sisu esemelis-skemaatilisel kujutamisel andmete skemaatilisele esitamisele, ülesande lahenduse otsimine ja skeemi täiendamine ühistööna (õpetaja suunavatele küsimustele toetudes), kahetehteliste tekstülesannete lahenduse kirjalik vormistamine (küsimused koostöös, võrdused koos nimetustega õpilase vihikus, vastus). 36) Lihtülesanded: arvude suurendamine või vähendamine mingi arv korda, ostu-müügi ülesanded, sõltuvus: maksumus = hind · hulk; 37) Kahetehtelised tekstülesanded seoste <i>korda/võrra</i> ja <i>rohkem/vähem</i> eristamiseks.
--	--

III kooliaste

Õpitulemused 7. klassi lõpuks	Õppesisu 6. ja 7. klassis
Õpilane: 1) teab naturaalarve 100 000 piires; 2) ümardab arvu etteantud järguni 100 000 piires; 3) teab Rooma numbreid I–XXX; 4) liidab ja lahutab 100 000 piires; 5) korrutab ja jagab 100 000 piires; 6) lahendab mitmetehtelisi avaldisi; 7) mõistab lihtmurru, liigmurru ja segaarvu olemust; 8) teisendab harilikke murde; 9) taandab harilikke murde; 10) liidab ja lahutab lihtmurde; 11) korrutab ja jagab harilikke murde; 12) leiab ühe ja mitu osa arvust; 13) leiab terviku tema osa järgi; 14) mõistab kümnendmurru olemust; 15) liidab ja lahutab kümnendmurde; 16) korrutab ja jagab kümnendmurde; 17) teab mõõtühikuid <i>detsimeeter</i>, <i>detsiliiter</i> ja <i>milliliiter</i>; 18) kasutab arvutamisel pikkus-, raskus-, mahu-, aja- ja rahaühikute seoseid; 19) liidab ja lahutab nimega arve 10 000 piires; 20) korrutab ja jagab nimega arve 10 000 piires; 21) arvutab aritmeetilise keskmise; 22) eristab kolmnurkade liike; 23) arvutab hulknurga ümbermõõtu; 24) eristab lõikuvaid, ristuvaid ja paralleelseid sirgeid; 25) joonestab sümmeetrilisi kujundeid; 26) lahendab kolmetehtelisi tekstülesandeid toetudes lahendusplaanile.	1) Arvude moodustamine, lugemine ja kirjutamine 10 000-ni; 2) Kirjalik liitmine ja lahutamine 10 000 piires üleminekuta ja üleminekuga; 2) Suuline korrutamine ja jagamine 10 000 piires, neljakohalise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga; 3) Arvude moodustamine, lugemine ja kirjutamine 100 000-ni; 4) Kirjalik liitmine ja lahutamine 100 000 piires üleminekuta ja üleminekuga; 5) Suuline korrutamine ja jagamine 100 000 piires, viiekohalise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga; 6) Arvude ümardamine kümnelisteni, sajalisteni, Rooma numbrid 30-ni; 7) Liitmis- ja lahutamistehete, korrutamise ja jagamistehete kontrollimine pöördtehtega; 8) Lihtmurru määratlemine, lugemine, kirjutamine, liigmurd, segaarvu lugemine, kirjutamine, eristamine lihtmurrust, murru põhiomadus, ühenimeliste murdude võrdlemine, liitmine ja lahutamine; 9) Ühe ja mitme osa leidmine arvust (kahe tehte abil); 10) Murdude teisendamine, taandamine, korrutamine ja jagamine; 11) Kümnendmurru moodustamine, lugemine ja kirjutamine koma abil, kümnendmurdude võrdlemine, liitmine, lahutamine, korrutamine ja jagamine. Liitmis- ja lahutamistehete kontrollimine pöördtehtega, korrutamise ja jagamise kontrollimine pöördtehtega; 12) Pikkusühikud <i>kilomeeter</i> (km), <i>meeter</i> (m), <i>detsimeeter</i> (dm), <i>sentimeeter</i> (cm), <i>millimeeter</i> (mm); raskusühikud <i>tonn</i> (t), <i>kilogramm</i> (kg), <i>gramm</i> (g), mahuühikud <i>liiter</i> (l), <i>detsiliiter</i> (dl), <i>milliliiter</i> (ml), ajaühikud <i>sajand</i>, <i>aasta</i>, <i>kuu</i>, <i>nädal</i>, <i>ööpäev</i>, <i>tund</i>, <i>minut</i>, <i>sekund</i>, rahaühikud <i>euro</i>, <i>sent</i>; 13) Erinimeliste arvude liitmine ja lahutamine; 14) Ajavahemiku arvutamine: vanuse, sünniaasta; ajavahemiku;

	sündmuse kestvuse ja toimumise aja arvutamine; 15) Aritmeetilise keskmise leidmine; 16) Lõikude liitmine ja lahutamine; 17) Hulknurga külgede pikkuste mõõtmine, hulknurga (kolm-, neli-, viis-, kuusnurk) übermõõt (P); 18) Kolmnurkade liigid nurkade järgi; 19) Sümmeetria; sümmeetria telg, telgsümmeetrilised kujundid; 20) Lihtülesannete ühendamine kolmetehteliseks ülesandeks, andmete väljatoomine ja vormistamine skeemina, lahendusplaani koostamine ning lahendamine ühistööna (toetudes õpetaja suunavatele küsimustele).
Õpitulemused 9. klassi lõpuks	Õppesisu 8. ja 9. Klassis
Õpilane: 1) teab naturaalarve 1 000 000 piires; 2) ümardab arve etteantud järguni 1 000 000 piires; 3) teab Rooma numbreid I–XXXV; 4) liidab ja lahutab 1 000 000 piires; 5) korrutab ja jagab 1 000 000 piires; 6) lahendab mitmetehtelisi avaldisi; 7) teisendab murde; 8) liidab ja lahutab harilikke murde; 9) korrutab ja jagab harilikke murde; 10) liidab ja lahutab kümnendmurde; 11) korrutab ja jagab kümnendmurde; 12) teab protsendi praktilist tähendust; 13) sooritab protsentarvutusi; 14) arvutab pindala ja ruumala; 15) eristab ruumilisi kujundeid; 16) joonestab sümmeetrilisi kujundeid; 11) leiab infot diagrammilt; 12) lahendab mitmetehtelisi tekstülesandeid toetudes lahendusplaanile.	1) Arvude moodustamine, lugemine ja kirjutamine 1 000 000-ni; 2) Arvude ümardamine kümnelisteni, sajalisteni, Rooma numbrid 10 000-ni; 3) Kirjalik liitmine ja lahutamine 1 000 000 piires üleminekuta ja üleminekuga; 4) Suuline korrutamine ja jagamine 1 000 000 piires, viiekohalise arvu korrutamine ja jagamine ühekohalise arvuga; 5) Liitmis- ja lahutamistehete, korrutamise ja jagamistehete kontrollimine pöördtehtega; 6) Murdude teisendamine, taandamine, korrutamine, jagamine; 7) Kümnendmurdude liitmine, lahutamine, korrutamine ja jagamine. Liitmis- ja lahutamistehete kontrollimine pöördtehtega, korrutamise ja jagamise kontrollimine pöördtehtega; 8) Protsendi väljendamine kümnendmurruna ning kümnendmurdude väljendamine protsendina, protsendi leidmine arvust, arvu leidmine protsendi järgi; 9) Pindalaühikud ruutmillimeeter (mm^2), ruutsentimeeter (cm^2), ruutdetsimeeter (dm^2), ruutmeeter (m^2), ruutkilomeeter (km^2), aar (a), hektar (ha); nimetamine, märkimine, teisendamine, ruudu ja ristküliku külgede mõõtmine ja pindala arvutamine ($S = a \cdot a$; $S = a \cdot b$);

	10) Geomeetriliste kehade kuup, risttahukas, silinder, püramiid, kera nimetamine, leidmine ümbritsevast keskkonnast, eristamine, osade nimetamine, kuubi ja risttahuka pinnalaotuste vaatlemine ja võrdlemine; 11) Ruumala arvutamise valem ($V = a \cdot a \cdot a$, $V = a \cdot b \cdot c$), kuubi ja risttahuka ruumala arvutamine (ruumala arvutamine elulise materjali varal); 12) Ring-, tulp- ja joondigrammide tundmine, eristamine ja lugemine; 13) Lihtülesannete ühendamine kolmetehteliseks ülesandeks; andmete väljatoomine, vormistamine skeemina, lahendusplaani koostamine ja lahendamine ühistööna (õpetaja suunavatele küsimustele toetudes).
--	--

Lihtsustatud õpe

Lisa 30. Ainekava Loodusõpetus

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Loodusõpetuse õpetamisega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb huvi looduse vastu, käitub looduses hoolivalt ja turvaliselt, teab looduskaitse põhimõtteid;
- 2) oskab vaadelda loodusobjekte ja -nähtusi, teha praktilisi töid ja esitada tulemusi;
- 3) tunneb ning kirjeldab loodusobjekte ja -nähtusi, mõistab elus- ja eluta keskkonna seoseid;
- 4) mõistab inimtegevuse mõju keskkonnale, väärtustab keskkonnasäästlikku eluviisi;
- 5) leiab loodusteaduslikku teavet, kasutades tekste, plaane, kaarte ja mudeleid ning viies läbi vaatlusi ja katseid; sõnastab saadud teavet suuliselt ja kirjalikult.

Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassi õppetegevuses keskendutakse looduse vahetule kogemisele ja praktilisele tegevusele. Õpetaja osalusel ja suunamisel õpivad õpilased tundma lähiümbrust ning igapäevaelu nähtusi, õpivad märkama, vaatlema, võrdlema ja kirjeldama ümbritsevate objektide ja nähtuste tajutavaid

tunnuseid. Õppetegevuses on olulisel kohal liigitamis- ja järjestamisoskust kujundavad tegevused. Kuna sel arenguperioodil on lihtsustatud õppes õpilastel juhtivaks psüühiliseks protsessiks taju, tuleb õppetegevuses kasutada kujutluspiltide loomiseks palju esemelist ja kujutavat näitlikustamist. Ülekaalus on praktiline tegutsemine ja õppemäng. Valdavalt suuline õpitegevus peab arvestama õpilaste kõne arengu taset. Vähesel määral kasutatakse 1. klassi lõpust alates lihtsaid lugemisja kirjutamisülesandeid, arvestades seejuures vastavate oskuste arengut. Õpetaja osaleb õppetöös suurel määral. Järjepidevalt on vaja suunata õpilaste tunnetustegevust ja kõnet. Õpilaste õppetegevust tuleb reguleerida koostöös ja eeskuju järgi, tegevusakte peab saatma õpetaja kõne.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis on õppetegevuses jätkuvalt ülekaalus looduse vahetu kogemine, praktiline tegevus ja õppemäng. Vajalike kujutluspiltide loomist toetab esemeline ja kujutav näitlikkus, lisandub ka tinglik näitlikkus (lihtsad joonised, tabelid, Eesti kaart). Õpilaste tunnetustegevuse areng võimaldab varasemalt kujundatud taju- ja mälukujutlusi täpsemaks muuta ning suurema hulga tunnuste abil laiendada. Õpetaja suunamisel areneb objektide, nähtuste, tegevuste jm kirjeldamis-, võrdlemis-, rühmitamis- ja üldistamisoskus. Õpetaja abiga kujunevad jõukohase õppematerjali ulatuses põhjustagajärg seoste mõistmise ja järelduste tegemise oskused. Järk-järgult suureneb õpitegevuses kirjaliku kõne osakaal – jõukohaste õppetekstide häälega lugemine ja analüüs õpetaja suunamisel, jõukohaste kirjalike ülesannete sooritamine. Õpetaja osalus õpilaste tegevuses püsib, õpiülesandeid sooritatakse suulise juhendamise, eeskuju ja näidise järgi. Tähelepanu pööratakse lihtsate kirjalike töökorralduste mõistmisele ning nende täitmisele. Õpetaja ülesandeks on järjepidevalt kujundada õpilaste enesejuhtimise ning koostööoskusi, et järgnevatel õppeperioodidel oleks võimalik jõukohasel viisil iseseisvat tööd ning koostöiseid õppeviise (paaris- ja rühmatööd) rakendada. Õpetaja juhendamisel ja abiga on õpilased suutelised jõukohasel viisil tehnoloogiavahendeid kasutama, näiteks otsima pildilist teavet, sooritama õpitud teadmiste kinnistamiseks lihtsaid õpiülesandeid. Peamised raskused tehnoloogiavahendite kasutamisel tulenevad õpilaste tunnetustegevuse ja kirjaoskuse arengu puudulikkusest.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis võimaldab õpilaste tunnetustegevuse ja kõne areng laiendada jõukohasel viisil õpitavate objektide, nähtuste ja protsesside ning nende tunnuste hulka, seda nii õpilase kodukoha kui ka Eesti kontekstis. Kujutluspiltide loomiseks ja täpsustamiseks kasutatakse õpet loomulikus keskkonnas, praktilisi töid ja katseid, kujutavat ja tinglikku näitlikkust; kogemustel põhinevate mälukujutluste aktiveerimiseks ka verbaalset näitlikkust. Lisaks näitkatsete vaatlusele sooritavad õpilased õpetaja juhendamisel ka ise lihtsamaid praktilisi töid ja katseid. Järjepideva jõukohase arendustegevuse käigus pareneb õpilaste kirjeldamis-, võrdlemis-, rühmitamis- ja üldistamisoskus. Õpetaja suunamisel arenevad põhjustagajärg seoste mõistmise ja järelduste tegemise oskused. Jõukohasel viisil toetub teadmiste-oskuste omandamine kirjalikule õppematerjalile. Õpetaja suunamisel loevad õpilased jõukohaseid õppetekste häälega ja osaliselt endamisi, analüüsivad neid õpetaja suuliste ja kirjalike küsimuste-korralduste abil; otsivad teavet tabelitest, joonistelt ja skeemidelt; sooritavad kirjalikke õpiülesandeid. Õpetaja osalus õpilaste tegevuses väheneb järk-järgult, õpiülesannete täitmisel suureneb kirjalike tööjuhiste ja kirjalike abivahendite roll. Nende mõistmine ja kasutamine vajab jätkuvalt õpetaja suunamist. Õpilaste iseseisva tegutsemise ja koostööoskuste arenemine võimaldab sooritada jõukohaseid tegevusi paaris- ja rühmatöödena. Õpetaja juhendamisel kasutavad õpilased sobiva raskusastmega õpitegevuses meedia- ja tehnoloogiavahendeid – otsivad ja loevad jõukohast loodusala infot, kasutavad seda õpiülesannete sooritamisel. Õpilastele on jätkuvalt keeruline info lugemine, selekteerimine, teksti produtseerimine. Õpetaja ülesanne on reguleerida õpitegevuse raskusastet, arvestades õpilaste tunnetustegevuse ja kirjaoskuse arenguga.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis laienevad jõukohase õpitegevuse käigus õpilaste loodusalased teadmised, parenevad seoste mõistmise oskused, seda nii kodukoha, Eesti kui ka maailma kontekstis. Varasemate õppeperioodidega võrreldes pööratakse rohkem tähelepanu elementaarsete keemia ja füüsikateadmiste ning -oskuste kujundamisele. Õpilastele valmistab põhikooli lõpuni raskusi reaalselt mittetajutavate nähtuste ning protsesside mõistmine. Õppe eesmärgiks on eelkõige ümbritseva maailma praktiline mõistmine. Kujutuspiltide loomiseks ja täpsustamiseks kasutatakse õpet loomulikus keskkonnas, praktilisi töid ja katseid, kujutavat, tinglikku ning jõukohasel viisil ka verbaalset näitlikkust. Suureneb õpilaste roll ja iseseisvus katsete planeerimisel ja läbiviimisel. Põhjus-tagajärg seoste mõistmist ja järelduste tegemist suunab õpetaja. Õpetaja juhendamisel otsivad õpilased teavet erinevatest allikatest, kasutades seejuures ka meedia- ja tehnoloogiavahendeid. Õppeinfo mõistmiseks ja kasutamiseks vajavad nad jätkuvalt suunatud analüüsi – suuliseid ja kirjalikke küsimusi-korraldusi. Õpetaja ülesanne on aidata hinnata ning mõista leitud info usaldusväärsust. Õpilaste oskuste areng võimaldab jõukohases õpitegevuses iseseisva töö osakaalu suurendada. Seejuures vajavad õpilased jätkuvalt õpetaja suunamist ja abivahendeid. Õpilaste iseseisva tegutsemise ja koostööoskuste arenemine võimaldab sooritada jõukohaseid õppetegevusi paaris- ja rühmatöödena.

Õpitulemused 2. klassi lõpuks	Õppesisu 1. - 2. klassis
Õpilane: 1) orienteerub täiskasvanu abiga kodus, koolis ja kooliteel; 2) tunneb ära ja nimetab õpitud taimi ning loomi, lähiümbruse eluta looduse objekte ning nähtusi; kirjeldab neid abile tuginedes 3–5-sõnaliste lausetega (3–4 lauset); 3) võrdleb õpetaja suunamisel õpitud elusorganisme 2–3 tajutava tunnuse alusel; rühmitab neid õpetaja suunamisel ning eristab õpitud kuuluvusrühmi; 4) tunneb ära ja nimetab aastaaegu, kirjeldab nende põhitunnuseid; nimetab aastaegade järjestust; järjestab abivahendite toel aastaajale vastavate kuude nimetusi; 5) märkab ja toob õpetaja küsimustele toetudes näiteid elusolendite vajadustest. 6) käitub looduses hoolivalt, hindab enda ja teiste käitumist looduses õige/vale põhimõttel.	1) Orienteerumine koolimajas, kooliruumid, kooli ümbrus, asukoht (maal/linnas), koolitee: bussipeatus, liiklemine tänaval ja sõiduteel; 2) Taimede välisehitus (juur, vars, leht, õis); 3) Puud koduümbruses: puude nimetused, lehtpuud ja okaspuud, välisehitus; lehed/okkad ja viljad/käbid (värvus, suurus, kuju, pinnaomadused); 4) Puud aias: viljapuud ja puuviljad (värvus, suurus, kuju, maitse, raskus, pinnaomadused), saagikoristus, kasutamine; 5) Põõsad aias: välisehitus; marjapõõsad ja marjad (värvus, suurus, kuju, maitse), saagikoristus, kasutamine; 6) Rohttaimed aias ja pollul: lilled, umbrohud; 7) Kõögiviljad, juurviljad aias ja põllul: nimetused, kirjeldamine ja rühmitamine; söödavad taimeosad; saagikoristus, kasutamine; 8) Seened: söögi- ja mürgised seened; 9) Looma ja linna välisehitus (kehaosad; kehakate: karvad/suled; värvus); 10) Koduloomad (-linnud): välisehitus, elupaik, toit, hooldamine, koduloomade kasulikkus inimesele, lemmikloomad, loomapidamisega seotud vastutus; 11) Suvi, sügis, talv ja kevad kui aastaaeg, looduse ilme/muutumine, ilm, inimeste riietus, tegevused; 12) Aasta kuud ja nende järjestus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega;

	13) Kodu- ja kooliümbrus (veekogud, pinnavormid jm).
Õpitulemused 5. klassi lõpuks	Õppesisu 3., 4. ja 5. klassis
Õpilane: 1) kirjeldab 4–5-sõnaliste lausetega (3–5 lauset) eluta looduse objekte ning nähtusi; võrdleb ja rühmitab neid erinevate tunnuste alusel; 2) teeb lihtsamaid ilmavaatlusi, iseloomustab ilma ning valib ilmale vastava välisriietuse; 3) märkab ja kirjeldab 4–5-sõnaliste lihtlausetega looduses ja inimtegevuses toimuvaid aastaajalisi muutusi; 4) teab kuude nimetusi ja järgnevust, rühmitab neid vastavalt aastaajale; 5) tunneb ära ning nimetab kodukoha taimi, loomi ja seeni; kirjeldab ja võrdleb abivahendite tuginedes neid iseloomustavaid tunnuseid (välisehitus, elupaik, eluviis); toob näiteid loomade ning mürgiste taimede ja seentega seotud ohtudest; 6) eristab ja rühmitab õpitud selgroogseid ning selgrootuid loomi, maismaataimi ja kübarseeni; 7) järjestab taimede ja loomade arengu etappe kujutavaid seeriapilte, kirjeldab õpitud elusorganismide arengut tuginedes pildiseeriale; 8) näitab enda kehal ja nimetab õpitud kehaosasid; 9) näitab ja nimetab näitvahendil inimese elundkondade tähtsamaid elundeid, kirjeldab tugisõnade toel nende ülesandeid; 10) saab aru lihtsast plaanist, leiab kooliümbruse plaanilt tuttavaid objekte; 11) leiab Eesti kaardil oma kodukoha, Eesti suuremad saared, järved, jõed ja linnad; 12) võrdleb inimeste elu maal ja linnas;	1) Aasta: aastaajad ja nende järgnevus, tegevused erinevatel aastaegadel, ilmavaatlused; 2) Kalender (aasta, kuud): kuude nimetused ja nende järgnevus, seostamine oluliste sündmuste ja tegevustega; 3) Elus- ja eluta: loodusobjektide rühmitamine; 4) Rohttaime osad: juur, vars, lehed, õis, vili; 5) Taimed: kasvatamine seemnest, kasvamiseks vajalikud tingimused (valgus, soojus, vesi); 6) Leht- ja okaspuud, põõsad (vaarikas, sarapuu, paju) ja puhmad (mustikas, pohl): välisehitus, muutused aastaringelt, kasvukohad, tähtsus loomadele-lindudele ja inimestele; 7) Kõõgiviljad (sh juurviljad), lilled: välisehitus, kasutamine; 8) Seened: toidu- ja mürgiseened, seente kasutamine toiduna; 9) Selgroogsed loomad: imetajad: välisehitus, liikumine, elupaigad, areng, toitumine; 10) Linnud: välisehitus, liikumine, elupaigad, areng, toitumine; 11) Kalad: välisehitus, liikumine, elupaik (elab veekogus), areng, toitumine; 12) Kahepaiksed (konnad): välisehitus, liikumine, elupaigad, areng, toitumine; 13) Roomajad (maod, sisalikud): välisehitus, liikumine, elupaik, areng, toitumine; 14) Selgrootud loomad: mitmekesisus ja elupaigad; 15) Loomade elupaigad: maismaa- ja veeloomad, veeloomade erinevus maismaaloomadest; 16) Loomade mitmekesisus: mullas elunevad loomad: mutt, vihmauss, nastik ja rästik; 17) Loomade eluviis: erinevate loomade eluviis (üksikult, karjadena, parvedena); 18) Inimese välisehitus (kehaosad: kere, pea, kael, jäsemed (käed, jalad)), selgroog, keha mõõtmed: pikkuste võrdlemine silma järgi, pikkuste mõõtmine ja mõõtmistulemuste võrdlemine, inimese kehatemperatuuri mõõtmine;

13) toob näiteid oma kodukoha looduslikust mitmekesisusest ja inimeste tegevusest (sh olulisemad asutused ja ettevõtted, inimeste tegevusalad); 14) toob näiteid puhta vee ja õhu, mulla, valguse ning soojuse tähtsusest elusolenditele; 15) toob abivahenditele toetudes näiteid organismide vaheliste seoste kohta looduses, koostab lihtsamaid toiduahelaid; 16) nimetab ja kirjeldab abivahenditele toetudes maailmaruumi objekte ning nähtusi (Päikesesüsteem, öö ja päeva vaheldumine). 17) teeb õpetaja juhendamisel lihtsamaid vaatlusi ja praktilisi töid, valides sobivaid vahendeid ning järgides ohutusnõudeid; kirjeldab abivahenditele tuginedes vaadeldut ja oma tegevust. 18) liigub looduses turvaliselt, kahjustamata loodust ja iseennast; hoolib elusolendite vajadustest.	19) Linna- ja maakodu; 20) Talu: hooned, maad (aed, põld, heinamaa, karjamaa, mets); koduloomad, nende kasulikkus; 21) Maatööd (põlluharimine, loomapidamine jms); 22) Gloobus, plaan ja kaart; 23) Leppemärgid sh leppevärvid gloobusel ja kaartidel; 24) Eesti looduskarta; 25) Ilmakaared, suundade määramine Eesti kaardil; 26) Põhiilmakaarte määramine kompassi abil ning päikese järgi; 27) Pildi ja plaani/kaardi erinevus, klassi plaan ja kooliümbruse plaan, enda asukoha määramine plaanil, objektide äratundmine ja nende asukoha (teiste objektide suhtes) kirjeldamine plaanil; 28) Kodukoht Eesti Vabariigis, Eesti naaberriigid; asulad: linn, alev, küla, eesti suuremad linnad, pealinn; 29) Eesti riiklik ja rahvuslik sümbolika; 30) Kodukoht: asula määratlemine; asukoht pealinna ja suuremate linnade suhtes, kodukoha sümbolika (lipp, vapp), inimeste tegevus koduasulas: kultuuri- ja teenindusasutused, arstiabi ja päästeteenistus, suuremad ettevõtted ja nende toodang; 31) Maailmaruum ja planeet Maa; 32) Tähistaevas, taevakehad: täht (sh Päike), komeet; 33) Maailmaruumi uurimine: pikksilm, binokkel, teleskoop, kosmoselaev; astronaut, astronoom; 34) Päike ja planeedid, maa kaaslane Kuu; päikesesüsteemi väikekehad: asteroidid, meteoriidid, meteor, võimalikud katastroofid; 35) Maa pöörlemine – öö ja päeva vaheldumine, Maa tiirlemine – aastaegade vaheldumine; 36) Maakera siseehitus, looduskatastroofid (vulkaanipursked, maavärinad, orkaanid, üleujutused), ohud inimese elule ja tegevusele.
Õpitulemused 7. klassi lõpuks	Õppesisu 6. ja 7. klassis
Õpilane: 1) teab ja nimetab põhi- ning vaheilmakaari; määrab neid kaardil;	1) Kooliümbruse ja koduasula plaan: leppevärvid ja -märgid, lihtsate (mõõtkavata) plaanide täiendamine;

2) saab aru lihtsast plaanist ja kaardist; leiab Eesti kaardil Läänemere, õpitud saared, jõed, järved, linnad; koostab õpetaja juhendamisel lihtsamaid mõõtkavata plaane; 3) näitab Eesti asukohta Euroopa kaardil; kirjeldab abivahenditele tuginedes Eesti asendit; kasutab erinevaid kaarte Eesti asendi, pinnavormide ja kliima kirjeldamisel; 4) võrdleb abivahenditele tuginedes taimede, loomade, seente ja bakterite eluavaldu; selgitab nende tähtsust looduses; toob näiteid nende mõju kohta inimese organismile; 5) eristab ja rühmitab õpitud elusorganisme erinevate tunnuste järgi; selgitab abivahenditele tuginedes keskkonnatingimuste mõju elusorganismidele; toob näiteid taimede ja loomade kohastumustest Eesti looduse näitel; mõistab koosluste tähtsust ning selgitab näidete varal nende kaitsmise vajadust; 6) kirjeldab ja võrdleb abivahenditele tuginedes koosluste (veekogud, aed, põld, niit, mets, soo) elutingimusi; teab nende tüüpilisemaid liike; koostab koosluste kohta toiduahelaid ja lihtsamaid toiduvõrgustikke; 7) teab vee ja õhu omadusi ning tähtsust elusorganismidele; toob näiteid inimtegevuse mõjust ümbritsevale keskkonnale; jälgib oma pere veetarbimist, toob näiteid vee säästmise võimalustest; 8) teab mulla tähtsust elusorganismidele ja selgitab abivahenditele tuginedes mulla kaitse vajadust; 9) nimetab Eesti loodusvarasid ja toob nende kasutamise näiteid; selgitab abiga loodusvarade säästliku kasutamise vajadust. 10) mõõdab temperatuuri ja pikkust, valides sobivad mõõtmisvahendid; 11) viib õpetaja juhendamisel läbi lihtsaid praktilisi töid, teeb tulemuste põhjal kokkuvõtteid, seostab saadud teadmisi igapäevaelus ettetulevate olukordadega.	2) Eesti riik: Eesti asend Euroopas; Eesti suurus, piirid, naaberriigid, rahvaarv ja rahvuslik koosseis, rahvastiku paiknemine, linnad ja maa-asulad, riigi haldusjaotus; Eesti halduskaart: maakonnad ja maakonna keskused, asulad (linn, alev, küla); 3) Eesti looduskaart: leppemärgid, ilmakaarte määramine kaardilplaanil, õues kompassiga ja päikese järgi; 4) Eesti ilmastik: ilm, ilmastik, kliima, Eesti asendi mõju kliimale, ilmaelemendid: õhutemperatuur, tuul, pilvisus, sademed. ilmavaatlused ja ilma ennustamine, ilma mõju inimtegevusele, äärmuslikud ilmaolud Eestis, fenoloogiline kalender; 5) Pinnavormide (küngas, org, nõgu, mägi, tasandik, kõrgustik) modelleerimine. Pinnavormide kujutamine kaardil, inimese kujundatud pinnavormid kodukohas; 6) Eesti pinnamood: kodukoha ja Eesti pinnavormid ning pinnamood, suuremad kõrgustikud, tasandikud ja madalikud, Põhja-Eesti paekallas, mandrijää osa pinnamoe kujunemises; 7) Eesti loodusvarad: Eesti loodusvarad, nende kasutamine ja kaitse, energiaallikatena kasutatavad loodusvarad, Eesti maavarad, nende kaevandamine ja kasutamine, kaevanduste ja karjäärade kasutamisega seotud keskkonnaprobleemid; 8) Organismide rühmad ja kooselu; 9) Taimed: õistaimede, okaspuude, sõnajalg- ja sammaltaimede eristamine: taimeosade nimetamine ja kirjeldamine, rühmitamise aluseks olevate sarnaste tunnuste leidmine, mürgised taimed/taimeosad, taimede eluks vajalikud tingimused, taimede tähtsus looduses ja inimeste elus; 10) Seened: kübarseened; hallitusseened: ehitus (kübarseentel), elupaigad, eluks vajalikud tingimused, mürgisusega seotud ohud, sümbioos taimede ja seente vahel, kübar- ja hallitusseente tähtsus looduses ja inimeste elus; 11) Sümbioos taimede ja seente vahel; 12) Bakterid: elupaigad, eluks vajalikud tingimused, tähtsus looduses ja inimeste elus; 13) Loomad: selgroogsete ja selgrootute loomade eristamine: välisehituse kirjeldamine, rühmitamise aluseks olevate sarnaste tunnuste leidmine
--	--

	(välisehitus, liikumisviis, elupaik, toitumine, järglaste saamisviis ja nende eest hoolitsemine), parasiidid loomadel ja inimestel, organismide vaheliste suhete iseloomustamine lihtsamate toiduvõrgustike abil; 14) Koduinn elukeskkonnana, loodus- ja tehiskeskkond kodulinnas, taimed ja loomad kodulinnas, kodulinna keskkonnaprobleemid; 15) Jões ja järved: Eesti suuremad jõed ja järved, jõgi ja järv kui elukooslused; elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus, jõgede ja järvede tähtsus, kasutamine ning kaits, kalakasvatus, loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid; 16) Aed: aed kui kooslus: köögiviljaaed, puuvilja- ja marjaaed, iluaed, aiamuld, compost, elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus, bioloogiline ja keemiline tõrje aias, toataimed; 17) Põld: põld kui kooslus, peamised Eestis kasvatatavad põllukultuurid, elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus, väetamine ja keemiline tõrje põllul (vajalikkus, ohud); mahepõllundus, inimtegevuse mõju mullale, mulla reostumine ja hävimine, mulla kaitse; 18) Mets: Eesti metsad, nõmme-, palu-, laane- ja salumets, mets kui elukooslus, eesti metsade peamised puuliigid, elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus, loomade püügi, jahi ning kaitsega seotud reeglid, metsade tähtsus ja kasutamine, metsade kaitse; 19) Soo: soode paiknemine ja teke, madal soo ja raba, elutingimused soos, soode elustik; elusolendite osa bioloogilises ainerings ja inimese elus, soode tähtsus, turba kasutamine; 20) Loodus- ja keskkonnakaitse Eestis, inimese mõju keskkonnale, looduskaitse Eestis: eri tasandid, kaitsealused objektid ja kaitsealad, bioloogilise mitmekesisuse kaitse, kodukoha looduskeskkonna muutumine inimtegevuse tagajärjel, jäätmekäitlus, säästev tarbimine (sh individuaalne loodussäästlik käitumine).
Õpitulemused 9. klassi lõpuks	Õppesisu 8. ja 9. klassis
Õpilane: 1) mõõdab õpetaja juhendamisel ruumala, massi, vahemaid looduses ja kaardil ning aega; seostab saadud mõõtmistulemusi igapäevaelus ettetulevate olukordadega;	1) Mõõtmine ja hindamine: kehade suuruse (pikkuse, laiuse, paksuse jne) ja nende vaheliste kauguste hindamine, mõõtmine eri viisidel (käega seotud mõõtühikute, sammude jms ja mõõteriistade abil), mõõtühikute teisendamine;

2) kavandab ning viib õpetaja juhendamisel ohutult läbi praktilisi töid, teeb tulemuste põhjal kokkuvõtteid ja järeldusi, seostab saadud teadmisi igapäevaelus ettetulevate olukordadega; 3) kirjeldab tugisõnade abil õpitud ainete/materjalide omadusi ja toob näiteid nende kasutamise kohta igapäevaelus; taaskasutab võimaluse piires materjale ja esemeid; 4) leiab õpetaja suunamisel kaartidelt, loodusallikatest tekstidest, tabelitest ja graafikutest teavet loodusevõrdandite kohta, seostab organismide kasvukohti ja kohastumisi vastava loodusevõrdandiga, kirjeldab inimtegevust ja selle mõju piirkonna loodusele; 5) rühmitab elusorganisme, toob näiteid erinevate organismide seostest looduses; 6) seostab inimese elundkondi nende põhifunktsioonidega, kasutab elementaarseid esmaabivõtteid; 7) toob näiteid tervislikest eluviisidest ja järgib neid; 8) kirjeldab abivahenditele tuginedes Eesti asendit; toob näiteid kodukoha tööstus-, teenindusvõi põllumajandusettevõtte tegevuse kohta; 9) koostab teabeallikate põhjal Euroopa riigi tutvustuse ja reisiplaani, esitleb seda kaaslasele; 10) käsitleb ohutult ja otstarbekalt olmeseadmeid, tööriistu ning kodukeemiat; selgitab nende kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid; 11) kirjeldab ja selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus; 12) leiab internetist vajalikku ja jõukohast loodusteaduslikku infot ning hindab abiga selle usaldusväärsust; 13) kirjeldab jätkusuutliku, säästva, vastutustundliku eluviisi põhimõtteid ja järgib neid; 14) väärtustab nii kodukoha kui ka teiste maade looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust ja järgib jätkusuutliku arengu põhimõtteid.	2) Ained ja segud: ained ja materjalid, nende omadused, ained koosnevad osakestest, liht- ja liitained (nt vesinik, hapnik, süsinik, vesi, süsihappegaas) ning nende sümbolid, keemiline reaktsioon – uute ainete tekke protsess, puhas aine; ainete segu, segud ja lahused: õhk kui segu, segunevad ja mittesegunevad vedelikud, happed, alused ja soolad igapäevaelus; ohutu ja keskkonnasäästlik kasutamine, looduslikud happelised ained, happevihmad; 3) Liikumine ja jõud: mehaaniline liikumine, ühtlane ja mitteühtlane liikumine, trajektoor, taevakehade liikumine: pöörlemine, tiirlemine, teepikkuse ja aja mõõtmine, mõõtühikute teisendamine, kiiruse mõõtmine ja arvutamine, jõud ja kehade liikumine, jõu mõõtmine, liikumine ja jõud looduses ja tehnikas; 4) Kehade vastasmõju; keha mass, massi mõõtmine, mõõtühikute teisendamine, raskus, raskusjõud, hõõrdumine, hõõrdejõud, kehade elastsus ja plastsus, deformeerimine, elastsusjõud, vastastikmõju esinemine looduses, päikesesüsteem, gravitatsioon; 5) Mehaaniline töö ja energia: töö, võimsus, energia, energia muunduvus ja jäävus, energia levimine lainena, lihtmehhanism, lihtmehhanismide kasutamine; 6) Valgus ja selle rütmiline levimine: valgusallikas, Päike, tähed kui valgusallikad, galaktikad, astronoomia, maailmaruumi uurimise võimalused, valgus kui liitvalgus, spekter, valguse värvustega seotud nähtused looduses ja tehnikas, valguse sirgjooneline levimine, valguse kiirus, vari, varjutused; 7) Taimed: õis-, paljasseemne-, sõnajalg- ja sammaltaimede ning vetikate välisehituse põhijooned, taimede osa looduses ja inimtegevuses, taimede uurimise ja kasvatamisega seotud elukutsed, õistaimede organid ja nende ülesanded, fotosüntees, õistaimede paljunemine ja levimisviisid; 8) Seened: seente mitmekesisus (kübar-, hallitus- ja pärmseened); nende välisehituse põhijooned, toitumine surnud ja elusatest organismidest, parasitism ja sümbioos, inimeste ja taimede nakatumine seenhaigustesse ning selle vältimine, seente osa looduses ja inimtegevuses; 9) Samblikud: samblikud kui seente ja vetikate kooseluvorm, samblike osa looduses ning inimtegevuses; 10) Loomad: loomade jaotamine selgrootuteks ja selgroogseteks; selgroogsete loomade rühmad, selgrootud loomad, usside, limuste, lülilalgsete peamised välistunnused (sh võrdlus selgroogsetega), levik ning tähtsus looduses ja inimese elus, selgrootute loomade hingamine, selgrootute loomade erinevad
--	---

	toiduhankimise viisid ja organid, usside, limuste ning lülijalgsete liit- ja lahksugulisus, paljunemise ja arengu eripära otsese, täismoondelise ning vaegmoondelise arenguga loomadel, inimese parasiidid, peremeesorganismi ja vaheperemehe vaheldumine usside arengus; 11) Inimese organism: rakud, koed, elundid, rakud: üherakulised ja hulkraksed elusolendid, inimese rakud, koed ja elundid, elundkondade põhiülesanded, naha ehitus ja ülesanded, hügieeninõuded naha hooldamisel; 12) Luud ja lihased: luustiku osad, luustiku ja lihaste talitluse põhiülesanded, treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale, esmaabi luumurdude, lihasevenituste ja -rebendite korral; 13) Vereringe: südame ehitus ja talitus, veri, vere liikumine organismis, vere osa organismi immuunsüsteemis, immuunsuse kujunemine: lühi- ja pikaajaline immuunsus, immuunsüsteemi ja vaktsineerimise osa bakter- ja viirushaiguste vältimisel, immuunsüsteemi häired, allergia, AIDS, treeningu mõju vereringeelundkonnale, inimese sagedasemad südame- ja veresoonkonnahaigused, nende tekkepõhjused, esmaabi verejooksude korral, doonorlus, veregrupid; 14) Seedimine ja eritamine: inimese seede-elundkonna ehitus ja talitus, organismi energiavajadust mõjutavad tegurid, tervislik toitumine, üle- ja alakaalulisuse põhjused ning tagajärjed, neerude üldine tööpõhimõte, kopsude, naha ja soolestiku eritamisülesanne; 15) Hingamine: inimese hingamiselundkonna ehitus ja talitus, treeningu mõju hingamiselundkonnale, hingamiselundkonna levinumad haigused ning nende ärahoidmine, esmaabi: kunstlik hingamine; 16) Paljunemine ja areng: mehe ja naise suguelundkonna ehituse ning talitluse võrdlus, muna- ja seemnerakkude küpsemine, suguelundkonna tervishoid, suguhaiguste levik, haigestumise vältimise võimalused, munaraku viljastumine, loote areng, raseduse kulg ja sünnitus, pere planeerimine, abordiga kaasnevad riskid, inimorganismi talituslikud muutused sünnist surmani; 17) Talitluste regulatsioon: närvisüsteemi ehitus ning ülesanded, tervishoid, refleksikaare ehitus ja talitus (arvutimudeli abil), peamiste sisenõrenäärmete toodetavate hormoonide ülesanded, elundkondade koostöö inimese terviklikkuse tagamise, närvisüsteemi ja hormoonide osa elundkondade talitluste regulatsioonis;
--	--

	18) Rahvastik, asustus: Eesti ja Euroopa rahvaarv ja selle muutumine, rahvastiku soolisvanuseline koosseis ja rahvastiku vananemisega kaasnevad probleemid, ränded ja nende põhjused, rahvuslik koosseis, rahvastiku paiknemine, linnastumise põhjused, linnastumisega kaasnevad majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnaprobleemid; 19) Majandus: Euroopa ja Eesti majandusressursid, tööstusharud, Eesti energiamajandus, põlevkivi kasutamine (elektri tootmine ja transportimine kasutajateni) ja keskkonnaprobleemid, Euroopa energiamajandus ja energiaprobleemid, energiaallikad (sh alternatiivenergia), nende kasutamise eelised ja puudused; 20) Põllumajandus ja toiduainetetööstus: põllumajanduse arengut mõjutavad looduslikud tegurid, eri tüüpi põllumajandusettevõtted ja toiduainetetööstus Euroopas, Eesti põllumajandus ja toiduainetetööstus, põllumajandusega seotud keskkonnaprobleemid; 21) Teenindus: teenindus ja selle jaotumine, turism ja selle liigid, eesti turismimajandus, peamised vaatamisväärsused kodulinnas ja – maakonnas, Euroopa peamised vaatamisväärsused, turismiga kaasnevad keskkonnaprobleemid, transpordiliigid, nende eelised ja puudused sõitjate ning erinevate kaupade veol, Eesti transport, Euroopa peamised transpordikoridorid; Reisisiht Euroopa: ühe valitud riigi iseloomustamine: üldandmed, sümbolika, geograafiline asend, loodus, rahvastiku paiknemine, maavarad, majandus ja tööstus, rahvaste kultuur ja traditsioonid, transpordivõimalused sellesse riiki, tervise- ja turvalisuse riskid jms.
--	--

Lihtsustatud õpe

Lisa 31. Ainekava Ajalugu

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Ajalooõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb huvi mineviku vastu; teab, et minevik on olnud muutuv ja väga mitmekesine;
- 2) omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost;
- 3) kirjeldab abivahendite toel olulisi ajaloosündmusi, inimeste eluviisi ja tegevusalasid õpitud ajastutel;
- 4) teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi; teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;
- 5) nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna, kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;
- 6) teab ja väärtustab kombeid ning traditsioone oma kultuuris; väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning määratleb end oma rahva liikmena;
- 7) leiab infot eri teabeallikatest, oskab hinnata erinevate teabeallikate usaldusväärsust.

Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 6.–7. klassis

6. klassis algav ajaloo õppimine võimaldab õpilastel suhestuda minevikuga. Ajalooõpetuses lähtutakse õpilasest kui ajaloos osalejast. Õpilasel kujundatakse arusaam, et ajalugu on ka tema enda lugu. Toetatakse õpilase isiklikele kogemustele ning eelnevatele teadmistele ja kujutlustele, keskel kohal on nende aktualiseerimine ja süstematiseerimine. Ajalooga tutvumine algab enamasti õpetaja suunamisel ja juhendamisel, kasutatakse praktilisi õpiülesandeid (nt vanematelt ja vanavanematelt teabe kogumine oma pere ja suguvõsa kohta). Korraldatakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, vaadatakse õppefilme. Õppetegevuse käigus omandatakse mitmesuguseid oskusi (küsimuste esitamine, teabe hankimine, eneseväljendamine), arendatakse koostööoskusi ja kujutlusvõimet. Ajalootunnis kasutatavad õpitegevused (lugemine, küsimustele vastamine, arutlemine, jutustuse kuulamine, ümberjutustamine) toetavad õpilaste psüühiliste protsesside ja kõne arengut, sealhulgas sõnavara rikastumist. Uut teemat käsitlema asudes selgitatakse välja õpilase eelteadmised ja laiendatakse sõnavara, et vältida võimalike väärkujutluste kinnistumist ja uute kujunemist. 6. klassis omandatakse teadmisi õpilase lähiümbruse kohta, 7. klassis keskendutakse juba laiemalt Eesti ajaloo ja üldajaloo õppimisele. Ajaloo õpetamisel on väga oluline muuseumide, ajaloo seotud paikade ja mälestiste külastamine, ajalugu tutvustavate filmide vaatamine ja muul viisil näitlikustamine.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8. ja 9. klassis keskendutakse Eesti ajaloo seostele Euroopa ja maailma ajalooga. Euroopas ja maailmas toimunud sündmusi käsitletakse eeskätt Eesti ajaloo paremaks selgitamiseks ja ilmestamiseks. Rõhutatakse, et Euroopas toimunud sündmused on tugevasti mõjutanud Eestis toimunud sündmusi (sõjad, revolutsioonid, tootmissuhete muutused jms). Ajalooõpetuse puhul seni olulisena rõhutatud põhimõtetele lisandub 8.–9. klassis tähelepanu pööramine otsestele ja kaudsetele põhjuslikele seostele. 8. klassi ajalooõpetuses on oluline tuua selgelt esile seosed varem õpituga, 9. klassis on põhitähelepanu lähiajaloo sündmustel, kuna just neil on igapäevaelus kõige talutavam mõju õpilasele, tema perele/suguvõsale ja keskkonnale. Keskel kohal on õpetaja ja õpilase koostöö. Õpilane vajab õpetaja tuge ja juhendamist põhikooli lõpuni. Arvestades õpilaste lugemisraskusi, loetakse teksti klassis ühiselt ning analüüsitakse seejärel loetut õpetaja suunamisel, et tagada selle mõistmine. Peale uute mõistete omandamise on olulisel kohal ka sõnavara laiendamine üldisemalt. Põhikooli lõpuni on vajalik näitlikustamine, teavet ei saada ainult õppetekstidest, vaid ka teistest allikatest (õpetaja

jutustus, õppefilm, kaardid, fotod jne). Suur osa näitlikustamisest toimub teabe- ja sidetehnika vahendite toel. Õppe raames tehakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, näidatakse filme, mis kajastavad minevikus toimunud sündmusi jne.

Lihtsustatud õppekava järgi käsitletakse ühiskonnaõpetuse teemasid III astmes ajaloon 9. klassis.

Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa

Õpitulemused 7. Klassi lõpuks	Õppesisu 6. ja 7. klassis
Õpilane: *tunneb huvi oma perekonna ajaloo ja sellega seotud minevikusündmuste vastu; *teab, et kodukoht ja elutingimused on ajaloo käigus muutunud; *tajub mineviku ja oleviku seoseid; *mõistab ajalist järgnevust ajateljel, *omab üldist ettekujutust kodukoha ajaloo perioodidest. *mõistab, kuidas kodukoht on ajaloos muutunud *teab esimesi märke inimestest oma kodukohas *oskab kirjeldada keskaegseid jälgi oma kodukohas *tunneb oma kodukoha ajalugu 100 aastat tagasi *mõistab vanemate ja vanavanemate eluolu linnas ja maal *oskab võrrelda lapsepõlve elu erinevates ajaloos *teab, kuidas kool on aja jooksul muutunud *mõistab toidu tähtsust inimeste elus eri ajastutel *tunneb eri ajastute inimeste riietust ja nende tähendust *mõistab muuseumide ja arhiivide rolli ajaloo säilitamisel *teab, kuidas raamatud ja filmid aitavad mõista ajalugu *tunneb ajaperioodi iseloomulikke tunnuseid. *tunneb huvi Eesti riigi mineviku vastu; *selgitab õpitava ajalooperioodiga seostuvaid olulisemaid põhimõisteid;	6.klass Mis on ajalugu, mida me minevikust mäletame, suguvõsa ajalugu; ajaarvamisest, ajaloolised perioodid; kuidas me ajaloost teada same, suulised ajalooallikad, kirjalikud ja muud esemelised ajalooallikad, ajaloo jäljed maastikul ja maapõues; ürginimese kujunemine, karjakasvatuse ja põlluharimise algus, metallide kasutuselevõtt, looduslike tingimuste osa inimkonna arenemisel; esimesed jäljed inimestest kodukohas, kodukoht muinasajal; keskaja jäljed kodukohas; kodukoht 100 a tagasi; vanemate (ema, isa) lapsepõlve aegne elu linnas ja maal, vanavanemate elu linnas ja maal nende noorusajal; kool läbi aegade; toit inimeste elus eri aegadel; eri ajastute inimeste rõivad; museum, muuseumitund, arhiiv raamatud ja filmid räägivad ajaloost. Vanaaeg, vanaaja sisu ja üldiseloomustus, vanaaja kõrgkultuuride olulisus kas Vana-Ida, Vana-Rooma või Vana-Kreeka näidetel; Muinasaeg Eestis Eesti, Narva 7.klass Eesti ala asustamine inimestega, vanimad inimasulad Eestis, muistsete eestlaste elu-olu; karjakasvatuse ja põlluharimise algus Eestis, Eesti ala asustus I ja II aastatuhande vahetusel, eestlased muinasaja lõpus;

*nimetab tähtsamat muinasajast ja selle perioodidest (kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg), kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid; *teab vanaaja kultuure ja oskab nimetada ajastu olulisemaid saavutusi ja leiutisi; *kirjeldab kõige üldisemal kujul keskaja olemust; *teab keskaja Euroopa eluolu muutusi, avastusi ja leiutisi; *teab olulisemaid sündmusi, mis leidsid aset keskajal Eesti aladel. *tunneb ajaperioodi iseloomulikke tunnuseid. *tunneb huvi Eesti riigi mineviku vastu *mõistab Eesti ala asustamise ajalugu ja vanimaid inimasulate asukohti *oskab kirjeldada muistsete eestlaste eluolu ja tegevusi *teab karjakasvatuse ja põlluharimise algust Eestis *mõistab Eesti ala asustuse arengut I ja II aastatuhande vahetusel *oskab rääkida eestlaste elust muinasaja lõpus *mõistab keskaja üldisi jooni ja põlluharimise arengut *tunnebd talupoegade ja feodaalide eluolu *mõistab keskaegsete linnade tähtsust ja ristiusu mõju *selgitab õpitava ajalooperioodiga seostuvaid olulisemaid põhimõisteid; *nimetab tähtsamat muinasajast ja selle perioodidest (kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg), kirjeldab muinasaja inimese eluviisi ja tegevusalasid; *teab vanaaja kultuure ja oskab nimetada ajastu olulisemaid saavutusi ja leiutisi; *kirjeldab kõige üldisemal kujul keskaja olemust; *teab keskaja Euroopa eluolu muutusi, avastusi ja leiutisi; *teab olulisemaid sündmusi, mis leidsid aset keskajal Eesti aladel. *teab ristiretkede ja nende tagajärgede kohta	keskaja üldiseloomustus, põlluharimise areng keskajal, talupoegade ja feodaalide elu-olu; keskaegsed linnad, ristiusk, ristisõjad; eestlaste muistne vabadusvõitlus, Ümerlahing, Lembitu, Madisepäeva lahing, taanlased Põhja-Eestis; muistse vabadusvõitluse lõpp, miks eestlased lüüa said, eestlased võõra võimu all; Jüriöö ülestõus; keskaegsed linnad Eestis; reformatsioon, reformatsiooni mõju kultuuri arengule; eestlaste naabrid XIII–XV sajandil, liivlased, lätlased, leedulased, soomlased, rootslased, venelased; Eesti ala sõdade keerises, Liivi sõda Eesti Rootsi riigi koosseisus; eestikeelse koolihariduse algus, Tartu Ülikool; Suur nälg Narva keskajal Narva linna ajalugu läbi 13-17. sajandi ajalooliste sündmuste prisma.
--	---

*oskab selgitada eestlaste muistset vabadusvõitlust ja peamisi lahinguid	
Õpitulemused 9.klassi lõpuks	Õppesisu 8. ja 9. Klassis
Õpilane: *tunneb ajaperioodi iseloomulikke tunnuseid. *selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste elu-olust Eestis kuni Esimese maailmasõja lõpuni; *nimetab Euroopa ja maailma uusaja tähtsamaid sündmusi, mis on mõjutanud Eesti ajalugu; *tunneb huvi Eesti mineviku vastu Euroopas; *teab, et Euroopas toimunud sündmused on oluliselt mõjutanud Eesti ajalugu; *tunneb huvi Eesti riigi mineviku vastu; *mõistab Eesti olukorda Tsaari-Venemaa võimu all *teab Põhjasõda ja Peeter I rolli Eestis *mõistab Eesti ühendamise mõju Venemaaga *oskab analüüsida muudatusi majanduses Eesti ajaloos *tunneb talupoegade koormuste suurendamise tagajärgi ja põhjuseid *mõistab talupoegade koormiste suurendamise ja pärisorjuse tähendust *teab pärisorjuse kaotamise ja teoorjuse asendamise põhimõtteid *mõistab talude päriseksostmise protsessi ja selle tagajärgi *oskab rääkida talurahvarahutustest, sealhulgas Mahtra sõjast *tunneb Eesti talurahva elu ja talupere struktuuri *mõistab talu hooneid ja nende funktsioone *teab talupere aastaringset töökorraldust *oskab kirjeldada talurahva sööki ja söögikombeid *mõistab talurahvakoolide rolli ja tähtsust	8. klass Mis on uusaeg, Euroopa uusaja algul, Inglise revolutsioon, Ameerika iseseisvussõda ja USA sünd, Suur Prantsuse revolutsioon, Napoleoni sõjad; Euroopa pärast Napoleoni sõdu, tööstusrevolutsioon; Eesti Tsaari-Venemaa võimu all, Põhjasõda, Peeter I; Eesti pärast ühendamist Venemaaga, muudatused majanduses, talupoegade koormuste suurendamine Talupoegade koormiste suurendamine; pärisorjus, pärisorjuse kaotamine ja asendamine teoorjusega; teorendilt raharendile, talude päriseksostmine, talurahvarahutused, Mahtra sõda; Eesti talurahva elu, talupere, talu honed, talupere aastaringsed tööd, talurahva söök ja söögikombed, talurahvakoolid; rahvakalender ja rahvakombed Rahvuslik ärkamisaeg, ärkamisaja eellugu. Kr. J. Peterson, Fr. R. Kreutzwald. „Kalevipoeg“, J. V. Jannsen ja „Pärnu Postimees“. Vanemuise Selts; I üldlaulupidu, L. Koidula. Eesti teatri algus; iseseisev Eesti riik, K. Päts. Eesti Vabariigi väljakuulutamine. Narva uue ajal (1600-1918) Narva linna ajalugu läbi 17-20. sajandi ajalooliste sündmuste prisma. Narva barokk. Krenholm. 9.klass Eesti Vabadussõda, Vabadussõja algus, kaitse korraldamine, välismaine abi, Eesti vabastamine, sõda baltisakslastega, Võnnu lahing, Vabadussõja lõpp, Tartu rahu Eesti Vabariik 1918–1940, Eesti Vabariigi sise- ja välispoliitika, Asutav Kogu ja maareform, põllumajandus, tööstus, kultuur ja haridus;

*tunneb rahvakalendri ja rahvakombete olulisust talurahva elus *tunneb huvi Eesti riigi mineviku vastu; *tunneb ajaperioodi iseloomulikke tunnuseid. *omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost; *mõistab, et eri ajastute kultuuri-, teaduse- ja tehnikasaavutused on olnud edasiviivaks jõuks riikide (ka Eesti) arengus; * teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes; * kujutab ajateljele toetudes ette maailmas toimunud olulisemaid sündmusi *teab Narva tuntud tegijate nimesid uue ajajärgu (A. Gan, G. Teifel, L. Knopp, G. Štal) *teab Kreenholmi tekke- ja arengulugu. *teab, millised sõjad toimusid uue aja ajastul Narvas. *võrdleb Narva kultuurilist ja majandusliku arengut enne ja pärast Teist maailmasõda *analüüsib Teise maailmasõja sündmusi Narva ajaloos ja oskab neile hinnangut anda *nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna; * kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda; * väärtustab oma kodumaad ning Eesti Vabariigi kodanikuks olemist.	Maailm kahe maailmasõja vahel, Saksamaa pärast I maailmasõda, kommunistlik Nõukogude Liit, asumaad ja rahvuslik vabadusliikumine; Eesti iseseisvuse kaotamine, Molotovi-Ribbentropi pakt, baaside leping, Talvesõda; Eesti okupeerimine ja liitmine NSV Liiduga; Teine maailmasõda 1939–1945, sõja käik, sõjasündmused Eestis; Eesti ja muu maailm pärast II maailmasõda , suurriigid ja külm sõda; Nõukogude Eesti, kommunistliku süsteemi kokkuvarisemine; Eesti taasiseseisvumine. Narva uuemal ajal (1918-2000) Narva linna ajalugu läbi 20. sajandi ajalooliste sündmuste prisma. Esimese ja Teise maailmasõja, kommunismi, fašismi, autoritarismi ja demokraatia mõju Põhiseadus, Eesti riigi sümbolid; Valimised; Riigikogu; Riigipea, Valitsus; Korrakaitse; Riigikaitse; Kohtusüsteem.
--	---

Ainekava Inimeseõpetus

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Inimeseõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb oma keha ning mõistab inimese kasvamise ja arenemisega seotud muutusi ning vastutust (nt seksuaalsuse olemus ja sellega seotud vastutus, töövõime jne);
- 2) hoiab oma tervist, järgides tervislikku eluviisi, käitub nii, et ei sea ohtu enda, teiste inimeste ega keskkonna turvalisust;
- 3) märkab ja mõistab kaaslaste ning iseenda emotsionaalseid seisundeid, käitumisviise; oskab neid hinnata ja nendega toime tulla;
- 4) hoiab puhtust ja korda; orienteerub eluasemega seotud küsimustes, omandab teadmised ja oskused majandamiseks, koduse elu korraldamiseks;
- 5) suudab täiskasvanu suunamisel eristada ning teadvustada oma oskusi ja võimeid, otsib erinevatest teabeallikatest võimetekohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid;
- 6) tunneb huvi ümbritseva ühiskonnaelu vastu;
- 7) tunneb olmesuhtlemiseks vajalikke kodanikuõigusi ja -kohustusi, järgib sotsiaalseid nõudeid ja käitumisetiketti.

Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis on inimeseõpetuse põhisisuks lähiümbruse märkamine, selle teadvustamine (suhtes mina ja meie) ning sotsiaalse kompetentsuse arendamine. Õpitakse koos tegutsema nii matkides kui ka eeskuju ja juhendamise järgi. Omandatakse baassõnavara ja -lausungimalle ning elementaarseid (olme)suhtlusoskusi: teise inimese kuulamine, ütluste mõistmine ja nendele reageerimine (vastusrepliigid dialoogis), dialoogi alustamine ja jätkamine tuttavas situatsioonis jms. Õpitakse (mängu)asjade kasutamist ja hoidmist, mängus osalemist, reeglitest kinnipidamist, mängu algatamist, rollide ja vajalike mänguasjade jagamist jne. Kohati võib olla keeruline rollimängudes osalemine. Õpilased vajavad pidevat motiveerivat tagasisidet oma tegevuse ja saavutuste kohta. Võrreldavate situatsioonide ja illustratsioonide (joonised, fotod) toel õpitakse märkama ja eristama (puhas/must, meeldib / ei meeldi jne) ümbritsevate esemete, ruumide ja inimeste (sh iseenda) esteetilisi omadusi. Õpitakse eristama isiklikke, võõraid ja ühiseid esemeid, neisse heaperemehelikult ja turvaliselt suhtuma ning neid kasutama. Õpitakse ka märkama ja eristama eakaaslaste käitumisviise. Harjutatakse viisakat käitumist (tervitamine, palumine, tänamine, eakaaslase ja täiskasvanu poole pöördumine, võimalik keeldumine jne).

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis kujuneb jätkuvalt õpilaste oskus märgata ja eristada oma lähiümbrust (selle esemeid, nähtusi, sündmusi, tegevusi jms). Õpilased tutvuvad eesti rahvakommete ja traditsioonidega (rõhuasetus pere ja kodukoha traditsioonidel). Tegevus- ja suhtlussituatsioonides õpitakse tundma ja järgima ühiskonnas aktsepteeritavaid käitumisnorme. Õpitakse märkama, eristama ja mõistma igapäevaelu olukordi, sealhulgas ohuolukordi, verbaalseid ja mitteverbaalseid eneseväljendusviise, tundeid jms. Täiendatakse ühis- ja koostevõime oskusi (sh hooliv ja teisi arvestav suhtlemine) ja viisaka käitumise oskusi. Õpetaja abiga saab õpilane aru pere ja koduga seotud teemadest, teadvustab laste ning vanemate vastastikuseid õigusi ja kohustusi. Järjepidevalt kujundatakse õpilaste sotsiaalset teadlikkust ja verbaalset aktiivsust: õpilased kirjeldavad abivahendite toel enda ja kaaslaste tegevust ja emotsionaalset seisundit. Õppimist toetavad aktiivõppemeetodite kasutamine, õppekäigud, praktilised ülesanded, lühipalade lugemine ja analüüsimine. Järjest enam võimaldab tunnetustegevuse tase õpilastel aktiivsemalt ja iseseisvamalt osaleda (õpi)tegevuste kavandamisel, sooritamisel ja kontrollimisel ning abivahendite valimisel ja kasutamisel. Praktiliste ja tekstis kirjeldatud situatsioonide analüüsil pööratakse tähelepanu nendes osalejate tegevusviisidele, motiividele ja kavatsustele, situatsioonide tingimustele, tegevuste tulemustele ja tagajärgedele. Õpitakse juhendamise järgi situatsioonidele alternatiivseid lahendusi leidma ning kaaslastele soovitusi andma.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis täienevad õppetegevuse käigus õpilaste sotsiaalsed suhtlemis- ja käitumisoskused. Harjutatakse suhtlemist ja koostevõime reguleerimist dialoogis (osalemine rühmatöös, rollimängudes, kutse koostevõimele, vastused küsimustele ja teadetele, dialoogi alustamine küsimuse ja teatega, nõustumine ja loobumine, alternatiivne ettepanek, oma arvamuste selgitamine ja kaitsmine). Individuaal- ja rühmatööde tulemuste esitlemise, enda ja teiste tegevuste kommenteerimise kaudu suureneb õpilaste verbaalne aktiivsus, kujunevad avaliku esinemise esmased oskused. Õpitakse mõistma ja nimetama tegevuse eesmärke, tingimusi, põhjuseid ja tagajärgi, käitumisaktis ilmnevaid emotsioone. Juhendamisel leitakse seoseid tegevus-, suhtlus- ja käitumisakti vahel, tehakse järeldusi ning planeeritakse ja/või korrigeeritakse edasist tegevust/käitumist. Arenguliselt on õpilaste jaoks oluline pöörata tähelepanu muutustele enda organismis ja käitumises (seksuaalsus, suhtlemine ja käitumine vastassugupoolega, noormehe ja neiu rollid eri situatsioonides jms) ning oma tervisekäitumisele (sh hoolitsemine oma füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise eest, enesekehtestamine, riskikäitumine). Õpitakse märkama ja teadvustama kultuurilisi erinevusi. Alustatakse ettevalmistust iseseisvaks majandamiseks, teadlikuks ja säästlikuks tarbimiseks (prügi sorteerimine, pakendiinfo jmt). Inimeseõpetuse temaatika ja õpilaste oskused võimaldavad sel perioodil rohkem kasutada IKTvahendeid.

Õppetegevus 8.–9. klassis

Põhikooli lõpuastmes on kõige olulisem toetada õpilasi iseseisvaks toimetulekuks. Vanuseliselt on oluline tähelepanu pöörata ühiskonnaõpetusega seotud teemadele: eri eluvaldkondadega seotud õigusaktid ja lepingud, ameti valik ja edasiõppimisvõimalused, töötaja õigused ja kohustused, otstarbekad ja vastutustundlikud valikud/otsused, iseseisev raha kasutamine ja säästlik tarbimine, eluasemega seotud küsimused. Õpilased tutvuvad ja õpivad kasutama teabeallikaid, nõustamis- ja kriisiabivõimalusi; omandavad teadmise, kuidas otsida, küsida ja kasutada elus vajaminevat teavet ja abi. Õpilane harjutab iseseisva elu alustamise ja soolise küpsemisega seotud rollikäitumist. Teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles, tunneb ära lähisuhtevägivalla. Oluline on teadvustada pere loomise ja laste saamisega seotud vastutust. Õppetegevuses rakendavad õpilased

eelnevatel aastatel omandatud eri situatsioonidele vastavaid suhtlemisoskusi. Kujuneb oskus hinnata oma ning kaasinimeste individuaalset ja rühmakäitumist (põhjused-tagajärg seosed, otstarbekus, vastavus ühiskonnainormidele).

Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa

ÕPITULEMUSED 2. klassi lõpuks	ÕPPESISU 1.- 2. klassis
Õpilane: *kirjeldab enda huvisid ja tegevusi *põhjendab, miks on vaja endasse positiivselt suhtuda *teab, et inimesed on erinevad nii bioloogiliselt kui ka sotsiaalselt ning *märkab inimeste sarnasusi ja erinevusi	Mina Mina. Minu erinevused teistest inimestest ja sarnasused nendega. Iga inimese väärtus. Viisakas käitumine
*toob näited tervist hoidvast käitumisest (hügieen, karastamine, mitmekesine toit, uni ja puhkus ning kehaline aktiivsus) ja selgitab tervist hoidva käitumise vajalikkust *nimetab mõningaid haiguste tunnuseid - teab hädaabinumbrit ja oskab vajaduse korral kutsuda abi	Mina ja tervis Tervis. Terve ja haige inimene. Tervise eest hoolitsemine. Ravimid. Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus, liikumine ja sport. Abi saamise võimalused. Esmaabi.
*kirjeldab enda ja pereliikmete ülesandeid kodus, toob näiteid üksteise abistamisest ja pereliikmetega arvestamisest *toob näiteid oma õigustest ja kohustustest peres, koolis ja ühiskonnas	Mina ja minu pere Kodu. Koduarmastus. Perekond. Erinevad pered. Vanavanemad ja teised sugulased. Koduümbrus.
*Leiab kaardilt Eesti ja kodukoha - nimetab Eesti Vabariigi pealinna ja sünnipäeva, teab, kes on Eesti Vabariigi president, tunneb ära,	Mina ja kodumaa Eesti – minu kodumaa. Naaberriigid.

*kirjeldab ja kujutab kodukoha ja Eesti Vabariigi sümbolikat, *teab ja tutvustab oma kodukoha olulisi inimesi ja paiku (oma tänav, Narva kodanikud) *võrdleb rahvakombeid minevikus ja tänapäeval, nt mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlapäev, jaanipäev jt *toob näiteid oma klassis või kodukohas elavate inimeste tavadest ja kommetest *selgitab, kuidas õpilane saab ise olla kommete ja tavade hoidja	Kodukoht: küla, vald, linn, maakond. Eesti Vabariigi riiklikud, rahvuslikud ja kodukoha sümbolid. Sallivus.
*planeerib oma päeva ja nädalat terviseteadlikult *toob näiteid, kuidas õppimine aitab igapäevaelus hakkama saada *sõnastab enda õppimise eesmärgid ja *seostab neid enda huvidega *seostab igapäevavalikuid tuleviku eesmärkidega	Mina: aeg ja asjad Aeg. Aja plaanimine. Oma tegevuse kavandamine. Täpsus, lubadused, vastutus ja ausus. Minu oma, tema oma, meie oma. Asja väärtus ja hind. Asjade väärtus teiste väärtuste seas.
ÕPITULEMUSED 5. klassi lõpuks	ÕPPESISU 3., 4. ja 5. klassis
Õpilane: *nimetab, mille poolest ta sarnaneb teistega ja mille poolest erineb teistest; *väärtustab iseennast ja teisi, väärtustab oma soolist kuuluvust; *alustab ja jätkab dialoogi (küsimus – vastus, teade – küsimus, kutse koosteggevusele, nõustumine, loobumine); *osaleb üksteise tegevust reguleerivas dialoogis (teade – teade); *hindab ning vastandab õpisisituatsioonis oma ja kaaslaste igapäevaseid käitumisakte õige/vale-, meeldib / ei meeldi-tasandil; *kirjeldab viisakat käitumist koolis, külas ja koduümbruses;	Käitumine ja suhtlemine Mina. Minu erinevused teistest inimestest ja sarnasused nendega. Mina ja endasse suhtumine. Iga inimese väärtus. Igaühe individuaalsus ja väärtuslikkus, sooline kuuluvus. Uhkustamine. Valetamine (valetamise tagajärjed, vale ülestunnistamine, tõe rääkimine). Käitumine koduümbruses (trepikojas, õues, tänaval), naabritega arvestamine. Sünnipäeva tähistamine, peo planeerimine (tegevuste/mängude valik ja peo ettevalmistamine), sobilikud kingitused. Külla kutsumine, küllaminek, käitumine külas. Telefonivestlus sõbraga (kutse koosteggevusele, dialoog).

*kirjeldab kava abil sünnipäevapeo kulgu; *kirjeldab näoilme ja hääletooni järgi kaaslaste 4–6 emotsiooni *nimetab ning võrdleb oma ja sõprade vaba aja tegevusi, huvisid; *analüüsib ühisvestluses situatsioonide, oma ja kaaslaste käitumisaktide ning emotsionaalsete seisundite põhjuseid ja tagajärgi; *jälgeb kaasõpilaste tegevust ja vajaduse korral abistab neid; *tunneb õpisiituatsioonis konfliktsituatsiooni ning mõistab, millistel juhtudel on vajalik sellest täiskasvanule/õpetajale teatada;	Sõbrad ja tuttavad: sõprade valimine ja hoidmine, ühistegevus. Klassiõhtu: sisukate peotegevuste valik ja planeerimine. Käitumine söögilauas (igapäevane laua katmine ja koristamine, hügieeninõuded). Käitumine raamatukogus (kooli raamatukogus lugejaks registreerimine, raamatu laenutamine), raamatu hoidmine. Suhtlemisel suhtluspartnerite näoilmete ja hääletooni lugemine ning sobivate tundesõnade kasutamine (rõõm, kurbus, viha, hirm, vastikus, üllatus). Lapse õigused ja kohustused. Eakaaslaste ja täiskasvanute kõnetamine. Abivalmidus klassis (abi vajamine ja küsimine, abi vastuvõtmine, abivajaja märkamine ja abi pakkumine). Vägivaldne käitumine (tõukamine, ehmatamine, narrimine jt. võimalikud konfliktid). Teatamine ja kaebamine.
nimetab oma keha puhtuse ning välimuse eest hoolitsemise võimalusi – vahendeid ja vajalikkust; *kirjeldab tervet ja haiget inimest; õpilase tervist tugevdavate ja nõrgestavate tegurite ja harjumuste mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele; *teab, et ravimeid võetakse siis, kui ollakse haige, ning et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud; *teadvustab oma enesetunnet ja teavitab sellest kaaslasti; *kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus ning liikumine ja sport; teab, millised toidud on tervisele kasulikud; *teeb õpisiituatsioonis esmaabi lihtsamate vigastuste puhul	Inimene ja tervis Õpilase välimus (keha ja riiete puhtus-korrashoid), selle mõju enesetundele ja suhetele kaaslastega. Õppimise tervishoid (rüht, õige istumine, silmade tervishoid, puhkus, sport). Terve ja haige inimene, haiguse tunnused (nohu, köha, palavik, valu, lööbed), teavitamine halvast enesetundest; nakkuse levikut vältiv käitumine, ravimite võtmine ja selle ohutus. Esmased kodused ravivõtted külmetushaiguste korral. Esmaabi lihtsamate vigastuste puhul (lõikehaav, ninaverejooks jne)

	Tervise hoidmise viisid - mitmekesine toit, uni ja puhkus ning liikumine ja sport. Isiklikud toitumisharjumused, mõju enesetundele. Haiguste ennetamine (riietus, ruumide õhutamine, karastamine). Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus ning liikumine ja sport. Kahjulikud harjumused (liigne telerivaatamine, liigne arvutikasutamine jms; suitsetamine ja alkoholi tarvitamine), nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele.
kirjeldab oma perekonda: pere suurus, andmed pereliikmete kohta (nimi, vanus, tegevus); nimetab oma lähisugulasi ja selgitab abistavate küsimuste toel kodu ja perekonna tähtsust oma elus; *kirjeldab, mille poolest perekonnad erinevad ja sarnanevad; *väärtustab üksteise abistamist ja arvestamist peres; *nimetab oma kohustusi peres; *väärtustab oma kodukohta, nimetab kodukoha rikkusi ja tunneb ära sümbolid; *hoiab koolis ning kodus puhtust ja korda; *kirjeldab pühade tähistamise kombeid oma perekonnas;	Inimene ja perekond Enda perekonna kirjeldamine: pere suurus, pereliikmete nimed, vanus, tegevus. Minu lähisugulased. Muutused peres - uus pereliige, pereliikme lahkumine ja lein. Kodutus, lastekodu ja asenduskodu kui üks peretüüp. Erinevate perekondade sarnasused ja erinevused. Abivalmidus pereliikmete vahel, kohuse- ja vastutustunne (lapse kohustused peres), üksteisega arvestamine. Maa- ja linnakodu (hooned; eluruumide sisustus, puhtus, korrashoid). Transpordivahendid kodukohas tänapäeval ja minevikus. Sõidupilet ühissõidukis (ostmine jm toimingud). Muuseumid kodukohas, käitumine muuseumis. Pühad ja kombed (uusaasta, EV aastapäev, volbripäev, jaanipäev jne). Kodukoha sümbolid: lipp, vapp. Kodukoha rikkused.

*tunneb Eestimaa sümboleid (lipp, vapp, hümn; suitsupääsuke, rukkilill); *väärtustab Eestit – oma kodumaad; *jutustab oma ja pereliikmete tegevusest pühade tähistamisel (5–6 lauset);	Inimene ja kodumaa Eestimaa minu kodumaa. Eesti Vabariigi sümbolid: lipp, vapp, hümn. Eesti rahvussümbolid: suitsupääsuke, rukkilill. Pühad ja kombed (vastlapäev, kadripäev, mardipäev, advent, jõulud) ning nende tähistamine kodus.
*kirjeldab positiivseid vaba aja veetmise võimalusi; *mõistab aastaegade ja inimeste tegevuste seoseid *teab ohuolukordi, mis võivad esineda erinevatel aastaegadel *mõistab kalendri tähtsust ning oskab nimetada aasta, kuu ja nädala struktuuri *tunneb tähtpäevi ning nende tähendust *oskab kasutada kellaaega oma päevakavas, eristades täis- ja pooltunde *teab tegevuste ajalist järjekorda *tunneb erinevaid võimalusi vaba aja mitmekülgseks sisustamiseks *määrab aega veerandtunnise täpsusega ning *seostab seda tegevustega õpilase päevakavas; *väärtustab täpsust *hangib koostevuses teavet koolistendilt ja ajalehe kuulutustest;	Inimene ja aeg Aastaajad ja inimeste tegevused erinevatel aastaegadel, ohuolukorrad sõltuvalt aastaajast. Kalender, selle vajalikkus (aasta, kuud, nädalad; tähtpäevad). Kellaaeg õpilase päevakavas (täis- ja pooltund, tegevuste ajaline järjekord). Vaba aja mitmekülgse sisustamise võimalused. Kellaaja määramine veerandtunnise täpsusega. Kellaajast kinnipidamine: täpsus; hiline mine, selle tagajärjed. Õpilase päevakava koostamine, õppimine, puhkus, vaba aja tegevused.
*kirjeldab ohtlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning valib ohutu tee sihtpunkti; *kirjeldab igapäevaseid turvalise käitumise viise (liiklemine kooliteel, jalgrattaga sõitmine, tulekahju vältimine, käitumine veekogu juures ja metsas). *palub ohuolukorras ja õnnetusjuhtumi korral abi (sh kasutada telefoni, valida hädaabi numbrit).	Inimene ja turvalisus ja säästlikus Koolitee ja selle ümbrus, kooli tuleku aeg ja viis. Liiklusmärgid kodu ümbruses ja kooliteel (ülesanne, vajalikkus). Jalgrattaga (rulaga, rulluisudega) sõitmine, ohud. Käitumine tundmatute ainete ja Abi küsimine ohu olukorras ja õnnetusjuhtumi korral - päästeteenistus (kiirabi, politsei, tuletõrje). Helistamine häirekeksuse numbril 112.

*sorteerib klassis tekkivaid olmejäätmeid; *mõistab loodushoidu ning oskab käituda metsas ja loodusmatkal, sealhulgas säästlikult ja turvaliselt, ning teab, kuidas käituda eksimise korral.	Tuleohutuseeskirjade järgimine lapse igapäevastes tegevustes. Käitumine tulekahju korral Käitumine tulekahjuhäire korral. Käitumine veekogude juures, basseinis, veekeskuses. Käitumine metsas, loodusmatkal (loodussäästlik käitumine, käitumine eksimise korral) Olmejäätmete tekkimine klassis ja koduses majapidamises (tegevused, nende tagajärjel tekkiv prügi) Jäätmete individuaalne käitlemine.
*hangib koostevõttes teavet koolistendilt ja ajalehe kuulutustest; *oskab tuvastada ja eristada erinevaid teabeallikaid, nagu ajakiri, kuulutused ja klassistend *teab, kuidas kasutada interneti teabeotsinguks ja leidmiseks *oskab leida ja analüüsida lastele suunatud veebilehti *mõistab teabeallikate usaldusväärsuse tähtsust *oskab jagada ja tutvustada leitud teavet oma kaaslastele	Inimene ja teave Klassistend, ajakiri lastele. Kuulutus ajalehes/stendil. Infootsing internetist erinevatelt lastele mõeldud lehtedelt Teabeallikate kasutamine.
*mõistab töö vajalikkust ja väärtuslikkust; *planeerib täiskasvanu abiga oma taskuraha kulutamist; *mõistab töö eesmärgi ja tulemusi, sealhulgas toodet ja tasu *teab pereliikmete tööde jaotust ning koostööd kodustes majapidamistes *oskab kirjeldada oma tööülesandeid koolis ning tunneb kohuse- ja vastutustunnet *mõistab tööarmastuse olulisust teab, mis on taskuraha ja oskab seda otstarbekalt kulutada *oskab teha lihtsamaid oste ning raha koguda *tunneb ostja ja müüja suhete olulisust ning raha kasutamist lihtsates tehingutes	Inimene ja töö ja asjad Töö, selle eesmärk ja tulemus (produkt, tasu) Pereliikmete tööd (tööde jaotus, koostöö) koduses majapidamises. Õpilase töö koolis. Kohuse- ja vastutustunne töö tegemisel, tööarmastus. Lapse taskuraha, selle otstarbekas kulutamine (lihtsamate ostude sooritamine), raha kogumine. Ostud toidupoes: ostja ja müüja suhtlemine, raha kasutamine lihtsamates tehingutes. Kirja (sh e-kirja) saatmine.

*oskab saata kirju, sealhulgas e-kirju	
Õpilane: * suudab selgitada mitmekultuurilise Eesti olulisust ja erinevate kultuuride koosseksisteerimist; *suudab analüüsida erinevaid kultuurilisi tavasid ja moraalitundeid; * mõistab kohandumise protsessi ning oskab kirjeldada viise, kuidas inimesed saavad uue kultuuri keskkonnas ellu jääda ja integreeruda * suudab kirjeldada kultuuri ja religiooni vahelist seost, sealhulgas usundite rolli kultuurilistes traditsioonides ja väärtustes; * omab ettekujutust erinevatest usunditest ja nende peamistest õpetustest, sealhulgas nende mõjust kultuurile ja ühiskonnale; * arendab empaatiat ja austust erinevate kultuuride ja usundite vastu;	Kultuur Mitmekultuuriline Eesti, Moraal ja tavad, Kohanemine uue kultuuriga, Kultuur ja religioon, Usundid.
*omab ettekujutust puberteedieast inimese elus ja selle tähtsusest isiksuse arengus *suudab kirjeldada murdeeas toimunud kehalisi muutusi *omab ettekujutust teismelisea emotsionaalsetest muutustest, sealhulgas meeleolumuutustest ja enesehinnangu arengust. * suudab võrrelda ja analüüsida, kuidas kehaliste muutuste tempo võib erineda indiviidide vahel, arvestades geneetilisi, keskkondlikke ja sotsiaalseid tegureid. *mõistab kehakuvandi olulisust ning suudab analüüsida, kuidas suhtumine kehasse mõjutab enesehinnangut ja enesehooldust. * omab ettekujutust tervislike eluviiside põhimõtetest * õpib arutlema suguküpsuse ja reproduktiooni teemadel	Murdeiga ja kehalised muutused Murdeiga inimese elukaares. Kehalised ja emotsionaalsed muutused murdeeas. Kehaliste muutuste erinev tempo murdeeas. Suhtumine kehasse ja oma keha eest hoolitsemine. Suguline küpsus ja soojätkamine.
* oskab koostada isikliku eelarve, planeerida oma aega ning hallata	Töö ja tarbimine

igapäevaseid kulutusi, arvestades oma sissetulekuid ja väljaminekuid. * mõistab raha haldamise põhimõtteid, sealhulgas säästmise olulisust, laenamise tingimusi ning riskide hindamist, mis on seotud rahaga. * tunneb erinevaid elukutseid ning oskab seostada nende nõudmisi oma isiklike huvide ja oskustega, valides seeläbi sobiva karjääri suuna. * mõistab elukestva õppimise tähtsust ning oskab nimetada erinevaid õppimisvõimalusi, et arendada oma teadmisi ja oskusi. * suudab analüüsida oma tarbimisharjumusi ning teha teadlikke ja säästlikke valikuid, arvestades keskkonna- ja sotsiaalseid aspekte. * mõistab töö kultuuri ja eetika põhimõtteid, sealhulgas vastutust, koostööd, suhtlemisoskusi ning professionaalsust töökeskkonnas.	Aja ja kulutuste planeerimine. Raha kasutamine, laenamine ja säästmine. Elukutsed – teadmised ja oskused. Elukestev õpe Elukutsed ja ettevõtted kodukohas Teadlik, säästev tarbimine Töökultuur ja tööeetika
* tunneb erinevaid meedia vorme (raamatukogud, Internet, ajalehed, ajakirjad, raadio, televisioon) ning *õpib neid õigesti kasutada ja analüüsida. * mõistab, kuidas erinevad meediakanalid omavahel suhtlevad * mõistab Interneti ja digitaalse meedia kasutamisega seotud riske ning teab, kuidas kaitsta oma isiklikku teavet. *tunneb autoriõiguste põhimõtteid, oskab tuvastada autoriõigustega kaitstud teoseid ning mõista nende austamise olulisust. * oskab esitada ja edastada teavet, kasutades erinevaid meediaforme ja -kanaleid	Meedia ja teave Raamatukogu, Internet. Ajalehed, ajakirjad, raadio, televisioon, meediakanalite integratsioon . Teadlik infotarbimine ja -edastamine. Autoriõiguste kaitse.
ÕPITULEMUSED 7. klassi lõpuks	ÕPPESISU 6. ja 7. klassis
Õpilane: * tunneb mitmekultuurilise Eesti eripära, sealhulgas erinevaid kultuurilisi rühmi, nende ajalugu ja panust Eesti kultuurilukku. * mõistab moraali ja tavade tähtsust erinevates kultuurides, oskab tuvastada ja analüüsida kohalikke kombeid ning nende mõju ühiskonnale.	Kultuur Mitmekultuuriline Eesti, Moraal ja tavad, Kohanemine uue kultuuriga, Kultuur ja religioon

* tunneb kohandumise protsesse uue kultuuriga, sealhulgas kultuuridevahelisi erinevusi ja sarnasusi, ning teab, kuidas toime tulla kultuuriliste šokkidega. * mõistab kultuuri ja religiooni vastastikuseid seoseid, sealhulgas erinevate usundite mõju kultuurilistele tavadele ja ühiskondlikele normidele. * Õpilane on kursis peamiste usunditega, mis eksisteerivad Eestis ja maailmas, * oskab arutleda nende erinevuste ja sarnasuste üle ning mõista usundite tähtsust inimeste elus.	Usundid.
* tunneb murdeea määratlemise ja selle tähenduse inimese elukaare kontekstis, sealhulgas selle tähtsust individuaalses arengus. tuvastamine: * oskab kirjeldada kehalisi ja emotsionaalseid muutusi, mis toimuvad murdeas, ning mõista nende mõju noore inimese arengule ja enesetunnetusele. * mõistab, et kehalised muutused murdeas võivad toimuda erinevas tempos ning oskab arutleda, kuidas need erinevused võivad mõjutada individuaalset enesetunnet ja suhtumist oma keha. * teab, kuidas hoolitseda oma keha eest ning oskab tuvastada tervislikke harjumusi, mis toetavad füüsilist ja vaimset heaolu. * mõistab sugulise küpsuse tähendust, sealhulgas soojätkamise aspekte, ja oskab arutleda vastutustundliku käitumise üle seksuaalsuhetes.	Murdeiga ja kehalised muutused Murdeiga inimese elukaares. Kehalised ja emotsionaalsed muutused murdeas. Kehaliste muutuste erinev tempo murdeas. Suhtumine kehasse ja oma keha eest hoolitsemine. Suguline küpsus ja soojätkamine.
* mõistab, mis koostisosad moodustavad tervisliku elukeskkonna, sealhulgas õhu, vee ja toidu kvaliteedi ning looduslike elementide tähtsust. * oskab tuvastada, millised tegurid mõjutavad tervislikku õpikeskkonda, sealhulgas füüsilised, sotsiaalsed ja emotsionaalsed aspektid, ning mõista nende seoseid õpitulemuste ja heaolu vahel. * mõistab, kuidas tervis ja heaolu on omavahel seotud ning oskab arutleda, millised tegurid (nt stress, sotsiaalne toetamine) mõjutavad inimese üldist heaolu. * oskab analüüsida keskkonna mõju tervisele, sealhulgas negatiivseid ja positiivseid tegureid ning nende võimalikke tagajärgi inimese füüsilisele ja	Keskkond ja tervis Tervislik elukeskkond. Tervislik õpikeskkond. Tervis heaolu tagajana.

vaimsele tervisele. * teab, kuidas luua ja säilitada tervislikku elukeskkonda ning oskab teha teadlikke valikuid, et edendada oma ja oma kogukonna tervist.	
*oskab tõhusalt planeerida oma aega ja kulutusi, sealhulgas koostada eelarve ning jälgida oma kulutusi *mõistab raha haldamise põhimõtteid, sealhulgas laenamise ja säästmise olulisust, ning suudab teha teadlikke otsuseid rahaga toimetulekul. *tunneb erinevaid elukutseid, nende nõudmisi ja oskusi ning mõistab, millised teadmised on vajalikud soovitud ametivaliku saavutamiseks. *mõistab elukestva õppe mõistet ja tähtsust karjääri arendamisel ning on valmis omandama uusi oskusi ja teadmisi. *mõistab töökultuuri ja tööeetika põhimõtteid, sealhulgas vastutustunde, koostöö ja usaldusvärsuse olulisust töökeskkonnas. *oskab teha teadlikke tarbimisotsuseid, arvestades keskkonnavalasid, sotsiaalseid ja majanduslikke aspekte ning mõistab säästva tarbimise tähtsust.	Töö ja tarbimine Aja ja kulutuste planeerimine ning raha kasutamine, laenamine ja säästmine. Elukutsed – teadmised ja oskused. Elukestev õpe Elukutsed ja ettevõtted kodukohas Teadlik, säästev tarbimine Töökultuur ja tööeetika.
*tuvastada ja eristada erinevaid teabeallikaid, sealhulgas raamatukogusid, interneti, ajalehti, ajakirju, raadiot ja televisiooni. *mõistab meediakanalite integratsiooni ning oskab analüüsida, kuidas erinevad meediakanalid koos töötavad ja mõjutavad teabe edastamist. *oskab teha teadlikke valikuid teabeallikate suhtes, hindab teabe usaldusväärsust ja objektiivsust ning mõistab kriitilise mõtlemise tähtsust. *omab oskusi kasutada erinevaid infotehnoloogilisi vahendeid ja rakendusi teabe leidmiseks, haldamiseks ja edastamiseks. *mõistab autoriõiguste mõistet, teab, kuidas kaitsta oma loomingut ja austada teiste autorite õigusi, sealhulgas loovtööde ja teabe kasutamise reegleid. *oskab tõhusalt edastada teavet erinevates vormides (kirjalik, suuline, visuaalne), valides sobiva meedia ja esitlusviisi vastavalt sihtrühmale.	Meedia ja teave Raamatukogu, Internet. Ajalehed, ajakirjad, raadio, televisioon, meediakanalite integratsioon . Teadlik infotarbimine ja -edastamine. Autoriõiguste kaitse.
Õpilane: *selgitab ja kaitseb õpetaja suunamisel oma seisukohti, mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust/erinevust, oskab	Inimese areng ja murdeea koht selles Areng ja kasvamine. Arengut ja kasvamist mõjutavad tegurid. Murdeiga.

reageerida kohatule käitumisele; *teadvustab oma positiivseid ja negatiivseid iseloomujooni (3–4), oskab õpetaja suunamisel nimetada negatiivsete omaduste parandamise võimalusi; *kirjeldab ja hindab plaani abil oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumist (motiivid, tingimused, tulemused; reageerimine (eba)õnnestumisele jms);	Inimene oma elutee kujundajana. Enesekasvatuse alused ja võimalused. Vastutus seoses valikutega.
*selgitab, mis on minapilt ja enesehinnang, ning analüüsib nende mõju inimese käitumisele ja suhetele. *viib läbi eneseanalüüsi, tuvastades oma iseloomujooned, huvid, võimed ja väärtused, ning oskab neid seostada oma eluga. *tunneb ära konfliktide tekkimise põhjused ning oskab rakendada erinevaid meetodeid konfliktide vältimiseks ja lahendamiseks. *arendab eneseteadlikkust, mõistes, kuidas tema minapilt ja enesehinnang mõjutavad tema otsuseid, käitumist ja suhtlemist teistega. *oskab teha teadlikke ja vastutustundlikke valikuid, tuginedes oma eneseanalüüsile ja väärtustele.	Inimese mina Minapilt ja enesehinnang. Eneseanalüüs: oma iseloomujoonte, huvide, võimete ja väärtuste määramine. Konfliktide vältimine ja lahendamine.
*tuvastab erinevad rühmad ja rollid ning analüüsib, kuidas need mõjutavad indiviidi käitumist ja suhtlemist. *mõistab, et rollid rühmas on suhtelised ja kokkuleppeliselt määratletud, ning oskab tuvastada, kuidas need võivad aja jooksul muutuda. *selgitab rühmas kehtivaid reegleid ja norme, nende rolli inimsuhete toetamisel ning nende mõju grupi dünaamikale. *analüüsib rühma kuulumise positiivseid ja negatiivseid külgi, sealhulgas hoolivuse ja toetuse olemust rühmas. * tunneb ära rühma surve ning oskab rakendada toimetulekustrateegiaid, et säilitada isiklikku sõltumatust ja enesetunnet. *mõistab autoriteedi olemust ja selle mõju rühmadele ning suhetele, ning oskab eristada tervet autoriteeti ja autoritaarset lähenemist.	Inimene ja rühm Erinevad rühmad ja rollid. Rollide suhtelisus ja kokkuleppelisus. Reeglid ja normid rühmas. Inimsuhteid toetavad reeglid ja normid. Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Hoolivus rühmas. Rühma surve ja toimetulek sellega. Sõltumatus, selle olemus. Autoriteet
*arendab tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi, sealhulgas emotsioonidega toimetulekut, enesetunnetust, kriitilist mõtlemist ja	Turvalisus ja riskikäitumine

probleemide lahendamist, et vältida riskikäitumist. *oskab rakendada suhtlemisoskusi, et edastada oma mõtteid ja tundeid ning luua positiivseid suhteid, mis aitavad ennetada riskikäitumist. *tunneb ära kiusamise ja vägivalla tunnused ning oskab rakendada strateegiaid, et hakkama saada nende olukordadega ja kaitsta end ning teisi. *tunneb erinevaid legaalseid ja illegaalseid uimasteid, nende mõju ja kasutamise seotud riskid. * mõistab uimastite tarvitamise lühiajalisi ja pikaajalisi mõjusid nii füüsilisele kui vaimsele tervisele ning suudab neid teadmisi kasutada oma ja teiste tervise kaitsmiseks	Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused, et vältida riskikäitumist: emotsioonidega toimetulek, enesetunnetamine, kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine, suhtlusoskus. Hakkamasaamine kiusamise ja vägivallaga. Erinevad legaalsed ja illegaalsed uimastid. Uimastite tarvitamise lühi- ja pikaajaline mõju.
*mõistab varase ja hilise küpsemise erinevusi ning *teab, et igaühel on oma individuaalne tempo küpsemisel. *oskab tuvastada ja aktsepteerida enda ja eakaaslaste välimuse muutusi küpsemisperioodil, mõistes, et see on loomulik osa arengust. * teab nooruki peamisi muresid küpsemisperioodil ja *oskab neid arutada ning otsida abi, kui on vaja. *mõistab suguküpsuse tähendust ning erinevusi nais- ja mehelikkuse vahel, sealhulgas soorollide ja soostereotüüpide mõju. *oskab luua ja hoida lähedasi suhteid, sealhulgas sõprust, armumist ja käimist, mõistes, kuidas need suhted arenevad. * mõistab lähedust ja seksuaalhuvi, oskab arutada nende teemasid avameelselt ning teab, kuidas luua turvalisi suhteid. * tunneb vastutuse olulisust seksuaalsuhetes * oskab rakendada turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid, sealhulgas teadmisi rasestumisvastaste meetodite ja seksuaalselt levivate haiguste ennetamise kohta.	Inimese mina ja murdeea muutused Varane ja hiline küpsemine – igaühel oma tempo. Muutunud välimus. Nooruki põhimured küpsemisperioodil. Suguküpsus. Naiselikkus ja mehelikkus. Soorollid ja soostereotüübid. Lähedus suhetes. Sõprus. Armumine. Käimine. Lähedus ja seksuaalhuvi. Vastutus seksuaalsuhetes ja turvaline seksuaalkäitumine.
ÕPITULEMUSED 9. klassi lõpuks	ÕPPESISU 8. ja 9. Klassis
Õpilane: *selgitab tervist kui heaoluseisundit ja kirjeldab tervise erinevaid aspekte:	Tervis

füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne tervis. *analüüsib terviseaspektide omavahelisi seoseid ja nende mõju üldisele heaolule. *teab Eesti rahvastiku tervisenäitajaid ja oskab hinnata tervisega seotud riskitegureid. *oskab teha tervislikke eluviisiga seotud valikuid ja mõistab oma valikute eest vastutuse tähtsust. *analüüsib tegureid, mis mõjutavad tervisega seotud otsuseid (nt kultuur, keskkond, harjumused). *oskab kasutada usaldusväärseid tervisealaseid infoallikaid ja teenuseid ning hinnata nende usaldusväärsust. *selgitab kehalise aktiivsuse olulisust tervise tugevdamisel ning oskab valida sobivaid kehalise aktiivsuse vorme vastavalt oma vormisolekule. * teab toitumise mõju tervisele ja analüüsib toitumist mõjutavaid tegureid (nt reklaamid, sotsiaalsed normid, kultuurilised eripärad). *selgitab vaimse heaolu tähtsust ja nimetab tegevusi ning mõttelaade, mis aitavad vaimset heaolu säilitada. * kirjeldab stressi kujunemist, tunneb ära stressoreid ja analüüsib stressiga toimetuleku viise. * selgitab kriisi olemust ja oskab käituda kriisiolukorras, samuti teab, kuidas otsida ja leida abi. * teab, kuidas abistada teisi ja otsida abi stressi või kriisiolukorras.	Tervis kui heaoluseisund. Terviseaspektid: füüsiline, vaimne, emotsionaalne ja sotsiaalne tervis. Terviseaspektide omavahelised seosed. Eesti rahvastiku tervisenäitajad. Tervislik eluviis ning sellega seonduvate valikute tegemine ja vastutus. Tegurid, mis mõjutavad tervisega seotud valikuid. Tervisealased infoallikad ja teenused. Tervise infoallikate usaldusväärsus. Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana. Kehaline vormisolek ja sobivakehalise aktiivsuse valik. Toitumise mõju tervisele. Toitumist mõjutavad tegurid. Vaimne heaolu. Vaimset heaolu säilitada aitavad tegevused ja mõttelaad. Stress. Stressorid. Stressi kujunemine. Stressiga toimetulek. Kriis, selle olemus. Käitumine kriisiolukorras. Abistamine, abi otsimine ja leidmine.
*selgitab sotsiaalse tervise ja suhete omavahelisi seoseid, rõhutades suhete loomise, säilitamise ja katkemise olulisust. *mõistab armastuse tähendust ja selle rolli inimsuhetes, sealhulgas emotsionaalsete ja füüsiliste aspektide osas. *selgitab seksuaalsuse olemust, sealhulgas lähisuhete, seksuaalidentiteedi ja seksuaalse arengu mõisted. *teab, mis on seksuaalne orientatsioon, ja oskab arutada soorollide ja soostereotüüpide mõju käitumisele ja tervisele. * mõistab seksuaalvahekorra tähendust ning selgitab turvalise	Suhted ja seksuaalsus Sotsiaalne tervis ja suhted. Suhete loomine, säilitamine ja katkemine. Suhete väärtustamine. Armastus. Seksuaalsuse olemus: lähisuhted, seksuaalidentiteet, seksuaalne nauding, soojätkamine, seksuaalne areng. Seksuaalne orientatsioon. Soorollide ja soostereotüüpide mõju inimese käitumisele ning tervisele. Seksuaalvahekord.

seksuaalkäitumise põhimõtteid. *oskab tuvastada erinevaid rasestumisvastaseid meetodeid ja arutada nende tõhusust ning sobivust. *tunneb oma seksuaalõigusi ja oskab seletada, miks need on olulised igasuguste suhete puhul. *teab, kuidas vältida seksuaalselt levivaid haigusi, sealhulgas HIV ja AIDS, ning mõistab, milliseid meetmeid on võimalik rakendada nende ennetamiseks. *oskab otsida abi ja nõu, kui tal on küsimusi või probleeme seoses suhete või seksuaalsusega.	Turvaline seksuaalkäitumine. Rasestumisvastased meetodid. Seksuaalõigused. Seksuaalsel teel levivate haiguste vältimine. HIV ja AIDS. Abi ja nõu saamise võimalused.
*tunneb ära levinumad riskikäitumise liigid ja suudab kirjeldada nende omadusi. *mõistab riskikäitumise mõju inimese tervisele ja igapäevasele toimetulekule, sealhulgas füüsilisele ja vaimsele heaolule. *oskab tuvastada tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi, mis aitavad riskikäitumisega toime tulla. *selgitab uimastite toimet kesknärvisüsteemile ning nende mõju inimese kehale ja käitumisele. *teab uimastitega seonduvaid vääruskumusi ja oskab arutada nende kahjulikku mõju. *mõistab uimastite tarvitamise isiklikke, sotsiaalseid, majanduslikke ja juriidilisi riske ning nende tagajärgi. *selgitab, kuidas sõltuvus kujuneb ja millised on selle tunnused. *oskab rakendada esmaabi põhimõtteid ja teada, kuidas käituda ohuolukordades, sealhulgas, kui tegemist on uimastite tarvitamisega seotud olukordadega.	Turvalisus ja riskikäitumine Levinumad riskikäitumise liigid. Riskikäitumise mõju inimese tervisele ja toimetulekule. Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused riskikäitumisega toimetulekul. Uimastid ja nende toime kesknärvisüsteemile. Uimastitega seonduvad vääruskumused. Uimastite tarvitamise isiklikud, sotsiaalsed, majanduslikud ja juriidilised riskid. Sõltuvuse kujunemine. Esmaabi põhimõtted ja käitumine ohuolukordades.
* mõistab huvide ja võimete mitmekesisuse tähtsust ning oskab tuvastada oma isiklikke huve ja tugevusi. * analüüsib, kuidas erinevad väärtushinnangud ja prioriteedid mõjutavad tema elus tehtavaid valikuid. *suudab kirjeldada, kuidas mina ja teised inimesed on omavahel seotud ning kuidas teiste väärtused ja arvamused võivad mõjutada tema enda otsuseid.	Inimene ja valikud Huvide ja võimete mitmekesisus ning valikud. Edukus, väärtushinnangud ja prioriteedid elus. Mina ja teised kui väärtus.

*hindab eduka elu tähendust ning oskab seostada oma unistusi ja eesmäärke väärtushinnangutega. *arendab oskusi, mis aitavad tal teha teadlikke ja läbimõeldud valikuid, arvestades oma huve, võimeid ja sotsiaalset konteksti.	
Õpilane: *selgitab, kuidas luua ja hoida lähedasi suhteid, tuues esile vastutuse ja austuse olulisuse suhtes. * kirjeldab kooselu ja abiellumise protsesse ning perekonna loomise tähtsust. *mõistab lapsevanemaks saamisega seotud füüsilist ja sotsiaalset küpsust ning selgitab raseduse planeerimise tähtsust. *kirjeldab loote arengut ja käitumisviise, mis toetavad loote ja ema tervist raseduse ajal ja sünnitusprotsessi ja valmistumist imiku hooldamiseks, sealhulgas sünnijärgseid kohustusi, nagu nimepanek ja meditsiiniline kontroll. *teab kohaliku omavalitsuse ja riiklike toetusi, mis on seotud lapse sündimise ja kasvatamisega. *analüüsib lapse saamisega seotud kulutusi, peamisi kuluartikleid ja lapse hooldamisele kuluvat aega. *teab, kuidas hooldada ja toetada puudega last, mõistes nende vajadusi ja õigusi. *kirjeldab imiku- ja lapsepõlve peamisi arengutingimusi ning oskab suhelda lapsega, arvestades lapse õigust haridusele. * teab, kuidas arendada ja õpetada last läbi eakohaste mängude, mänguasjade ja raamatute. *mõistab peretülide ja -vägivalla mõju, toob välja võimalikud lahendused ja on teadlik nõustamis- ja kriisiabivõimalustest. *selgitab lahutuse mõju peresuhetele ja tunneb lahuselava vanema kohustusi lapse kasvatamisel. *analüüsib uimastite tarvitamise mõju perekonnale, keskendudes majanduslikule olukorrale ja suhetele peres.	Lähisuhted ja perekond Lähisuhted, suhete alustamine ja hoidmine, vastutus ja austus. Kooselu, abiellumine ja pere loomine. Lapsevanemaks saamine: füüsiline ja sotsiaalne küpsus. Raseduse planeerimine; loote areng; loote ja ema tervist hoidev käitumine. Lapse sündimine: ettevalmistused imiku hooldamiseks; sünnijärgsed kohustused (nimepanek, tervisekindlustus, meditsiiniline kontroll jms); kohaliku omavalitsuse ja riiklikud toetused. Lapse saamisega seotud (lisa)kulutused (peamised kuluartiklid lapseas), lapse hooldamisele kuluv aeg. Puudega laps. Imiku- ja lapseiga (peamised arengutingimused, suhtlemine lapsega, lapse õigused (alus)haridusele). Lapse arendamine-õpetamine (eakohased mänguasjad, raamatud jms); mängude õpetamine noorematele õpilastele. Peretülid ja –vägivald (tagajärjed, lahendused, valehäbi, nõustamis- ja kriisiabi). Lahutus, lahuselava vanema kohustused lapse kasvatamisel. Uimastite tarbija perekonnas: mõju majanduslikule olukorrale, suhetele.
*kirjeldab pere erinevaid sissetulekute allikaid, sealhulgas palka ja toetusi.	Eelarve planeerimine

*oskab planeerida igapäevaseid kulutusi, arvestades eluaseme, toidu, riietuse, transpordi ja vaba aja vajadusi. * analüüsib kulutuste kasvu seoses pere suurenemisega, tuues näiteid lemmiklooma võtmise ja lapse sündimise kohta. *selgitab, kuidas planeerida suuri väljaminekuid, võttes arvesse soove, võimalusi ja riske. *oskab arutada erinevaid rahalisi vahendeid ja võimalusi, sealhulgas raha säästmist, hoiustamist, järelmaksu, krediiti, laenu ja liisingut. *teab, kuidas hankida müüjalt teavet kaupade ja teenuste garantii kohta ning mõistab garantii tingimusi ja võimalusi.	Pere sissetulekud (palk, toetused). Igapäevaste kulutuste planeerimine (eluase, toit, riietus, transport, vaba aeg); kulutuste kasv perekonna suurenemisel (sh lemmiklooma võtmisel, lapse sündimisel). Suurte väljaminekute planeerimine (soovid, võimalused, riskid: raha säästmine ja hoiustamine, järelmaks, krediit, laen, liising). Kaupade (sh e-kaupade)-teenuste garantii (müüjalt teabe hankimine, garantii võimaluste-tingimuste kohta).
*kirjeldab erinevaid eluaseme liike ja *oskab arvestada pere vajaduste ja rahaliste võimalustega eluaseme otsimisel. *tunneb eluaseme otsimise võimalusi, sealhulgas müügikuulutuste ja kinnisvarafirmade kasutamist. *selgitab üürilepingu tingimusi, sealhulgas üürniku õigusi ja kohustusi, ning oskab ära tunda „halva” lepingu ohte. *oskab planeerida eluaseme sisustust, tehes vahet hädavajalikel elementidel ning valides sisustuse hankimise järjekorra ja ratsionaalse paigutuse. *teab, kuidas soetada eluaseme sisustus ja olmetehnika, arvestades vajaduste ja võimalustega. *oskab hankida teavet eluaseme ja olmetehnika hoolduse ning remondi võimaluste kohta, kasutades müüja teavet ja kasutusjuhendeid.	Eluase Eluaseme liigid, eluaseme otsimine, arvestades pere vajadusi ja võimalusi (müügikuulutused, kinnisvarafirmad). Üürileping, selle tingimused (üürniku õigused ja kohustused, „halva” lepingu ohud). Eluaseme sisustuse planeerimine: hädavajalik 270 sisustus, sisustuse hankimise (ostude) järjekord, ratsionaalne paigutus, kujundusdetailid. Eluaseme, olmetehnika soetamine, hooldus ja remont: teabe hankimine võimaluste, tingimuste ja abiteenuste kohta (müüja, kasutusjuhend).
*analüüsib jätkuõppevõimalusi ja *oskab teha valikuid, arvestades oma huvisid, võimeid ja majanduslikke võimalusi (transport, elamiskulud). *selgitab kutsenõustamise olulisust ja teab, kust leida nõu karjääri planeerimisega seotud küsimustes. *kirjeldab kohaliku tööhõiveameti ja tööturuteenuste rolli töötajatele ning mõistab töötuse mõju ja sellega seotud lahendusi. *selgitab töötaja põhilisi õigusi ja kohustusi ning *oskab hinnata lepinguta töötamise riske ja tagajärgi (sh ümbrikupalk).	Karjääri planeerimine Jätkuõppevõimalused, valikute tegemine, arvestades huvisid, võimeid ja majanduslikke võimalusi (transport, elamiskulud jms); kutsenõustamine. Kohalik tööhõiveamet, tööturuteenused töötajale, töötus. Töötaja põhilised õigused ja kohustused, lepinguta töötamisega kaasnevad riskid ja tagajärjed, ümbrikupalk. Abi leidmine tööõigusega seotud küsimustes. Inimkaubandus: tööorjus ja prostitutsioon, ohvriks sattumise põhjused,

*teab, kust saada abi tööõigusega seotud küsimustes. * teadvustab inimkaubanduse ohtusid, oskab ära tunda ohumärke töökuulutustes ja tööpakkuja käitumises ning teab, kuidas käituda inimkaubanduse ohvriks sattumise korral. *kirjeldab inimkaubandusele viitavaid märke ja *selgitab tööorjuse ja prostitutsiooni riskitegureid ning oskab leida ohvriabi.	inimkaubandusele viitavad märgid (kuulutuses, tööpakkuja käitumises), ohtude teadvustamine, käitumine ohvriks sattumise korral, ohvriabi.
---	--

Lihtsustatud õpe

Lisa 33. Tööõpetuse

Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Tööõpetus kui õppeaine hõlmab kolme valdkonda:

tööõpetus (1.–4. klass),

käsitöö ja kodundus (5.–9. klass),

tehnoloogiaõpetus (5.–9. klass).

4. klassis on tööõpetus integreeritud õppeaine, mille tundides õpetatakse käsitöö, kodunduse ja tehnoloogiaõpetuse algtõdesid ning valmistatakse õpilasi ette õpperühmade valimiseks.

Alates 5. klassist moodustab kool õpilaste soovide ja huvide põhjal õpperühmad, millesse jagunedes on õpilastel võimalus õppida kas käsitööd ja kodundust või tehnoloogiaõpetust. Õppe rühmadesse jagunemine ei ole soopõhine.

Vähemalt 10% õppeks vahetavad õpilased õpperühmad nii, et tehnoloogiaõpetuse asemel õpitakse käsitööd ja kodundust ning käsitöö ja kodunduse asemel tehnoloogiaõpetust. Teemade järjestus õppeaastas kavandatakse käsitöö ja kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse õpetajate koostöös. Käsitöö ja kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse taotletavad õpitulemused vahetatud õpperühmades esitatakse kooli tööõpetuse ainekavas.

Tööõpetuse kooli ainekava võib koostada ka nii, et 5.–9. klassis õpetatakse mõlemat valdkonda ühendatult, mis võimaldab õpilastel omandada vajalikul määral teadmisi ja oskusi nii käsitöös ja kodunduses kui ka tehnoloogiaõpetuses.

1 kooliaste

Õpitulemused 2 klassi lõpuks	Õppesisu 1. – 2. klassis
Õpilane 1. tunneb ja nimetab õpitud materjale (paber, kartong, plastiliin, savi, riie, lõng, looduslik materjal jms); 2. kasutab joonlauda sirgjoone tõmbamiseks (läbi ühe ja kahe punkti); 3. teeb voltimise teel lihtsamaid esemeid; 4. voldib paberilehe pooleks ja neljaks ning ruudu diagonaalselt pooleks; 5. joonistab šablooni abil kujundeid, lõikab neid välja, liimib ja täiendab; 6. rebib paberit eesmärgistatult; 7. lõikab silma järgi ning kontuuri (sirgjoon) mööda paberitükke ja ribasid, lõikab lõngajuppe; 8. kasutab õpitud voolimisvõtteid (veeretamine, rullimine, lamendamine, venitamine, pigistamine jms) sõltuvalt eesmärgist; 9. hoiab oma töökoha korras.	1. Materjalide äratundmine etaloni ja nimetuse järgi. Oskab valida õpetaja juhendamisel õige materjali. 2. Õpib šablooni järgi tõmbama kujundite piirjoont. Värvib kujundeid joont ületamata. 3. Paberitükkide rebimine silma järgi- lehesadu, lumememm, rohulibled. 4. Õpib käsitlema kääre. Paberi ribade, lõngajuppide lõikamine. 5. Õpib liimi kasutama, äärte tähtsus liimimisel, ei vajuta liiga tugevasti liimipulgale. 6. Nelinurkse paberitüki voltimine pooleks ja neljaks-kaart, raamat, jõulukaunistus. 7. Õpib mõõtma cm ulatuses ja punkte ühendama joonlaua abil. 8. Lihtsamate esemete voltimine paberistümbrik, märkmik, lehvik, linnuke. 9. Lihtsamate esemete, kujundite joonistamine šablooni järgi- puu, vaas, kala. Kujundite lõikamine joone järgi. 10. Õpib lõikama riidet joone, mustri järgiriidepilt. 11. Sernitist ja plastiliinist kujundite voolimine ja vormimine. Ahjus põletamine. Voolimise algvõtted: pigistamine, vajutamine, silumine, kasutab õpitud voolimisvõtteid (veeretamine, rullimine, lamendamine, venitamine, pigistamine jms) sõltuvalt eesmärgist. osadeks jaotamine, rullimine, veeretamine. Vormib mitme osalise kujundi. 12. Korraharjumused: hoiab korras oma töökoha ja koristab enda järelt prahi. Oskab märgata ilu enda ümber. Õpetaja juhendamisel oskab tehtud töödega kaunistada klassi.

II kooliaste

Õpitulemused 4. Klassi lõpuks	Õppesisu 3.-4. klassis
Õpilane	1. Oskab iseloomustada materjale, töövahendeid ja teab nende otstarvet. Oskab valida tööks vajalikud töövahendid.

1. nimetab kasutatud materjalide omadusi: rabe, õhuke, paks, jäme, peenike, pehme, kõva, painduv, tugev (suunamisel); 2. valib töövõtteid lähtuvalt materjalist: paberi rebimine, lõikamine ja voltimine, savi voolimine erinevate võtetega; 3. kasutab šablooni; 4. kasutab materjali ökonoomselt; 5. valmistab voltimise teel lihtsamaid kujundeid; 6. mõõdab paberil pikkusi täissentimeetrites; 7. lõikab kääridega mitmesuguseid kujundeid paberist, õhemast kartongist ja riidest; 8. paneb niiti nõelasilmast läbi; 9. tikib eelpistet; 10. õmbleb riidele kahe auguga nõöpi; 11. torkab naaskliga auke; 12. teeb punumistõid (palmik, järjehoidja); 13. lõikab šablooni abil kartongist ja riidest kujundeid; 14. teeb meisterdamistõid erinevatest materjalidest; 15. paneb niidi nõelasilmast läbi ja teeb sõlme; 16. teeb käsitsi lihtõmblust; 17. teeb üleloomispistet; 18. õmbleb riidele kannaga nõöpi; 19. käsitseb heegelnõela; 20. heegeldab alg- ja ahelsilmust; 21. valmistab tähtpäevalisi ruumikaunistusi; 22. kasutab materjali ökonoomselt; 23. hindab oma tööd esteetilisest ja praktilisest küljest.	2. Õpilane oskab avaldada arvamust õige töövõtte valikuks ja oskab teha valikuid antud töö paremaks teostamiseks. Ta võrdleb oma tööd teistega, annab hinnangu. 3. Toimib eeskuju järgi, koostab mustreid, harjutab silma-käe koostööd. Pildiraam. 4. Oskab tööd lihtsamaks muuta paberi voltimise teel, et saaks ühest lõikamisest mitu eset. Ei lõika riidet, paberit keskelt, vaid äärest. 5. Oskab voltida eeskuju järgi ja kirjeldada oma tööd, juhendada kaaslast (paat, kala, konn). 6. Harjutab tööd joonlauaga ja kordab mõõtühikuid, ühendab punkte. 7. Harjutab täpsust ja püsivust ja töö viimistlemisostkust- teemapilt 8. Harjutab sukanõela silmast niiti läbi panema. Põimib lõnga läbi suure võrgu. 9. Õpib värve valima ja traageldama kontuuri järgi pilte. 10. Niidistab nõela, teeb sõlme ja õmbleb oma nimetähe nõöpidest. 11. Harjutab mõõtmist ja tunneb ohutusnõudeid terariistaga töötamisel- küünlalatern, lõngapilt. 12. Osaleb koostöös, annab oma panuse meeleolu loomisesse. 13. Niidistab sukanõela, põimimisnõela. Põimib lõnga läbi suure võrgu – järjehoidja 14. Lõikab sama suuri geomeetrilisi kujundeid, moodustab mustreid, kaheksakand. 15. Kasutab vastavalt aastaajale looduslikku materjali ja tähtpäevale viitavat traditsioonilist käelist tegevust. 16. Oskab valida niidile sobiva nõela, niidistada, sõlme teha, sobivaid värve valida 17. Harjutab üleloomispistet liniku servade mittehargnemiseks. 18. Harjutab nõöbi õmblemist sokilooma silmade tegemisel. 19. Õpib heegelnõela käes hoidma ja teab otstarvet, ohutust 20. Õpib tegema algsilmust ja ahelsilmust. Moodustab silmustest keti ja kujundab kaardi.
---	--

	21. Teab ohutusnõudeid terariistadega töötamisel, eesmärgistab oma tegevust. 22. Hindab teiste tööd, aega – raha, planeerib tööd ja materjali. 23. Tunneb rõõmu oma panuse andmisest töökeskkonna parendamisesse ja ilusse. 24. Oskab rakendada enesekontrolli oskust ja annab hinnangu tööle.
--	---

Lisa 33.

Ainekava käsitöö ja kodundus, tehnoloogiaõpetus.

Õppetegevuse kavandamine ja korraldamine

Tööõpetus kui õppeaine hõlmab kolme valdkonda:

tööõpetus (1.–4. klass),

käsitöö ja kodundus (5.–9. klass),

tehnoloogiaõpetus (5.–9. klass).

4. klassis on tööõpetus integreeritud õppeaine, mille tundides õpetatakse käsitöö, kodunduse ja tehnoloogiaõpetuse algtõdesid ning valmistatakse õpilasi ette õpperühmade valimiseks.

Alates 5. klassist moodustab kool õpilaste soovide ja huvide põhjal õpperühmad, millesse jagunedes on õpilastel võimalus õppida kas käsitööd ja kodundust või tehnoloogiaõpetust. Õppe rühmadesse jagunemine ei ole soopõhine.

II kooliaste

Õpitulemused 5. klassi lõpuks	Õppesisu 5. klassis
Õpilane Käsitöö 1. tikib üherealisi pisteid; 2. heegeldab alg-, ahel- ja kinnissilmuseid, heegeldab edasi-tagasi ridadena;	Käsitöö 1. Tikkimine: riide lõngade loendamine, niidi kinnitamine töö algul, keskel ja lõpus; eel-, tikk-, vars- ja ahelpiste. 2. Heegeldamine: heegelnõela ja materjali omavaheline sobitamine, heegelnõela käsitsemine, põhisilmuste (alg-, ahel- ja kinnissilmuste) heegeldamine, tingmärgid.

3. oskab õpetaja abiga valida omavahel sobivaid vardaid ja lõnga;
4. koob parempidiseid silmuseid edasi-tagasi ridadena;
5. traageldab väljalõigatud detaile;
6. õmbleb riidele kannaga ja/või kannata nõopi;
7. kasutab triikrauda õpetaja juhendamisel;
8. oskab sooritada lihtsamaid (üksikuid) töövõtteid videojuhendite järgi.

Kodundus

1. koristab klassiruumi, valib sobivad koristusvahendid;
2. oskab käsitsi nõusid pesta;
3. korrastab oma töökoha ja töövahendid, järgib hügieeninõudeid toidu valmistamisel;
4. valmistab juhendamisel lihtsamaid toite, loeb õpetaja koostatud kohandatud retsepti,
5. tunneb selles sisalduvaid ühikuid (teelusikatäis, supilusikatäis, klaas, gramm), oskab kasutada elektroonilist köögikaalu;
6. katab laua vastavalt menüüle ja täidab elementaarseid lauakombeid.

Tehnoloogiaõpetus

1. kasutab joonlauda esemete mõõtmisel;
2. märgib juhendamisel toorikule punkte, sirgjooni, ristjooni, šablooni abil ringjooni ja kaari;
3. ühendab detaile (nt liim-, kruvi- ja naelliite, mähkimise või jootmise abil);
4. järkab puitliistust etteantud pikkusega detaile;
5. saeb õpetaja juhendamisel kõverjoonelisi kujundeid;
6. viimistleb pinda viili ja lihvpaberiga;
7. kasutab ohutult õigeid töövõtteid.

3. Silmuskudumine: varraste ja lõnga omavaheline sobitamine, silmuste loomine, parempidine silmus, tingmärk, ripspinna kudumine, silmuselise ja sõlmelise ääre kudumine, silmuste mahakudumine, kootud eseme viimistlemine.
4. Õmblemine: puuvillase kanga parema ja pahema poole eristamine; käsi õmblusmasinaga õmblemine, ohutusnõuded õmblusmasinaga töötamisel, sirge õmbluse õmblemine paberil ja riidel (ilma niidita ja niidiga), õmblemise eeltööd: lõigete ääristamine, väljalõikamine, traageldamine, triikimine; õpitavad õmbluste liigid: lihtõmblus, ühekordne palistus, kahekordne palistus; kannaga ja kannata nõobi õmblemine.

Kodundus

1. Korrastustööd: Prügi ja sorteerimine, koristustarbed ja nende kasutamine (lapid, puhastusvahendid, harjad jms); klassiruumi korrastamine; ruumi tuulutamine. Nõude pesemine ja kuivatamine käsitsi. Nõudepesumasina kasutamine.
2. Hügieen: Käte pesemine. Riietus ja töövahendid köögis töötamiseks. Riiete hooldamine.
3. Toitumine: Põhiliste toiduainete tutvustus. Taimsed ja loomsed toiduained puuviljasalat, Toidu kuumtöötlemine: praadimine, keetmine ja küpsetamine.
4. Etikett: Laua katmine vastavalt menüüle. Käitumine söögilauas.

Tehnoloogiaõpetus

1. Mõõtmine: pikkuse, laiuse, paksuse, läbimõõdu mõõtmine joonlauaga.
2. Märkimine: piki- ja risti joonte tõmbamine pliiatsiga, kujundi märkimine šablooni järgi.
3. Saagimine: prussi ristikiudu saagimine, vineerist kujundite väljasaagimine jõhvsaega, võnksaag.
4. Naelutamine: detailide omavaheline ühendamine naeltega.
5. Peiteldamine: mitteläbiva ava peiteldamine.
6. Vestmine: sälkamine, liistuvõi prussi kaunistamine sisselõigetega.
7. Praktilised tööd: kassakarp, lõikelaud, lindude söögilaud, mänguauto, lillekepp

III kooliaste

Õpitulemused 7. klassi lõpuks	Õppesisu 6- - 7. klassis
Õpilane Käsitöö 1. kavandab ja valmistab lihtsaid esemeid; 2. valib tikkimiseks sobivaid materjale ja töövahendeid; 3. tikib kaherealisi pisteid; 4. heegeldab ringselt; tunneb heegeldamise ja kudumise õpitud tingmärke; 5. loeb juhendamisel lihtsamaid heegelskeeme ja koekirju, vajaduse korral otsib neid veebist; 6. koob parem- ja pahempidiseid silmuseid; 7. koob ringselt; 8. koob kahe eri värvi lõngaga; 9. õmbleb õmblusmasinaga lihtõmblust ja kahekordne palistus 10. käsitseb õmblusmasinat, õmbleb kahekordset palistust ja/või kahekordset õmblust. Kodundus 1. katab lauda vastavalt tähtpäevale; 2. kasutab juhendamisel lihtsamaid võtteid rõivaste korrastamisel; 3. sorteerib pesu värvi ja materjali järgi, oskab pesumasinal pesuprogramme valida, tunneb triikimismärke, oskab vastavalt tingmärkidele triikimisel temperatuuri valida; 4. tunneb pesu- ja hooldusmärke; 5. loeb retsepti, kasutab õpetaja juhendamisel ohutult õigeid töövõtteid toiduainete töötlemisel; 6. rakendab juhendamisel tervisliku toitumise põhitõdesid toidu valmistamisel; 7. valmistab iseseisvalt lihtsamaid tervislikke toite;	Käsitöö 1. Tikkimine: Tikkimisniidid (mulinee, iirislõng, puuvillane lõng), puuvillane jäme heegelniit, vill, korrutatud villane lõng, puuvillane riie-äratundmine, nimetamine, valimine kasutamiseks. Rist- ja kaherealisi pisteid tikkimine. 2. Heegeldamine: materjalide omavaheline sobitamine, heegelskeemide lugemine, ääre- või vahepitse heegeldamine. Heegeldamine ringselt. 3. Silmuskudumine: villase lõnga värvikindluse määramine, värvide sobitamine, parem- ja pahempidiste silmuste kudumine (tingmärgid), soki kudumine- soki osade nimetuste teadmine, sooniku kudumine, ringselt kudumine, kanna kudumine, silmuste kahandamine, viimistlemine. 4. Silmuskudumine: rahvuslikud kirikindad (äratundmine), kindakirjade lugemine, kinda kudumine, kinda osade tundmine, ringselt kudumine, pöidla-ava kudumine, silmuste kahandamine, pöidla kudumine, kinnaste viimistlemine. 5. Õmblemine: käsiõmblusmasina käsitsemine; ohutusnõuete teadmine ja täitmine õmblusmasinaga õmblemisel, õpitavad õmbluste liigid: lihtõmblust ja kahekordne palistus. Kodundus 1. Hügieen: Isikliku hügieeni nõuded. Toiduohutus. 2. Rõivad ja pesu: Riiete puhtus ja korrashoid. Pesu hoidmine, sorteerimine. Rõivaste hooldusmärgid: masinpesu, kuivatamine, triikimine jt. Triikraua temperatuuri valimine vastavalt materjalile ja hooldus- märkidele. Villaste esemete hooldus. Pesupulbrite ja plekieemaldusvahendite kasutamine. Rõivaste pesemine käsitsi. 3. Toitumine: Toiduained ja toitained (valgud, rasvad, süsivesikud, vitamiinid). Tervisliku toitumise põhitõed. Vitamiinide leidumine toidus ja mõju organismile. Maitsetaimede kasutamine toiduvalmistamisel. Toidupüramiid. Toiduainete peamised rühmad: piima-, liha- ja kalatooted,

8. oskab kasutada mõõtenõusid ja kaalu ning teisendada mahu- ja massiühikuid õpetaja juhendamisel; 9. kasutab õpetaja juhendamisel ohutult lihtsamat köögitehnikat (röster, mikrolaineahi, köögikombain, elektripliit jm); 10. oskab serveerida lihtsamaid toite ja täidab elementaarseid lauakombeid. 11. oskab juhendamisel sorteerida prügi (paber ja papp; pakend; taara, klaas ja olme). Tehnoloogiaõpetus 1. oskab kasutada erinevaid mõõte- ja märkimisvahendeid; 2. hõõveldab antud mõõtmetega nelikantliistu, silindrit ja koonust; 3. märgib ja töötleb baaspindu, rist- ja keeltappi; 4. puurib avasid akutrelliga ja puurpingil; 5. ühendab detaile (nt liim-, kruvi- ja tapp liitega, jootmise või neetimisega); 6. viimistleb valmistatud esemeid: toonib (peitsib), pahteldab ja värvib; 7. järkab puit toorikust detaile 45° nurga all; 8. märgib toorikule kõverjoonelise kontuuriga detaile; 9. mõõdab juhendamisel detaili läbimõõtu nihikuga ja kontrollib harkkaliibriga; 10. oskab ühendada detaile vähemalt kahel erineval moel; 11. märgib ja töötleb juhendamisel rööptapp; 12. oskab töötada lihtsama videojuhendi järgi, pildistab oma tööetappe ja/või valmis tööd; 13. kasutab ohutult õigeid töövõtteid.	teraviljatooted, aedviljad. Hommiku-, lõuna- ja õhtusöögiiks sobivad toidud. Toiduainete valik tervislikkuse põhjal. 4. Toiduvalmistamine: maitseained ja maitsetaimed. Mahud ja kaalud. Köögitehnika kasutamine (blender, röster, mikrolaineahi jt). Kergitusained (küpsetised). 5. Etikett: Külaskäik (kingituse ostma, kingituse pakkimine). Kingituse andmine ja vastuvõtmine. Sobiva riietuse valik Lihtsa retsepti lugemine. Tükeldatud toiduainetest salatid. Aedviljatoidud. Lauakombed. 6. Etikett: Viisakas käitumine (telefoni kasutamine, enda tutvustamine, tervitamine). Laua katmine vastavalt menüüle. Toidu serveerimise Tehnoloogiaõpetus 1. Hõõvlitera seadistamine. 2. Erikujuga detailide hõõveldamine puitmaterjalist. 3. Puit toorikutest detailide järkamine. 4. Detaili läbimõõtu mõõtmine ja kontrollimine. 5. Rööp tappide märkimine ja töötlemine. 6. Avade silinder- ja reguleeritava puuriga puurimine. 7. Kõverjooneliste kontuuride tikksae ja lintsaega saagimine. 8. Silindriliste ja astmeliste detailide puidust treimine 9. Täisnurga saavutamine nelikant liistu hõõveldamisel. 10. Keel- või risttapi märkimine ja töötlemine detailide ühendamiseks. 11. Erinevate puurimis operatsioonide teostamine detailide valmistamisel. 12. Detailide ühendamine erinevaid liiteid kasutades. 13. Valmistatavate detailide viimistlemine. 14. Hügieeni, korra ja puhtuse nõuded. 15. Lihtsamate digivahendite kasutamine.
Õpitulemused 9. klassi lõpuks	Õppesisu 8. – 9. klassis
Õpilane Käsitöö 1. kavandab käsitööset, valib selle valmistamiseks õpetaja juhendamisel sobivad materjalid ja töövahendid;	Käsitöö 1. Materjaliõpetus: Materjalide tundmine, eristamine ja valimine sõltuvalt tehtavast tööst. 2. Tikkimine: valimine ja kombineerimine juhendamisel tööks sobilikke materjale ja õpitud tehnoloogiaid.

2. valib ja kombineerib juhendamisel tööks sobilikke materjale ja õpitud tehnoloogiaid;
3. kasutab juhendamisel töövahendeid, viimistlus- ja/või kaunistusvõtteid eesmärgipäraselt;
4. heegeldab lihtsama skeemi või digitaalse juhendi järgi, koob lihtsaid koekirju ja esemeid koekirja skeemid ja juhendite järgi;
5. koob lihtsamaid koekirju; koob lihtsaid esemeid;
6. leiab ja kopeerib juhendamisel lõikelehelte lihtsamaid lõikeid;
7. määrab oma riide suuruse ja kehatüübi sobiva tegumoe leidmiseks;
8. õmbleb iseseisvalt lihtsamaid esemeid või teostab töid õpetaja valikul mõnes teises käsitöötöehnikas (nt kangastelgedel kudumine, masintikkimine, ehete valmistamine, makramee, savitööd, erinev taaskasutus jne);
9. kasutab õmblusmasinat, võimaluse korral tikkimismasinat;
10. viimistleb juhendamisel erinevates tehnikates töid.
11. kasutab ainealast teabekirjandust ja vastavaid veebilehti;
12. loeb ja mõistab valmisriiete etikette, arvestab neil esitatavat teavet, oskab vajaduse korral leida veebist tingimärkide tähendusi;
13. oskab hooldada erinevast materjalist riideid;
14. oskab juhendamisel taaskasutada erinevaid materjale.

Kodundus

1. oskab õpetaja juhendamisel etteantud summa piires menüüd ja toidukorvi planeerida;
2. juhendab pakendiinfot; teeb vahet mõistetele „parim enne“ ja „kõlblik kuni“;
3. teab nimetada Eesti rahvustoite ja oskab mõnda neist valmistada;
4. katab laua vastavalt menüüle;
5. oskab juhendamisel kasutada kodukeemiat;
6. oskab juhendamisel kasutada nõudepesumasinat (programmid, pesuvahendid).
7. jälgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid, korrastab ruumi;
8. kasutab ja puhastab köögitehnikat;

3. Tikkimine: rahvarõivaste tikandid- võrdlemine, kirjeldamine. Tikandi jälgendamine riidele. Pinnakattepiste: mähkpiste ja madalpiste tikkimine. Tööde viimistlemine.
4. Silmuskudumine: meie rahvakunsti pitsiliste koekirjade kasutamisega tutvumine. Kudumise tingimärkide tundmine ja nende järgi kudumine. Villasest lõngast esemete viimistlemine: pesemine, kuivatamine, triikimine, hoidmine.
5. Silmuskudumine: tegumoe, koekirja, materjali ja töövahendite sobitamine. Silmuste ülesloomise viiside tundmine. Tingimärkide teadmine. Koekirjade kudumine. Lõngast nõõbi valmistamine.
6. Heegeldamine: pitsiliste heegelkirjade heegeldamine. Efektlõngade kasutamine töös. Skeemi järgi ringselt heegeldamine. Silmuste kasvatamine ja kahandamine. Heegeldatud esemete hooldamine: pesemine, tärgetamine, kuivatamine, aurutamine, triikimine.
7. Heegeldamine: heegeldamine kaht või enamal värvi lõngaga skeemide ja tööjuhendite järgi. Efektlõngade kasutamine töös.
8. Õmblemine: puuvillaste, linaste, villaste ja siidriiete omaduste teadmine, nimetamine, hooldamine. Kanga parema poole määramine. Voldi liigid: ühepoolne vilt, vastandvilt, lehvilt, nende töötlemine. Passede liigid: sirge ja ümar passe, nende töötlemine: mõõduvõtmine, õige suuruse leidmine. Lõigete kopeerimine lõikelehelte. Kaunistusvõtted: rüüšid, volangid, krooked, nõõrvoldid, tikandid, nende kasutamine. Lõikejoonte nimetused: kontuur-, telg-, keskjoon – nende teadmine. Lõigete kopeerimine, paigutamine riidele, õmblusvarude arvestamine, väljalõikamine.

Kodundus

1. Rõivad ja pesu: Rõivaste hooldamise tingimärgid.
2. Hügieen: Hügieeninõuded toiduainete säilitamise korral. Juhendamisel kodukeemiat kasutamine. Juhendamisel nõudepesumasinat (programmid, pesuvahendid) kasutamine.
3. Toiduvalmistamine: Eestlaste toit läbi aegade.
4. Etikett: Kohvilaud. Selvelaud. Rootsi laud. Furšettlaud. Einestamine väljaspool kodu. Laua kujundamine, kaunistamine.
5. Tarbijakasvatus: Väljendite „parim enne...“ ja „kõlblik kuni...“ tähendus. Pakendiinfos orienteerumine. Säästlikud põhimõtted kodus (vesi, elektrilised

9. valmistab toitu, järgides hügieeninõudeid; 10. oskab nimetada erinevate rahvaste rahvustoite ja mõnda neist valmistada; 11. oskab juhendamisel oma kulusid planeerida; 12. tunneb jalatsite hooldusmärke, oskab kasutada lihtsamaid jalatsite hooldus võtteid; teab, kus jalatseid parandatakse. Tehnoloogiaõpetus 1. loeb jooniselt detaili mõõtmeid ja teeb lihtsaid jooniseid; 2. saeb ja hõõveldab detaile puidutöötluspinkidel; 3. valmistab juhendamisel keeltappi ja/või puurib (freesib) tapipesasid; 4. valmistab lihtsamaid esemeid (nt taburet, seinariiu, nukuvoodi jm); 5. valmistab ja kasutab puiduseotisi; 6. kinnitab puittooriku treimiseks treipingi tsentrite vahele ja metalltooriku padrunisse (vajaduse korral abiga); 7. treib juhendamisel puidust silindrilisi ja astmelisi detaile; 8. koostab lihtsama tööjuhendi ja/või videojuhendi oma tööprotsessist; 9. planeerib iseseisvalt või rühmas tervikliku tööprotsessi ning hindab töö korrektsust ja esteetilisust; 10. loeb tööjoonist õpitud teadmiste/oskuste ulatuses; 11. mõõdab joonlaua, nihiku ja mõõdulindi abil eseme joonmõõtmed ja vajaduse korral tähendab neid lihtsa eskiisi kujul üles; 12. kasutab materjale, töövahendeid ja nüüdisaegseid seadmeid eesmärgipäraselt, vajaduse korral õpetaja abiga; 13. viimistleb esemeid toonimise, värvimise või lakkimisega; 14. suudab valmistada jõukohaseid liiteid; 15. treib juhendamisel keeruka kujuga detaile tsentrite vahel ja ketastoorikuid kinnituskettal; 16. kirjeldab ja analüüsib oma töö valmimist etappide kaupa ning esitleb lõpptulemust, vajaduse korral õpetaja abiga; 17. järgib tervisekaitse- ja tööohutusnõudeid.	seadmed. Majapidamises tekkinud jääkide loodussõbralik kasutamine nt, õunakoortest tee jms). 6. Ruumide korrashoid: Koristustööd erinevates ruumides. Koristustööde järjekord. Kasutab ohutult lihtsamat köögitehnikat (nt röster, mikrolaineahi, köögikombain, elektripliit jm.) 7. Toitumine: Toiduainete säilitamine. Tervislik toitumine. Päevamenüü koostamine ja kalkuleerimine. Lisaained toiduainetes. Internetipõhised tervisliku toitumise keskkonnad. Toiduvalmistamine: Rahvustoidud. Eri rahvaste toitumistraditsioonid ja toiduvalikut mõjutavad tegurid. 8. Etikett: Ürituste korraldamine. Eelarve, kutse kujundamine jm. 9. Tarbijakasvatus: juhendamisel oma kulusid planeerida oskus. 10. Jalatsite hooldusmärke tundmine ja lihtsamaid jalatsite hooldus võtteid kasutamine. Tehnoloogiaõpetus 1. Eskiisi järgi detailide valmistamine, mõõtude lugemine eskiisilt. 2. Hõõvel paksusmasina kasutamine detailide valmistamisel. 3. Tappide märkimine materjalile, freespingi ja ketassae kasutamine tappide töötlemisel. 4. Taaskasutatavast puitmaterjalist omaloomingulise mööbli eseme kavandamine ja valmistamine. 5. Detailide viimistlemine 6. Omaloomingulise mööblieseme detailide kinnitamine keeltapi, puittüüblite või kruvidega. 7. Praktilise projektitööna tehtava lõputöö kavandamine valmistamine ja analüüs. 8. Lõputöö detaili- ja koostejoonise (eskiiside) joonestamine ning detailide valmistamine ja monteerimine jooniste järgi. 9. Lõputöö detailide valmistamine materjalist. 10. Mõõte- ja märkevahendite kasutamine detailide töötlemisel toormaterjalist. 11. Vabakäe kavandi või eskiisi esitamine õpetajale töö planeerimise etapis 12. Tööetappide planeerimine oma lõputöö detailide valmistamiseks materjalist, sealjuures lähtub eelnevalt koostatud joonistest ja kavanditest. 13. Lõputöö koostu ja detailide viimistluse planeerimine ja teostamine.
---	---

	14. Oma töö konteksti sobivaid ühendusviiside kasutamine lõputöö detailide ühendamisel.
--	---

Lihtsustatud õpe

Lisa 34. Ainekava Kehaline kasvatus.

Õppeaine kirjeldus

Kehalise kasvatus õpetamisel järgitakse üldist eesmärki – kujundada õpilastel motivatsiooni, teadmisi, oskusi ja harjumusi iga päev aktiivselt liikuda, tegeleda liikumisharrastusega ja toetada õpilaste positiivset hoiakut liikumise suhtes. Lõimitult erinevate spordialade ja liikumisviisidega õpetatakse ka tantsulist liikumist, kujundades seeläbi nii teadmisi Eesti tantsukultuurist ja -traditsioonidest kui ka väärtushoiakuid nende suhtes. Lihtsustatud õppes lisandub spetsiifiline eesmärk – arendada õpilaste psühhomotoorikat ja sensoorseid protsesse, tegelda rehabiliteerimise ja tervendamisega. Füüsilise tegevusega kaasnevalt aktiveeritakse õpilaste vaimset tegevust (harjutuste eesmärkide mõistmine, korraldustest arusaamine, oma toimingute analüüsimine jne). Rõhuasetus on sotsiaalsete oskuste omandamisel ja kinnistamisel, et õpilased suudaksid pärast põhikooli lõpetamist igapäevaelus iseseisvalt toime tulla. Valdaval osal intellektipuuete õpilastest ilmneb ühe sümptomina motoorika moonutatud või hilistunud areng, mis omakorda lõimub tihedalt kogu tunnetustegevuse ja kõne seisundiga ning praktilise tegevuse puudulike oskustega. Eakohase füüsilise arenguga võrreldes ilmneb intellektipuuete lastel mahajäämus lihasliigutuste jõus, liigutuste kiiruses, vastupidavuses, paindlikkuses jne. Seega on kehalise kasvatus ülesanneteks nii üldkehaline treenimine kui ka psühhofüüsilise arengu korrektsioon. Kehaliste harjutuste sooritamine parandab organismi üldist seisundit ning kompenseerib tervisehäiretest tingitud puudusi. Kehaline kasvatus saab edukalt täita õppeainele püstitatud eesmärged ainult sel juhul, kui arvestatakse maksimaalselt õpilaste individuaalseid füüsilise arengu ja soolisi iseärasusi ning vanust. Lihtsustatud õppel õpilased on väga erineva võimekuse ja potentsiaaliga. Õppekava peab pakkuma erineva võimekusega õpilastele võrdseid võimalusi ja väljundeid. Õppekava on positiivse vaatega õpilase tuleviku suhtes, pakub teadmisi ja oskusi, mis võimaldavad iseseisvas elus hakkama saada. Õpetaja roll on kehalises kasvatuses väga oluline, kuna õpilased õpivad väga palju eeskujuga, vajavad julgustust, innustust, abi ja positiivset toetust. Kindlasti tuleb rõhutada sellele, millega õpilane hakkama saab ja mis tal hästi välja tuleb, mitte sellele, milles ta ebaõnnestub. Õpilasi innustatakse oma kehalisi võimeid arendama. Kooli ja pedagoogi(de) ülesandeks on luua tundideks ja tunnivälisteks spordiüritusteks ohutud ning õpilassõbralikud harjutuspaigad, valida sobilik õppeinventar ja tagada õpilaste turvalisus. Oluline on isikliku hügieeni harjumuste ja selle kaudu enda tervisest lugupidava käitumise kujundamine, mis aitab ennetada terviseriske. Talispordialade õpe rakendatakse vastavalt kooli võimalusele. Ujumisõpetus viiakse läbi I või II kooliastmes. Ujumisõpetuse praktika näitab, et vaatamata isegi kogenud ujumistreeneri, eripedagoogi ja kehalise kasvatus õpetaja koostööle suudavad mõned lihtsustatud õppel õpilased ujumise algõpetuse raames vaid veega kohaneda. Õpilased, kelle tervislik seisund ei võimalda sooritada kõiki kehalise kasvatus tunni tegevusi

või intensiivselt liikuda, kaasatakse tegevustesse vastavalt nende tervislikule seisundile. Nad sooritavad taastumist toetavaid liikumistegevusi, abistavad õpetajat ja kaasõpilasi.

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Kehalise kasvatus kaudu taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) mõistab kehalise aktiivsuse tähtsust oma tervisele ja töövõimele ning regulaarse liikumisharrastuse vajalikkust; soovib olla terve ja rühikas;
- 2) tunneb rõõmu liikumisest/sportimisest ning on valmis liikumist iseseisvalt harrastama, valdab selleks vajalikke põhiteadmisi ja -oskusi;
- 3) liigub/spordib, järgides ohutus- ja hügieeninõudeid, austades kaaslast ja tehes nendega koostööd, järgides kokkulepitud reegleid, hoides keskkonda;
- 4) tunneb huvi kodukohas ning Eestis toimuvate spordi-, liikumis- ja tantsuürituste vastu; teab ja väärtustab nendega seotud traditsioone.

Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis kujundatakse kehalise tegevuse kaudu ühistegevuses käitumise ja suhtlemise oskusi: õpetatakse lühikeste korralduste kuulamist, mõistmist ja täitmist, abi küsimist, abivajaja märkamist ja sellest teatamist. Kehalisi harjutusi sooritatakse peamiselt matkides ja eeskuju järgi, õpitud oskuse piires ka suulise korralduse järgi. Õpilase eneseväljendusoskuse ja oskussõnavara kujundamisel lähtutakse tema kõne arengust; õpetamisel kasutatakse eesti keele erimeetodika võtteid. Selle etapi eesmärgiks on õpetada last tunnetama oma keha, orienteeruma ja liikuma tuttavas keskkonnas ohutult ning teistega arvestavalt. Tundide käigus omandatakse õpetaja eeskujul algteadmisi ja -oskusi oma keha asendi, rühi ja liigutuste jälgimiseks ning korrigeerimiseks. Olulisel kohal on esmaste eneseteenindus- ja hügieenioskuste kujundamine. Õppetundides sooritatakse mängulisi ja mitmekülgseid harjutusi, mis tekitavad rõõmu ja soovi osaleda. Liikumistegevust seotakse looduse ja muusikaga, sest see ergutab õpilaste vaimu ja emotsioone. Õpilast suunatakse vastama lihtsatele küsimustele, mis õpetavad mõistma ja väljendama oma tundeid ning hindama kogetud kehalist koormust.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassis on õppetegevuse eesmärgiks hoida ja suurendada õpilaste huvi ja soovi liikumistegevustes osaleda. Õppetegevuses on ühtviisi oluline pöörata tähelepanu nii õpilaste motoorika kui ka kõne, kognitiivsete, sotsiaalsete ja emotsionaalsete oskuste arendamisele. Jätkuvalt on olulisel kohal ohutuse ja isikliku hügieeni nõuete mõistmise ning järgimise oskuste kujundamine. Kujundatakse oskusi sooritada kehalisi harjutusi eeskuju ja suulise juhendamise järgi. Õpetaja abiga, sh kirjaliku plaani järgi harjutatakse kaaslaste ja iseenda tegevuse kommenteerimist ning sooritustele hinnangu andmist. Teadmisi spordist ja liikumisest/sportimisest edastatakse kehalise kasvatus tundides praktilise tegevuse käigus. Kehalise kasvatus tundides kujundatakse oskusi ja harjumust kontrollida ning korrigeerida oma keha asendit, rühti, liigutusi. Alustatakse spordialade tehniliste elementide õpetamist.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassis toetab õpilaste huvi kehalise tegevuse ja liikumise vastu, selles aktiivse osalemise soovi säilimist ja suurenemist õpikeskkonna laiendamine, näiteks osavõtt spordivõistlustest ja/või tantsuüritustest võistlejana, pealtvaatajana ja/või abilisena, spordi- ja/või tantsuürituste jälgimine vahetult või virtuaalselt. Õppetegevuses suunatakse õpilasi suuremale iseseisvusele, arendatakse jätkuvalt nende kognitiivseid, sotsiaalseid ja emotsionaalseid oskusi. Õpilaste kõne ja mõtlemise arengut arvestades suunatakse neid sooritama ka jõukohaseid kirjalikke ülesandeid ning kasutama õpitud terminoloogiat. Seejuures on väga oluline arvestada eesti keele tundides omandatud oskustega. Lõimitult inimeseõpetusega kujundatakse õpilastel teadmisi murdeeaga seotud kehalistest muutustest ning isikliku hügieeni järgimise vajadusest. Laiendatakse õpilaste teadmisi tervislikest eluviisidest, õpetatakse mõistma ja põhjendama kehalise aktiivsuse mõju tervisele, õpetatakse jälgima ja analüüsima isiklikku kehalist aktiivsust ning järgima õpitud põhitõdesid. Õpetatakse mõistma kaaslaste füüsiliste võimete erisusi ja arvestama nendega ühistegevustes. Õpilase positiivse enesehinnangu kujunemisel on oluline roll individuaalsel lähenemisel. Õpilastele tutvustatakse ausa mängu põhimõtteid, reegleid ja võistlusmäärusi ning suunatakse neid järgima. Tundides arendatakse ja täiustatakse õpilaste kehalisi võimeid, kujundatakse liigutusvilumusi. Jätkatakse harjutuste tehnikate õpetamist. Kehalise tegevuse kaudu kujundatakse tahtemadusi (sihikindlus, otsustavus, julgus, visadus, püsivus, kannatlikkus, enesevalitsemine, iseseisvus, algatusvõime), mis on vajalikud, et õpilane liiguks/spordiks ka iseseisvalt.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis suunatakse õpilasi omandatud oskuste ja teadmiste toel iseseisvalt harjutama ja sportima, endale sobivat kehaliste harjutuste kava koostama ja oma sooritusi analüüsima. Õpilastel kujundatakse oskust kasutada õpitud tehnikaid, hinnata oma füüsilisi võimeid, järgida ausa mängu põhimõtteid ja võistlusreegleid. Arendatakse õpilaste suutlikkust, arvestada liikudes/sportides kaaslastega ning ohutusnõuetega, eristada isiklikke ja rühmahuve, valitseda oma emotsioone, olla valmis tahtepingutusteks. Õppetegevuses laiendatakse teadmisi tervislikest eluviisidest, õpetatakse tundma erinevaid spordialasid, Eesti tuntumaid sportlasi ning tuntumaid fakte nende saavutustest. Õpilaste kõne ja mõtlemise arengust lähtudes on üha rohkem võimalik anda teadmisi spordist ja liikumisest ka tunniväliselt, suunates õpilasi rakendama õpitud teabe otsimise ja infotehnoloogiavahendite kasutamise oskusi õppeülesande täitmiseks. Seejuures on väga oluline arvestada eesti keele tundides omandatud oskustega, juhendada ja toetada (nt abivahenditega, ajaplaaniga) iseseisvat õppimist.

Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa

Õpitulemused 2. klassi lõpuks	Õppesisu 1.- 2. klassis
Õpilane: 1) jälgib õpetajat, kuulab ja täidab tuttavaid lihtkorraldusi; 2) järgib tunnis korranõudeid, oskab paluda abi, märgata ohtusid ja sellest teavitada; 3) sooritab õpitud harjutusi matkimise ja eeskuju järgi, matkib õpetaja tegevust peegelpildis; 4) ronib üle, alt ja läbi takistuse;	1) Sportimise ja liikumise tähtsus inimese tervisele; 2) ohutu liiklemise juhised, käitumisreeglid kehalise kasvatuses tunnis, ohutu ja kaaslaste arvestav käitumine erinevate harjutuste ja liikumisviisidega tegeledes; 3) hügieenireeglid kehalisi harjutusi tehes, teadmised ilmastikule ja spordialale vastavast riietusest, pesemise vajalikkus peale kehalise kasvatuses tundi;

5) sooritab lihtsamaid jooksu-, hüppe-, hüplemis- ja kõnniharjutusi, oskab ronida, roomata, ületada takistusi; 6) sooritab eeskuju järgi õpitud hüplemisharjutusi; 7) oskab sooritada veereid; 8) oskab visata ja püüda palli; 9) kannab, veeretab ja viskab palli; 10) mängib õpitud liikumismänge ja järgib õpetaja suunamisel mängureegleid; 11) oskab laskuda kelgul nõlvakust ja vedada kelku ohutult; 12) oskab kelgul vedada kaaslast, pidurdada ja pöörata laskumisel; 13) oskab liikuda ruumis, jälgida piire ja leiab teadaolevad sihtmärgid; 14) vahetab riideid, oskab riietusruumis käituda ja hoida korda; 15) liigub muusikasse matkimisel ja õpetaja suunamisel. 16) korrigeerib meeldetuletamisel oma kehahoidu.	4) rivistumine viirgu ja kolonni ja liikumine järgmistel viisidel: päkk-kõnd, kõnd kandadel, liikumine juurdevõtusammuga kõrvale; 5) üldarendavate võimlemisharjutused vahendita ja vahenditega saatelugemise ja muusika saatel; 6) veeremine kägaras ja sirutatult ning juurdeviivad harjutused turiseisuks ja tirelikuks; 7) hüpitsa käsitsemine; 8) kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutused; 9) jooksuasend, jooksuliigutused, jooksu alustamine ja lõpetamine; 10) teatevahetuse õppimine lihtsates teatevõistlustes, pendelteatejooks teatepulgaga; 11) paigalt kaugushüpe, maandumine kaugushüppes, kaugushüpe hoojooksult paku tabamiseta; 12) viskepalli hoie, pallivise paigalt ja kahesammulise hooga; 13) jooksu- ja hüppemängud, mängud (jõukohaste vahendite) viskamise, heitmise ja tõukamisega; 14) liikumismängud väljas/maastikul; 15) liikumine pallita ja palliga, pallikäsitlemise harjutused: põrgatamine, vedamine, viskamine ja püüdmine; 16) elementaarsed teadmised spordialadest; 17) liikumine kasutades ravisammu (P) ja võimlejasammu (T); 18) põhivõimlemise harjutuste kombinatsiooni sooritamine saatelugemise saatel; 19) trel ette, turiseis ja abistamisega kaldpinnalt trel taha; 20) hüplemine hüpitat ette tiirutades; 21) sportmänge ettevalmistavad liikumismängud ja teatevõistlused palliga.
Õpitulemused 5. klassi lõpuks	Õppesisu 3.- 5. klassis
Õpilane: 1) korrigeerib õpetaja suunamisel keha asendit, hoiab tasakaalu eri asendites ja vahenditel; 2) oskab paarilisega koostöös visata ja püüda palli; 3) oskab suulise juhise järgi sooritada õpitud harjutusi eri vahenditega; 4) sooritab hoolauvalt toenghüppeid;	1) Kehalise aktiivsuse tähtsus tervisele; kehaline aktiivsus kui tervisliku eluviisi oluline component; 2) ohutu liiklemise juhised, käitumisreeglid kehalise kasvatuses tunnis, ohutu ja kaaslasti arvestav käitumine erinevate harjutuste ja liikumisviisidega tegeledes;

5) osaleb aktiivselt erinevates mängudes, teab õpitud mängude reegleid; 6) liigub lausmaal suuskadel astuva ja/või libiseva sammuga, kasutab keppe tasakaalu hoidmisel; 7) viskab viskepalli, hüppab paigalt kaugust ja jookseb püstilähtest erinevaid distantse; 8) oskab ennast iseseisvalt pesta, kuivatada ja riietuda; 9) tajub muusika meeleolusid ja oskab selle järgi liikuda; 10) oskab ravis kaheks loendada; 11) täidab ohutusnõudeid kõikidel liikumistegevustel; 12) sooritab õpitud akrobaatikaharjutusi ja harjutuste kombinatsioone; 13) sooritab õpitud harjutuste kombinatsioone suulise korralduse alusel; 14) mängib rahvastepalli määruste päraselt; 15) jookseb 1,5 km vahelduvalt kõnniga; 16) oskab libiseda suuskadel, sooritada suuskadel pöördeid paigal, kukkumisel iseseisvalt püsti tõusta; 17) on läbinud vähemalt kahe sportmängu algõpetuse; 18) järgib iseseisvalt isikliku hügieeni nõudeid; 19) kasutab suusatamisel erinevaid laskumis- ja tõusuviise; 20) sooritab tulemusele hooga kaugushüppe, palliviske ja 60 m jooksu püstilähtest; 21) oskab erinevaid rippeid, toenguid, tunnetab tasakaalu võimlemisvahenditel; 22) teab õpitud oskussõnu; 23) ärgib ausa mängu põhimõtteid ja selgitusel mõistab selle väärtust; 24) oskab sooritada õpitud lõdvestusharjutusi ja taastada pingutusest.	3) hügieenireeglid kehalisi harjutusi tehes, teadmised ilmastikule ja spordialale vastavast riietusest, pesemise vajalikkus peale kehalise kasvatuse tundi; elementaarsed teadmised spordialadest; 4) rivi- ja korraharjutused, päkkkõnd, kõnd kandadel; 5) õige jooksuasend ja liigustused, jooksu alustamine ja lõpetamine, pendelteatejooks, püstilähe, kestvusjooks; 6) üldkoormavad ja koordineeritud arendavad hüplemisharjutused; 7) üldarendavad võimlemisharjutused; 8) jooksuasend, jooksuliigutused, jooksu alustamine ja lõpetamine, kiirendusjooks, kestvusjooks, võimetekohase jooksutempo valimine, püstistart koos stardikäsklustega; 9) teatevahetus lihtsates teatevõistlustes, pendelteatejooks teatepulgaga; 10) paigalt kaugushüpe, maandumine kaugushüppes, hüpped hoojooksult, et omandada jooksu ja hüppe ühendamise oskus; 11) visked, viskepalli hoie, pallivise paigalt ja kahesammulise hooga; 12) mängud (jõukohaste vahendite) viskamise, heitmise ja tõukamisega; liikumismängud väljas/maastikul; 13) liikumine pallita ja palliga, pallikäsitsemise harjutused: põrgatamine, vedamine, viskamine ja püüdmine; 14) suuskade kinnitamine, pakkimine ja kandmine, õige kepihoie, suusarivi, kukkumine ja tõusmine paigal ning liikudes, tasakaaluharjutused suuskadel, paaristõukeline sammuta ja vahelduvtõukeline kahesammuline sõiduvii; 15) suusatamine: paaristõukeline ühesammuline sõiduvii, uisusamm ilma keppideta, pooluisusamm laugel laskumisel, sahkpööre, poolsahkpäidurdus, pidurdamine laskumisel ennetava kukkumisega, laskumine väljaseadeasendis, mängud suuskadel, teatevõistlused; 16) kukkumine ja tõusmine paigal ning liikudes, tasakaaluharjutused suuskadel; 17) ujumine: veega kohanemine, mängud vees, vette välja hingamine, sukeldumine õlgade sügavuses vees, hüpped äärelt vette, ujuvuse harjutused, libisemine rinnuli ja selili; jalgade töö; käte töö; libisemine veepinna all, hüpped äärelt sügavasse vette, stardihüpe; 18) õpitud spordialade/ liikumisviiside oskussõnavara; 19) õpitavate spordialade põhilised võistlusmäärused; 20) ausa mängu põhimõtted spordis;
--	--

	21) kujundliikumused, pöörded sammliikumiselt, liikumiskombinatsioonid, hüplemisharjutused hüpitsa ja hoonööriga paigal ja liikudes; 22) ohutus- ja hügieenireeglite järgimise vajalikkus liikudes, sportides ning liigeldes; 23) akrobaatika: pikk trel ette, ratas kõrvale, kätelseis abistamisega, tiritamm (P); 24) ohtude vältimine; teadmised käitumisest ohuolukordades, lihtsad esmaabivõtted; 25) võimlemine (T): hüpitsa hood, ringid, kaheksad, tiirutamised; erinevad hüpped; lihtsad visked ja püüded; 26) ümberrivistumised viirus ja kolonnis; 27) jooksuasendi ja- liigutuste korrigeerimine, põlve- ja sääretõstejooks, jooksu alustamine ja lõpetamine, kiirendusjooks, kehvusjooks; 28) võimlemisharjutuste kombinatsioonid saatelugemise ja/või muusika saatel; 29) hüplemine hüpitsa tiirutamisega ette paigal ja liikumisel; 30) sammhüpped, kaugushüpe paku tabamisega, kaugushüpe tulemuse mõõtmine; 31) akrobaatika: trel ette ja taha, kaarsild (T), juurdeviivad harjutused kätelseisuks; 32) erinevad jooksuharjutused: põlve- ja sääretõstejooks, pendelteatejooks, kiirjooks stardikäsklustega, kehvusjooks, maastikujoos; 33) täpsusvisked horisontaalse märklaua pihta, pallivise nelja sammu hooga; 34) mitmesugused hüppeja hüplemisharjutused, kaugushüpe paku tabamiseta; 35) liikumismängud ja teatevõistlused palliga, valitud sportmänge ettevalmistavad liikumismängud; 36) viskeharjutused: täpsusvisked vertikaalse märklaua pihta, pallivise paigalt ja neljasammu hooga; 37) korvpall: palli hoie söötmisel, püüdmisel ja pealeviskel, palli põrgatamine, söõtmine ja vise korvile, sammudelt vise korvile; 38) võrkpall: ettevalmistavad harjutused võrkpalliga, ülalt- ja altsööt pea kohale ja vastu seina; 39) sportmänge ettevalmistavad liikumismängud ja teatevõistlused palliga, rahvastepall; 40) jalgpall: söödu peatamine jalapöia siseküljega ja löögitehnika õppimine;
--	---

	41) selili ja vabaltujumise tehnika täiustamine; pöörded, stardihüpped, osavusharjutused; 42) orienteerumine ruumis ja vabas looduses tuttava objekti plaani järgi, silmapaistvate loodusja tehisobjektide järgi etteantud piirkonnas, orienteerumismängud; 43) orienteerumine: leppemärgid, maastikuobjektid, maastiku ja kaardi võrdlemine ja seostamine, lihtsa objekti plaani koostamine, liikumine joonorienteeride järgi, kompassi tutvustamine.
Õpitulemused 7. klassi lõpuks	Õppesisu 6.- 7. klassis
Õpilane: 1) oskab lihtsa kooliõue plaani järgi suunduda ühest punktist teise; 2) esitab õpetaja koostatud võimlemis- või tantsukava; 3) tegutseb rühmas, arvestades kaasõpilastega; 4) sooritab talispordialasid vastavalt kooli ja ilmastiku võimalustele: suusatab ja/või uisutab, kasutades õpitud tehnikaid; 5) teab ja järgib liiklusohutusreegleid; 6) kasutab õpitud terminoloogiat; 7) oskab hüpata kõrgushüppes käärhüpet; 8) oskab joosta madallähtest 100 m; 9) oskab tehniliselt sooritada paigalt kuulitõuget; 10) sooritab kombinatsiooni mitmest võimlemisharjutusest, vahendiga või ilma, kas muusikaga ja/või ilma; 11) suusatab vahelduval maastikul ja/või uisutab, kasutades erinevaid õpitud tehnikaid ja liikumisviise; suudab vahenditel võimetekohaselt kehtvalt liikuda; 12) mängib kolme erinevat sportmängu lihtsustatud reeglitega; 13) tunneb lihtsamaid leppemärke kaardil; 14) oskab pendelteatejooksu tehniliselt korrektselt sooritada, järgides võistlusreegleid.	1) Kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja töövõimele, regulaarse liikumisharrastuse kui tervist ja töövõimet tagava tegevuse vajalikkus, liikumissoovitused noorukitele ning täiskasvanutele; 2) liikumissoovitused III kooliastme õpilasele; 3) õpitud spordialade/liikumisviiside oskussõnavara; 4) ohutu liikumise ja liiklemine, loodust säästev liikumine; 5) tegutsemine (spordi) traumede ja õnnetusjuhtimine korral, esmaabivõtted; 6) õpitud spordialade ja liikumisviiside oskussõnad ning harjutuste ja tegevuste kirjeldamine; õpitud spordialade võistlusmäärused, aus mäng-ausus ja õiglus spordis ning elus; 7) ohutus- ja hügieenireeglite järgimise vajalikkus liikudes, sportides ning liigeldes, ohutu, ümbrust säästev liikumine harjutuspaikades ja looduses, ohtude vältimine; teadmised käitumisest ohuolukordades, lihtsad esmaabivõtted; 8) teadmised iseseisvaks harjutamiseks: kuidas sooritada soojendusharjutusi ja rühiharjutusi; kuidas sooritada kehaliste võimete teste ning trennida (õpetaja toel valitud harjutusi kasutades) oma kehalisi võimeid ja rühti; 9) teadmised iseseisva liikumisharrastuse kohta (eesmärkide seadmine, spordiala/tegevuse valik, spordivarustuse valik, harjutamise põhimõtted jm), kehalise töövõime arendamine: erinevate kehaliste võimete arendamiseks sobivad harjutused, harjutamise meetodid, kehalise võimekuse testid ja enesekontrollivõtted, testitulemuste analüüs; 10) kujundliikumised, pöörded sammlikumiselt; 11) hüplemisharjutused hüpitsa ja hoonõoriga paigal ja liikudes;

	12) rivi – ja korrasharjutused, jagunemine ja liitumine, lahknemine ja ünemine, ristlemine; 13) jõu-, venitus- ja lõdvestusharjutused, kehatüve lihaseid treenivad ja sirutusoskust kujundavad harjutused, lihtsamad harjutuskombinatsioonid õpitud elementidest akrobaatikas; 14) põhivõimlemine ja üldarendavad võimlemisharjutused: harjutused lülisamba vastupidavuse arendamiseks, jõuharjutused selja-, kõhu-, tuhara- ja abaluulähendajatele lihastele; venitusharjutused õla- ja puusaliigese liikuvuse arendamiseks; 15) iluvõimeline (T): harjutused rõnga, palli ja lindiga; harjutuskombinatsioon vahendiga muusika saatel; 16) akrobaatika: kaks ratast kõrvale, kätelsesis; 17) aeroobika: põhisammud, aeroobika tervisespordialana; 18) kiirjooks ja selle eelsoojendus, madallähte tutvustamine, stardikäsklused, ringteatejooks, võistlusmäärused, ajamõõtmine, kestvusjooks; 19) sprindi eelsoojendusharjutused, ringteatejooks, kestvusjooks; 20) hüpped: kaugushüpe täishoolt paku tabamisega, kõrgushüpe (üleastumishüpe); 21) kaugushüppe eelsoojendusharjutused, kaugushüpe täishoolt paku tabamisega, pallivise hoojooksult; 22) visked: pallivise hoojooksult; 23) korvpall: palli põrgatamine, söötmine ja sammudelt vise korvile, mängija kaitseasend (mees-mehe kaitse), korvpallireeglite tutvustamine, mäng lihtsustatud reeglite järgi; 24) korvpall: palli põrgatamine, söötmine, püüdmine ja vise korvile liikumiselt, läbimurded paigalt ja liikumiselt, petted, algteadmised kaitsemängust; 25) korvpalli võistlusmäärused, mäng reeglite järgi, mäng 3:3; 26) võrkpall: ülalt- ja altsööt vastu seina ja paarides, alt-eest palling, kolme viskega võrkpall, minivõrkpall, mäng lihtsustatud reeglite järgi; 27) võrkpall: sööduharjutused paarides ja kolmikutes, sööduharjutuste kombinatsioonid, ülalt palling ja pallingu vastuvõtt, ründelöök hüppeta ja
--	---

	hüppega (P), kaitsemäng, mängijate asetus platsil ja liikumine pallingu sooritamiseks, mäng reeglite järgi; 28) jalgpall: söödu peatamine rinnaga (P) ja löögitehnika arendamine ja täiustamine, mäng 4:4 ja 5:5, mäng lihtsustatud reeglite järgi; 29) jalgpall: jalgpallitehnika elementide täiustamine erinevate harjutuste ja kombinatsioonidega, jalgpalluri erinevate positsioonide (kaitsja, poolkaitsja ja ründaja) ning nende ülesannete mõistmine, mäng; 30) suusatamine: stardivariandid paaristõukelise sammuta ja paaristõukelise ühesammulise sõiduviisiga, paaristõukeline kahesammuline uisusamm-sõiduviis, laskumine madalasendis, poolsahkpööre, uisusammpööre laskumise järel muutes libisemissuunda, mängud suuskadel, teatesuusatamine; 31) suusatamine: laskumine madalasendis, libisamm-tõusuviis, sahk-, uisusamm-, paralleel- ja käärpööre, tõusu- ja laskumisviiside ning pidurduste kasutamine maastikul, paaristõukeline ühe- ja kahesammuline sõiduviis, üleminek paaristõukeliselt sõiduviisilt vahelduvtõukelisele ja vastupidi, kepitõuketa uisusammsõiduviisi tempovariant, õpitud sõiduviiside tehnikate täiustamine ja kinnistamine; 32) orienteerumine: kaardi mõõtkava, reljeefivormid, kauguse määramine, suunaharjutused kompassiga seistes ja liikumisel, õpperaja läbimine kaarti ja kompassi kasutades, sobiva koormuse ja liikumistempo valimine vastavalt pinnasetüübile, reljeefivormidele, takistustele.
Õpitulemused 9. klassi lõpuks	Õppesisu 8.- 9. klassis
Õpilane: 1) oskab sooritada kombinatsioone rütmika, akrobaatika ja riistvõimlemise põhiharjutustest; 2) otsib ja leiab suunamisel spordialast teavet; 3) oskab iseseisvalt läbi viia võistluseelset soojendust ja võistlusjärgset venitust; 4) sooritab vastavalt oma võimetele kõrgushüpet õpitud tehnikas ja hooga kuulitõuget tehniliselt õigesti; 5) oskab reeglitepäraselt mängida vähemalt kahte õpitud sportmängu;	1) Kehalise aktiivsuse mõju tervisele ja töövõimele, regulaarse liikumisharrastuse kui tervist ja töövõimet tagava tegevuse vajalikkus, liikumissoovitused noorukitele ning täiskasvanutele; 2) ohutu liikumine ja liiklemine, loodust säästev liikumine; 3) tegutsemine (spordi)traumade ja õnnetusjuhtumite korral, esmaabivõtted; 4) õpitud spordialade ja liikumisviiside oskussõnad ning harjutuste ja tegevuste kirjeldamine; õpitud spordialade võistlusmäärused, aus mäng – ausus ja õiglus spordis ning elus; 5) teadmised iseseisva liikumisharrastuse kohta (eesmärkide seadmine, spordiala/tegevuse valik, spordivarustuse valik, harjutamise põhimõtted jm), kehalise töövõime arendamine: erinevate kehaliste võimete arendamiseks

6) oskab tehniliselt õigesti sooritada ringteatejooksu, teab selle võistlusreegleid; 7) oskab õpitud talispordialal määrustepäraselt võistelda; 8) teab ja järgib ohutusreegleid kõikides liikumistegevustes ja eri spordialadel; 9) teab ja täidab sportimisel ohutus- ja hügieeninõudeid; 10) oskab valida jõusaalis endale õigeid raskusi ja koormusi; 11) oskab lugeda lihtsat maastikukaarti ja selle järgi liikuda; 12) kasutab õpitud spordialade oskussõnu, teab ja täidab võistlusreegleid; 13) teab Eesti tähtsamaid spordi- ja kultuurisündmusi ning tuntumaid sportlasi; 14) on orienteeritud iseseisvale liikumistegevusele; 15) oskab leida spordialast teavet, kasutab erinevaid infotehnoloogilisi vahendeid liikumistegevuse arendamiseks; 16) oskab iseseisvalt arendada oma kehalisi võimeid; 17) järgib ausa mängu põhimõtteid, austab vastas- ja kaasvõistlejaid; 18) oskab anda esmast abi liikumistegevusel saadud vigastuse korral ja/või kutsuda abi.	sobivad harjutused, harjutamise metoodika, kehalise võimekuse testid ja enesekontrollivõtted, testitulemuste analüüs; 6) üleestilised spordi ja kultuurisündmused; 7) Eesti tuntumad sportlased; 8) rivi -ja korraharjutused: jagunemine ja liitumine, lahknemine ja ühinemine, ristlemine, põhivõimlemine ja üldarendavad võimlemisharjutused; 9) üldarendavate võimlemisharjutuste kasutamine erinevate spordialade eelsoojendusharjutustena, rühi arengut toetavad harjutused, harjutused lülisamba vastupidavuse arendamiseks; jõuharjutused selja-, kõhu-, tuhara- ja abaluulähendajatele lihastele; venitusharjutused öla- ja puusaliigese liikuvuse arendamiseks; 10) akrobaatika: kaks ratast kõrvale; kätelseis; 11) aeroobika: aeroobika põhisammud, aeroobika tervisespordialana; 12) sprindi eelsoojendusharjutused, ringteatejooks, kestvaajajooks; 13) augushüppe eelsoojendusharjutused, kaugushüpe täishoolt paku tabamisega, kuulitõuke soojendusharjutused, kuulitõuge; 14) korvpall: palli põrgatamine, söötmine, püüdmine ja vise korvile liikumiselt, läbimurded paigalt ja liikumiselt, petted, algteadmised kaitsemängust, korvpalli võistlusmäärused, mäng reeglite järgi, mäng 3:3; 15) võrkpall: sööduharjutused paarides ja kolmikutes, sööduharjutuste kombinatsioonid, ülalt palling ja pallingu vastuvõtt, kaitsemäng, mängijate asetus platsil ja liikumine pallingu sooritamiseks, mäng reeglite järgi; 16) jalgpall: jalgpallitehnika elementide täiustamine erinevate harjutuste ja kombinatsioonidega, jalgpalluri erinevate positsioonide (kaitsja, poolkaitsja ja ründaja) ning nende ülesannete mõistmine, mäng; 17) suusatamine: laskumine madalasendis, libisamm-tõusuviis, sahk-, uisusamm-, paralleel- ja käärpööre, tõusu- ja laskumisviiside ning pidurduste kasutamine maastikul, paaristõukeline ühe- ja kahesammuline sõiduviis, üleminek paaristõukeliselt sõiduviisilt vahelduvtõukelisele ja vastupidi, õpitud sõiduviiside tehnikate täiustamine ja kinnistamine; 18) orienteerumine: üldsuuna ja täpse suuna (asimuudi) määramine, orienteerumisharjutused kaardi ja kompassiga, kaardi peenlugemine – väikeste objektide lugemine ja meeldejätmise, sobivaima teevariandi valik, orienteerumine maastikul kaardi ja kompassiga, orienteerumisraja iseseisev läbimine, läbitud tee ja kontrollpunktide mälu järgi kirjeldamine, sobiva
---	--

	koormuse ja liikumistempo valimine pinnasetüübi, reljeefivormi ja takistuste järgi.
--	---

Lihtsustatud õpe

Lisa 35. Ainekava Kunst

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Kunstiõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) suudab luua erinevaid kunstitöid, kasutades õpitud teadmisi ja oskusi, tunneb rõõmu kunstist ja sellega tegelemisest;
- 2) kasutab töövahendeid ja materjale sihipäraselt, ohutult ja säästvalt;
- 3) töötab iseseisvalt ja teeb koostööd kaaslastega;
- 4) kirjeldab kunstitöid ning väljendab oma eelistusi ja arvamusi, kasutades (kunsti)oskussõnavara; väärtustab isikupära ja erinevaid lahendusi;
- 5) tunneb huvi kunstiteoste ja Eesti kunstipärandi vastu, väärtustab enda ja teiste inimeste loomingut.

Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassis on kunstiõpetuse peamine roll olla siduvaks õppeaineaks, kinnistada käelise tegevuse ja eri meelte kaudu teistes õppeainetes omandatud teadmisi ja oskusi. Õpetusega taotletakse, et õpilane tahab ja julgeb end loominguliselt väljendada. Juhtiv meel on selles vanuses taju. Õpilane täidab ülesandeid valdavalt koostegevuses eeskujuga ja näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi. Erinevate vahendite kasutamise ja näitlikustamise kaudu kujuneb õpilastel vaatlus- ja võrdlemisoskus, areneb tähelepanu, nägemis-, kompimis- ja ruumitaju ning motoorika. Õpitakse kõikide meeltega tajuma objekte ja kujutisi enda ümber, õpitakse eristama värvusi ja erinevaid materjale. Motoorika arengut toetavad võimetekohaselt omandatavad maalimise, joonistamise, rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise ja voltimise baasoskused. Töö käigus areneb õpilaste kõne (kuulamine, suuliste lühikorralduste täitmine, suuline väljendusoskus), kuna õpilane saadab oma tegevust kõnega. Õpitakse töötama grupis ning jagama ühiskasutuses olevaid töövahendeid. Õpetaja suunamisel õpitakse valida eesmärgist lähtuvaid töövahendeid ja -võtteid; kujunevad korraharjumused ja oskused ning püsivus oma töö lõpule viimiseks.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassi õpilased õpivad arutlema, olulist teisejärgulisest eristama, esemeid eri põhimõtete järgi ühendama ja esemete eri tunnuseid üksteisest eristama, neid kunstitöodes kujutama. Õpilaste taju ja peenmotoorika arengut toetavad keerukamad ja pingutust nõudvad töövõtted – detailsemad joonistused, voolimistööd, lõikamine kääride ja/või paberinoaga, värvide segamine maalimisel jms. Ühistegevuses rakendavad õpilased õpetaja suunamisel omandatud õpioskusi, vajades seejuures pidevat meeldetuletamist ja kordamist. Järjepideva õpetuse tulemusena õpitakse oma tegevust kavandama ja kontrollima. Õpetaja juhendamisel omandatakse esmased digivahendite kasutamise oskused. Õpitakse kirjeldama oma tööprotsessi, väärtustama oma ja kaaslaste töid ning erinevaid lahendusi. Õpetaja abiga teadvustatakse kunstilise tegevuse terapeutilisi omadusi oma emotsioonide kujutamisel.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassi õpilased suudavad meelde jätta lihtsamate töövõtete ja nende kasutamise järjekorda. Õpilased õpivad tööprotsessi kavandama. Kirjeldavad suunavate küsimuste abil, milline võiks olla planeeritava töö tulemus. Tööde valmimisel kommenteerivad õpilased oma töid ja annavad neile hinnangu. Harjutamise tulemusena õpitakse kujutama inimest eri poosides, järgides proportsioone. Õpitakse tundma elementaarseid kujunduspõhimõtteid ning neid oma töös kasutama. Õpetaja suunamisel kasutatakse omandatud mõisteid, vesteldes lihtsamatel kunstiga seotud teemadel. Kunstiga seotult kujundatakse erinevate digivahendite ja -keskkondade kasutamise oskusi, sealhulgas ka autoriõigustega arvestamist.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassi õpilased töötavad nii iseseisvalt kui ka rühmas, rakendavad õpetaja juhendamisel eelmistel aastatel omandatud teadmisi ja oskusi, valides ning kasutades sobivaid töövahendeid ja -võtteid. Süveneb oskus ise oma tööd kavandada, luua, viimistleda ning tulemust hinnata. Õpitakse leidma olulist aine- ja teemaalast teavet, eristama olulist teavet vähemolulisest. Kujuneb oskus käituda turvaliselt nii digitaalsetes kui ka füüsilistes keskkondades, arvestada ühiskondlike normide ja riskidega. Õpetusega taotletakse, et õpilased oskaksid ja tahaksid end oma võimete piires kunstiliselt väljendada. Kujundatakse teadmist ja arusaamist kunstist kui hobist ja vaimse tervise toetajast.

Õpitulemused kooliastmete kaupa

I kooliaste

Õpitulemused 2. klassi lõpuks	Õppesisu 1.- 2. klassis
Õpilane: 1) tunneb ära, nimetab ja oskab õpetaja juhendamisel kasutada erinevaid materjale (paber, kartong, plastiliin, savi, looduslik materjal jms);	1) Loomade jt elusolendite kujutamine (iseloomuliku asendi, karvkatte, pinnafaktuuri jne kujutamine, kompimismeele arendamine);

2) tunneb ära ja nimetab õpitud värvusi; 3) kasutab joonlauda sirgjoone tõmbamiseks; 4) rebib sirgjooneliselt, lõikab silma järgi ning sirgjoonelist kontuuri mööda paberitükke ja ribasid, vajaduse korral abi kasutades; 5) liimib liimipulgaga paberit, vajaduse korral abi kasutades; 6) voldib paberilehe pooleks ja/või neljaks, vajaduse korral abi kasutades; 7) voolib rullimise, veeretamise ja lamendamise teel lihtsamaid kujundeid ja esemeid, vajaduse korral õpetaja abiga; 8) järgib jõukohast mustri rütmi; 9) jälgib vastavalt võimetele pinna katmisel lihtsa kujutise kontuuri; 10) leiab paberilehel ja pildipinnal otsitava objekti/detaili, võrdleb 2–3 tajutava tunnuse (nt värvus, kuju, suurus) alusel näidiseid ja valminud kujutisi õpetaja suunamisel; 11) joonistab vabalt või šabloonil abil kujundeid, lõikab neid välja, liimib ja täiendab neid, vajaduse korral abiga; 12) kujutab kõrvuti asetsevaid sarnaseid figuure väiksemana ja suuremana, vajaduse korral suunamisel või näidise abil; 13) täidab kunstiõpetuse ülesandeid koostegevuses suulise juhendamise järgi vastavalt oma võimetele ja omandatud oskustele, vajaduse korral eeskuju ja näidist kasutades, aga võimalikult palju loomingulist iseseisvust säilitades; 14) hoolitseb õpetaja suunamisel oma töökoha ja õppevahendite korrasoleku eest.	2) modelleerimine ja erinevad materjalid (modelleerimine looduslikust- ja tehismaterjalist, voltimine); 3) keskkond ja selle kujutamine (erinevad keskkonnad ja looduskaitse); 4) kujutamine ruumis ja tasapinnal (erinevate tehnikate kasutamine); 5) põhivärvid ja nende segamine värviringi alusel (ülesanded piiratud värvide arvuga); 6) rütm ja liikumine (rütmi mõiste, rütmid meis ja meie ümber); 7) ruumikujundus (klassi- või kooliruumi kaunistamine ja töö planeerimine); 8) kunstnik ja kujunduskunst (kunstniku elukutse ja tähtsus läbi ajaloo); 9) praktiline disain (karbi, mänguasja vms meisterdamine paberist või jääkmaterjalist); 10) looming ja selle tähtsustamine; 11) skulptuur (tutvumine naturaalse ja tehismaterjalidega, sh jääkmaterjalid); 12) maal (kattevärvide kasutamine ning õige pintsli valik). 13) kunstide seosed (rollimängud, kostüümid, kujundused); 14) rahvakunst ja selle areng (rahvakunstielementide kasutamine kaasajal, ribaornamendi kujundamine).
Õpitulemused 5. klassi lõpuks	Õppesisu 3., 4. ja 5.klassis
Õpilane: 1) kasutab töös erinevaid materjale, sh taaskasutatavaid materjale; 2) mõistab töövahendite säästliku kasutamise vajalikkust ja oskab seda juhendamisel rakendada; 3) sooritab lihtsamaid töövõtteid videojuhendite järgi; 4) kasutab ohutult töövahendeid ja materjale; 5) kujutab elusolendeid ja eluta objekte neile iseloomulikul viisil; 6) märkab õpetaja suunamisel esemete ja figuride detaile, täiendab vajaduse korral oma tööd;	1) Modelleerimine ja erinevad materjalid (modelleerimine looduslikust- ja tehismaterjalist, voltimine); 2) keskkond ja selle kujutamine (erinevad keskkonnad ja looduskaitse); 3) kujutamine ruumiliselt ja tasapinnal (erinevate tehnikate kasutamine); 4) põhivärvid ja nende segamine värviringi alusel (ülesanded piiratud värvide arvuga); 5) rütm ja liikumine (rütmi mõiste, rütmid meis ja meie ümber); 6) piiratud ja piiramata pind (mõisted: piiratud ja piiramata pind, objekti ja tausta seos);

7) oskab õpetaja juhendamisel materjalist lähtuvalt kasutada sobivaid töövahendeid ja töövõtteid (paberi rebimine, lõikamine ja voltimine; guašside, akvarellide, pastellide, kriitide jm joonistusvahendite kasutamine; savi või plastiliini voolimine eri võtetega); 8) täiendab mustri rütmi; 9) kujutab visuaalselt õpetaja suunamisel kujutatut põhilisi tunnuseid (väiksem-suurem, paksem-peenem, pikem-lühem jne) ja õpitud ruumisuhteid pildil (kõrval, ülal, all jne); 10) kasutab suunamisel õpitud tehnikaid kunstitööde loomisel ja lähiümbruse kujundamisel (stend, klassiruum, oma tuba, päeviku kaaned jne); 11) kujutab inimest ja muid elusolendeid liikumises; 12) väljendab kunstitöodes erinevaid emotsioone, kasutab selleks värve; 13) eristab külmi ja sooje värvusi, oskab juhendamisel toone helestada ja tumestada; 14) tõstab oma töödes esile ja võrdleb kujutatud tegelasi ja objekte suuruse, asukoha ning värvivaliku abil, vajaduse korral suunamisel; 15) väljendab osalise kattumise abil esemete ja figuuride paiknemist üksteise suhtes ees- ja tagapool, keskel; 16) suudab töö tegemisel järgida lihtsat tööjuhendit (sh videojuhend) ja võrrelda oma tööd näidisega, vajaduse korral õpetaja abiga; 17) kirjeldab tööprotsessi, enda ja kaaslaste töid, väärtustab erinevaid lahendusi, vajaduse korral õpetaja abiga; 18) võrdleb enda ja kaaslaste töid: leiab peamised tegelased/objektid, toob esile sarnasusi ja erinevusi; 19) osaleb vestlustes kultuuri ja kunsti teemadel; 20) viib alustatud töö lõpule; 21) korrastab oma töökoha.	7) ruumikujundus (klassi- või kooliruumi kaunistamine ja töö planeerimine); 8) kunstnik ja kujunduskunst (kunstniku elukutse ja tähtsus läbi ajaloo); 9) praktiline disain (karbi, mänguasja vms meisterdamine paberist või jääkmaterjalist); 10) looming ja autorlus (MINU-SINU-MEIE) - looming ja selle tähtsustamine; 11) kulptuur (tutvumine naturaalse ja tehismaterjalidega, sh jääkmaterjalid); 12) maal (kattevärvide kasutamine ning õige pintsli valik). 13) Praktiline disain - karbi, mänguasja vms meisterdamine taaskasutatud materjalidest; 14) klassi kaunistamine tähtpäevadeks individuaalselt ja rühmatööna; 15) kujutamise- ja vormiõpetus - inimese kujutamine paigal ja liikumises (näidismudelite ja skeemjooniste kasutamine); 16) loomade jt elusolendite kujutamine nende iseloomulikud asendid, karvkate; 17) Tehnikad ja materjalid: maal (kattevärvide ja akvarellide kasutamine ning õige pintsli valik), graafika (tutvumine erinevate trükitehnikatega, nt papitrükk, monotüüpia); 18) kujutamise- ja vormiõpetus: elusolendite kujutamine (iseloomuliku asendi, karvkatte, pinnafaktuuri jne kujutamine, kompimismeele arendamine); 19) piltjutustuse koostamine: keskkond ja selle kujutamine vaatluse järgi; 20) värvus- ja kompositsiooniõpetus: värvisümboolika, meeleolu väljendamine värvide abil, ühe värvi erinevad varjundid; 21) vestlused kunstist: erinevad kunstiliigid (maal, skulptuur, arhitektuur, teatrikunst); 22) tutvumine kunstipärandi ja tänapäeva rahvuskunstiga; 23) kunstide seosed (rollimängud, kostüümid, kujundused); 24) rahvakunst ja selle areng (rahvakunstielementide kasutamine kaasajal, ribaornamendi kujundamine); 25) rahvakunst, rahvariided, mustrid, tarbeesemed.
Õpitulemused 7. klassi lõpuks	Õppesisu 6. - 7. klassis

Õpilane: 1) kasutab töövahendeid ja -materjale tehnoloogiliselt õigesti, otstarbekalt ja säästvalt, kasutab juhendamisel digivahendeid; 2) planeerib juhendamisel etteantud tööülesande protsessi ja teeb kavandi järgi valmis töö kas individuaalselt või gruppitööna, võimaluse korral projektiõppe raames; 3) leiab vaatluse ja võrdlemise teel kujutatava olulisi tunnuseid ning väljendab neid temaatilistes töödes; 4) oskab segada ja kasutab maalimisel värvide erinevaid toone; 5) oskab juhendamisel kasutada töös ühe-punkti-perspektiivi; 6) loob erinevate vahenditega mitmesuguseid pinnamustreid; 7) kasutab digivahendeid ja digikeskkondi, vajaduse korral abiga; 8) oskab juhendamisel kombineerida omavahel erinevaid materjale, sh kollaažina; 9) töötab lihtsama videojuhendi järgi ja pildistab oma tööetappe ja/või valmis tööd; 10) kujutab temaatilistes töödes värvide abil tegevuse aega ja kohta; 11) väljendab kujutatava suuruse muutumise abil selle paiknemist pildiruumis ees- ja tagapool; 12) arvestab juhendamisel ja näidise abil inimese täisfiguuri kujutamisel pea suurust ja jalgade pikkust terve kehapikkuse suhtes, näo kujutamisel silmade asukohta; 13) tunneb ära ja liigitab vaadeldud kunstitöid (skulptuur, maal, arhitektuur, graafika); 14) mõistab originaali, reproduktsiooni ja võltsingu olemust (sh digikunstis) ning autoriõiguste olemust ja tähendust; 15) märkab ja kirjeldab kujunduselemente ümbritsevas keskkonnas; 16) kasutab juhendamisel lihtsamaid kujunduspõhimõtteid erinevate graafilise disainiga seotud tööde (logod, pakendid, nimed jms) loomisel; 17) tunneb ja oskab kasutada õpitud kunstialaseid mõisteid (skulptuur, maal, graafika jms); 18) väärtustab kunsti enda isikupära ja emotsioonide väljendusvahendina, väärtustab ka teiste loomingut.	1) Tehnikad ja materjalid - skulptuur (voolimine pehmetest ja tahketest materjalidest, keraamika), - maal (erinevad maalilaadid näidiste põhjal), - graafika (joonistamine erinevate vahenditega, kõrgrükk, linoollõige), paljundustehnikaid ja nende kirjeldused; 2) erinevate arhitektuuriobjekte kirjeldamine ja võrdlus; 3) arhitektuur (erinevate arhitektuuri objektide vaatlus ja võrdlus); 4) natuurist joonistamine; 5) modelleerimine ja erinevad materjalid; 6) kujutamise- ja vormiõpetus - inimese kujutamine paigal ja liikumises; 7) Kujutamise- ja vormiõpetus - natuurist joonistamine (elus ja eluta objektide ruumiline kujutamine, paiknemine pildiruumis ja suurussuhted); 8) keskkond ja selle kujutamine; 9) värvus-, kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus - põhivärvid ja vastandvärvid (vastandvärvide segamine värviringi alusel, ühe värvi erinevad toonid); 10) värvide helestamine ja tumestamine (ühe värvitooni erinevad heledusastmed, soe ja külm koloriit); 11) rütm ja liikumine - sümmeetria ja asümmeetria; 12) disain ja kirjaõpetus - ruumikujundus (sise- ja välisruumide kujundus); 13) disain ja kirjaõpetus - praktiline disain (pakendi kujundus); 14) vestlused kunstist - erinevad kunstiliigid ja nende seosed, rahvakunst ja selle areng (rahvakunsti areng ja kasutamine kaasajal, rahvakunsti pärandi hoidmine); 15) Eesti kunsti tähtteosed; 16) looming ja autorlus (originaal, reproduktsioon, koopia).
---	--

Õpitulemused 9. klassi lõpuks	Õppesisu 8. – 9. klassis
Õpilane: 1) kavandab ja teostab suunamisel kunstitöö, valib selle valmistamiseks sobivad materjalid ja töövahendid; 2) oskab juhendamisel loomeprotsessis omavahel kombineerida erinevaid materjale ja tehnikaid (mixed-meedia, kollaaž, installatsioon); 3) leiab vaatluse ja võrdlemise teel inimese näoilmeid ja emotsioone kõige enam iseloomustavaid tunnuseid ning väljendab neid temaatilistes töödes; 4) kasutab õpitud tehnikaid, töövahendeid ja materjale, järgib tervisekaitse- ja tööohutuse nõudeid; 5) kasutab juhendamisel kahe-punkti-perspektiivi; 6) eristab ja kasutab õpetaja suunamisel pildi maalimisel koloriiti, andmaks edasi pildil kujutatut õhkkonda, oskab seda kirjeldada, vajaduse korral abiga; 7) kasutab juhendamisel graafilise disaini võimalusi (kirjakunst, ornament, logo, pakendi disain) nii traditsiooniliste kui ka digitaalsete vahenditega, lähtudes kompositsiooni põhialustest; 8) kasutab õpitud kujutamise, kujundamise ja esitlemise viise, sh digivahendeid, järgib autorikaitse reegleid; 9) oskab oma võimete kohaselt kujutada inimest eri vanuses, meeleolus, asendis, tegevuses ja keskkonnas, oskab juhendamisel ka natuurist joonistada (nt visandada); 10) teab ja kasutab suunamisel peamisi kompositsiooni- ja proportsioonireegleid; 11) kirjeldab kunstiteoseid õpitud teadmiste ja oskuste piires, põhjendab oma eelistusi ja arvamusi; 12) teadvustab kultuurinähtuste ja erinevate kunstiliikidega seotud võimalusi vaba aja sisukaks veetmiseks nii tarbija kui ka loojana; 13) käitub füüsilistes ja digitaalsetes kultuurikeskkondades turvaliselt ja eetiliselt, arvestab visuaalseid kujutisi luues autorsusega;	1) Tehnikad ja materjalid - skulptuur (linnaruumis ja looduskeskkonnas) - maal (maalimine spontaanselt ja kavandi alusel) - graafika (erinevad trükitehnikad, kõrg- ja sügavtrükk); 2) kujutamise- ja vormiõpetus - inimese kujutamine paigal ja liikumises; 3) portree ja miimika; 4) modelleerimine ja erinevad materjalid (figuuride modelleerimine savist vms materjalist); 5) kujutamine ruumis ja tasapinnal; 6) värvus-, kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus - põhivärvid ja nende segamine; 7) sümmeetria ja asümmeetria 8) kunstnik ja kujunduskunst; 9) kirjakunst; 10) värvus-, kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus - põhivärvid ja nende segamine; 11) rütm ja liikumine (joonistamine sirkli ja joonlaua abil, kubism, opkunst); 12) disain ja kirjaõpetus - ruumikujundus (skulpturaalsed objektid rühmatööna) - kunstnik ja kujunduskunst - kirjakunst (kirjaoptika ja kirja kujundus, katsetused erinevate kirjutusvahenditega, monogrammid, peremärgid); 13) praktiline disain (reklaamsärgi või plakati kujundus, tootedisain); 14) rahvakunst ja selle areng (tänavakunst ja selle mõju kultuurile); 15) looming ja autorlus (tuntumad kunstnikud ja nende teosed); 16) vestlused kunstist - erinevad kunstiliigid (meediakunst ja erinevad infoallikad kunsti edastajana) - kunstide seosed (kunsti ja kultuuri seosed kaasajal) - rahvakunst ja selle areng (tänavakunst ja selle mõju kultuurile).

14) analüüsib kunsti erinevaid avaldumisvorme (sh meedia ja reklaam), seostab kunste ja kunsti teiste eluvaldkondadega ning ühiskonna muutustega, vajaduse korral abiga; 15) oskab anda hinnangut enda ja teiste loomingule ja seda põhjendada, vajaduse korral abiga; 16) on teadlik loomingulise tegevuse, sh kunsti terapeutilisest toimest; 17) tunneb erinevaid kultuurinähtusi ja kunstiliike: etenduskunst, tants ja liikumine, tarbekunst, animatsioon, performance, installatsioon, tänava- ja maastikukunst jne; 18) teeb omal valikul või õpetaja juhendamisel jõukohase pikkusega kirjaliku töö või esitluse kunstiliigi või kultuurinähtuse kohta individuaalselt või grupitööna; 19) suudab, vajaduse korral õpetaja suunamisel, valida sobivaid vahendeid oma loominguliste ideede teostamiseks, soovitavalt ka koolivälistes keskkondades.	
--	--

Lihtsustatud õpe

Lisa 36. Ainekava Muusika

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Muusikaõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) tunneb rõõmu muusika kuulamisest ja musitseerimisest;
- 2) tunneb huvi muusika vastu, kuulab erinevat muusikat;
- 3) julgeb muusika saatel liikuda ja kaaslastele esineda;
- 4) kirjeldab kuulatud muusikat, väljendab muusikaalastes vestlustes oma eelistusi ja arvamusi, kasutades õpitud sõnavara;
- 5) väärtustab muusikat ja muusikategevust inimese, kultuuri ja igapäevaelu rikastajana.

Õppetegevuse kirjeldus arenguperioodide kaupa

Õppetegevus 1.–2. klassis

1.–2. klassi muusikaõpetuses on olulisel kohal vaba emotsionaalne eneseväljendus, rõõm muusikast. Seda arendatakse eri viisil musitseerides – lauldes, pilli mängides, muusika saatel liikudes. Ühiselt tegutsedes kujundatakse eri sotsiaalseid oskusi: üksteise kuulamine, lihtsatele küsimustele vastamine, koos musitseerimine jms. Sellel kooliastmel on muusikaõpetuses oluline roll laulumängudel. Muusikatunnis õpitud laulumänge ja liisusalme soovitatakse kasutada ka teistes ainetundides ning klassi- ja koolipidudel. Muusikatundides pööratakse tähelepanu helide, müra ja kõne eristamisele. Praktilise tegevuse käigus tekitatakse ise mitmesuguseid helisid vahendite ja/või oma häälega. Õpetaja suunamisel kuulatakse eri rütmis ja tempos muusikapalu; tutvutakse kiire ja aeglase, rõõmsa ja kurva muusikaga. Helivältusi väljendatakse koostegEVuses õpetajaga konkreetsete ja mõistetavate rütmisõnadega, meloodia kõrguse muutusi tähistatakse käeliigutustega. Muusikaõpetuse kaudu koordineeritakse liigutusi, arendatakse rütmitunnet, silma ja käe koostööd.

Õppetegevus 3.–5. klassis

3.–5. klassi muusikaõpetuses on olulisel kohal laulmine ning muusika rütmis liikumine (liigutused kehaga, käega, liikumine ruumis). Eesmärgiks on hoida ning suurendada huvi ja soovi muusikalistes tegevustes osaleda. Ühise musitseerimise kaudu arendatakse õpilaste rütmitunnet, silma ja käe koostööd, liigutuste koordineerimist; kujundatakse muusikalise eneseväljendamise julgust ja oskusi, suhtlemis- ja koostööoskusi. Laulude valikul arvestatakse õpilaste kõne mõistmise taset ning võimalikke hääldeprobleeme. Laulmisel rõhutatakse täpset ja selget diktsiooni, välditakse ülikiiret artikuleerimist vajavaid laule. Õpilased omandavad mõne pilli esmased mänguvõtted.

Õppetegevus 6.–7. klassis

6.–7. klassi õppetegevuses tuginetakse omandatud teadmistele ja oskustele. Esmane on positiivsete emotsioonide saamine muusika tegemisest või kuulamisest. Arendatakse õpilaste rütmi- ja meloodiataju, muusikalist maitset, silmaringi, esinemisjulgust, suhtlemis- ja koostööoskusi. Õpetaja suunamisel kuulatakse tundides ühiselt erineva raskuse ja keerukusega muusikat. Pööratakse tähelepanu ka rahvusmuusikale, kujundatakse hoiakut seda hoida. Arendatakse oskust väärtustada enda ja teiste loomingut, samuti kultuurisündmusi (sh virtuaalseid) ja nendel osalemist. Kujundatakse oskust väljendada oma arvamusi ja eelistusi ning sallivat suhtumist erinevustesse.

Õppetegevus 8.–9. klassis

8.–9. klassis arendatakse jätkuvalt õpilaste individuaalseid muusikalisi võimeid ja huvisid, võimaldatakse erinevaid esinemiskogemusi (laulmine ja pillimäng; esinemine solistina, ansamblis, kooris). Õpilastele tutvustatakse eri ajastute muusikat, tuntumaid heliloojaid ning dirigente Eestis. Õpitakse tundma muusika eri žanre, kirjeldama kuulatud muusikat ning väljendama oma arvamusi ja eelistusi. Arendatakse oskust väärtustada enda ja teiste loomingut, Eesti muusikapärandit ja kaasaegset muusikat. Olulisel kohal õppetegevuses on kontserdi-, teatri- ja muuseumikülastused (sh virtuaalsed).

Õpitulemused kooliastmete ja klasside kaupa

Õpitulemused 2. klassi lõpuks	Õppesisu 1.- 2. klassis
Õpilane:	<u>Laulmine ja hääle arendamine:</u>

1) laulab loomuliku hääletooni ja kehahoiuga; 2) teeb vahet kõrgel ja madalal helil; teeb vahet pikal ja lühikesel helil ja reageerib nendele erinevalt; 3) teeb vahet kiirel ja aeglasel muusikal; väljendab muusika sisu ja karakterit liikumise kaudu; 4) eristab erinevaid hääli ja müra muusikast; 5) tunneb rütmivorme TA, TI-TI, PAUS; 6) mängib lihtsamaid kaasmänge keha- ja rütmipillidel; 7) mängib õpitud rütme tuttavate laulude saateks kaasa; 8) liigub lihtsa muusika rütmis, oskab kasutada liisusalme; 9) laulab lihtsamate regilaulude kooriosa kaasa; 10) laulab peast 3–4 lastelaulu; 11) mõtleb välja liigutusi tuttavates laulumängudes ja liisutustes; 12) tunneb ära Eesti hümn, käitub hümn laulmise ajal õigesti, püüab kaasa laulda; 13) oskab peast mõnda õpitud lastelaulu; 14) osaleb õpitud laulumängudes, hoiab rivi ja sõõri.	1) vokaal- ja rütmilised harjutused õige hingamise ja selge diktsiooni arendamiseks; huulte aktiivne rakendamine kola ja ilmekuse saavutamiseks; 2) kõlalise puhtuse ja emotsionaalsuse taotlemine ühehäälsel laulmisel; 3) laulude selgeks õppimine liigutuste- ja ilmekate žestidega: „Mu koduke “(A. Kiis), „Lapsed, tuppa “, „Teele, tee, kurekesed”, töö tekstiga: „Eesti hümn “(F. Pacius); 4) „Kevadel “(Juba linnukesed), „Emakesele “(M. Härma); 5) kordamine: „Mu koduke “(A. Kiis), „Lapsed, tuppa“. <u>Muusikaline kirjaoskus:</u> 1) rütmivormid ja figuurid: TA, TI-TI, TIRI-TIRI rütmisilpidega ja nende kasutamine muusikalistes tegevustes; 2) rütmiharjutused, rütmi silbid ja pausid; Muusika kuulamine ja muusikalugu: muusika kuulamise oskuse arendamine, õppida tundma muusika karakterite ja meeoleu eristamine ning iseloomustamine; 3) muusikapala ülesehitus; 4) muusikapalade meeoleu kirjeldamine; 5) tutvumine uude mõistetega: muusikaliste väljendus-vahenditega: Meloodia, Rütm, Tempo, Dünaamika. 6) muusikazanride tundmaõppimine: Laul, Tants (polka, valss), Marss (marssi tüübid) 7) tutvumine väljendusrikkuse vahenditega läbi muusikalise teose kuulamise. <u>Pillimäng:</u> 1) rütmi- ja plaatpillide mänguvõtete omandamine instrumendi või laulu saatel, suhtlemise ja koostöö oskuste arendamine, teineteise kuulamine. <u>Muusikaline liikumine:</u>
---	--

	1) õppida tunnetama muusika pulssi läbi rütmilise liikumise, rahvusliku tantsu, laulumängu; 2) aktiivne muusika kuulamine liigutustega. <u>Omalooming:</u> 1) tekstide rütmilis- meloodiliste improvisatsioonid mängu elementidega; 2) artistlikke liigutuste kasutamine tantsus ja laulu esitamisel.
Õpitulemused 5. klassi lõpuks	Õppesisu 3.- 5. klassis
<u>Õpilane:</u> 1) laulab peast 3–6 laulu, sealhulgas Eesti hümn; 2) laulab tuttavaid laule võimalikult selge diktsiooni, kõlava tooni ja õige kehahoiuga; 3) rakendab keha-, rütmi- ja plaatpille lihtsamates ostinaatodes ja/või kaasmängudes; 4) tunneb rütmivorme TA, TI-TI, PAUS, TA-A; 5) tunneb 3-osalist taktimõõtu ja rütmivältust TA-A-A; 6) saab aru väljenditest valjult, vaikselt, valjenedes, vaibudes; 7) viipab käega 2-3 osalist taktimõõtu; 8) teeb vahet 2- ja 3-osalisel taktimõõdul; 9) eristab kurvakõlalist meloodiat rõõmsakõlalisest; 10) mõistab terminite orkester ja orkestrijuhth/irigent tähendust; 11) iseloomustab kuulatud muusikat abivahendite toel; 12) kirjeldab kuulatud muusikapala iseloomu (kurb/rõõmus; aeglane/kiire); 13) eristab vokaalmuusikat instrumentaalmuusikast; 14) on tutvunud eesti rahvapillide ja rahvamuusikaga; 15) on tutvunud mõne lihtsama muusikainstrumendi esmaste mänguvõtetega ja kasutab neid musitseerides; 16) on omandanud mõne lihtsama muusikainstrumendi esmased mänguvõtted ja kasutab neid musitseerides; 17) laulab Eesti hümn vastavalt võimetele kaasa;	<u>Laulmine ja häälearendamine:</u> 1) rütmilised kaasmängud, vokaal- ja rütmilised harjutused õige hingamise ja selgediktsiooni arendamiseks; 2) kõlaühtsuse ja pehme tooni saavutamine, vältides forseerimist; 3) hääle individuaalsete omaduste (tämber, diapsoon) kujundamine; 4) ühehäälnelise koorilaulmine instrumendi saatel; 5) õppida laulma eakohaseid ühehäälsid laule ning kõlalise puhtuse ja emotsionaalsuse taotlemine laulmisel; 6) vokaalsete võimete kujundamine: ühehäälnelise a cappella laulmine ja laulmine instrumendi saatel; 7) Eesti ja teiste rahvaste laulude õppimine; 8) programmiliste laulude õppimine: „Kas tunned maad“ (J. Berad), „Tiliseb, tiliseb aisakell“ (L. Wirkhaus), „Uhti, uhti, uhkesti“, „Rongisõit“ (G. Ernesaks), „Kui Kungla rahvas“ (K. Hermann), „Püha õõ“ (F. Gruber); 9) muusikalisele fraasile toetuv vaba ja loomulik hingamine laulmisel: kõlalise puhtuse ja emotsionaalsuse taotlemine; 10) kordamine, laulmine peast kooliastme ühislaule: „Eesti hümn“ (F. Pacius), „Mu koduke“ (A. Kiis), „Kevadel“, „Emakesele“ (M. Härma), „Lapsed, tupp“, „Eesti lipp“ (E. Vörk), „Mu isamaa armas“ (saksa rahvalaul). <u>Muusika kuulamine ja muusikalugu:</u> 1) kõigis muusikalistes tegevustes rakendada õpitud teadmisi ja oskusi; muusikapalade meeleolu kirjeldamine;

18) eristab ja iseloomustab rahvakalendri tähtpäevadega seotud traditsioone, osaleb laulmisel; 19) osaleb õpitud laulumängudes.	2) kirjeldamine ning iseloomustamine kuulatava muusikapala meeleolu ja karakterit, kasutades õpitud oskussõnavara; 3) tutvumine eesti rahvapillidega - kannel, Hiiu kannel, lõõtspill, torupill, sarvepill, vilepill. <u>Muusikaline kirjaoskus:</u> 1) kordamine I kooliastme muusikaline kirjaoskus ja oskussõnavara; 2) tutvumine 2-ja 3-osalise taktimõõdu tähendusega, selle kasutamine musitseerimisel; 3) duur ja moll helirida ja helilaad, nende kasutamine muusikalistes tegevustes. Uued rütmivormid ja pausid. 4) tutvumine rütmisilpidega ja pausidega, nende kasutamine muusikalistes tegevustes. <u>Õppekäigud:</u> 1) Silmaringi laiendamine läbi kontsertide, muuseumide külastamise oma kodulinnas. 2) Virtuaalsete internet- kontsertide külastamine. <u>Tutvumine mõistetega:</u> 1) orkester 2) dirigent <u>Muusika kuulamine ning võrdlemine:</u> 1) õpilane kuulab ja eristab muusikapalades muusika väljendusvahendeid: meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit ja vormi; 2) tutvumine Eesti rahvamuusika suursündmustega, Eesti ja kodukoha tuntumate lauludega; 3) vokaalmuusika: õppida tundma kooriliike (laste-, poiste-, mees-, nais-, segakoor); koore ja dirigente kodukohas; 4) tuntumaid Eesti koore, Eesti laulupidude traditsioon; 5) eesti rahvamuusika eristamine: regulaul, rahvapillid; 6) tutvumine tähtsamate Euroopa rahvaste kultuursete saavutustega- nii Eestis kui ka väljaspool:
---	--

	tutvumine erinevate heliloojatega, nende teostega ja erinevate muusika stiilidega; 7) õppida tundma muusika karakterite ja meeleolu eristamine ning iseloomustamine. <u>Pillimäng:</u> 1) Rütmi- ja plaatpillide mänguvõttete omandamine instrumendi või laulu saatel; <u>Muusikaline liikumine:</u> tantsida eesti laulu- ja ringmänge; esitada eesti rahvalaulu rütmiliste liigutustega. <u>Omalooming:</u> 1) Osalemine kooli üritustel (koor, solistid, erinevad instrumentaalkoosseisud, pillimäng). 2) Artistlikke liigutuste kasutamine tantsus ja laulu esitamisel.
Õpitulemused 7. klassi lõpuks	Õppesisu 6.- 7. klassis
Õpilane: 1) laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümn; 2) laulab pingevalt, kõlava tooni, õige hingamise ning selge diktsiooniga; 3) eristab kuulamise järgi marssi, valssi ja polkat; 4) on tutvunud sümfooniaorkestri erinevate pillirühmadega; 5) tunneb levinumaid rahvalaule, rahvalaulu liike; 6) laulab regilaulu, teab regilaulu esitamise traditsioone; 7) tunneb eesti olulisemaid rahvapille nii välimuse kui ka kõla järgi, teab nende nimetusi; 8) teab mõningaid olulisemaid fakte eestlaste laulu- ja tantsupeost; 9) on tutvunud erinevate kooriliikidega; 10) eristab abivahenditele toetudes kõrget ja madalat mees- ja naishäält;	<u>Laulmine ja hääle arendamine:</u> 1) vokaal harjutused õige hingamise ja selgediktsiooni arendamiseks; 2) hääle individuaalsete omaduste (tämb, diapason) kujundamine; 3) laulmine oma hääle omapära arvestades loomuliku kehahoiu, hingamise, selge diktsiooni ja puhta intonatsiooniga ning väljendusrikkalt; on teadlik häälehoiu vajadusest; 4) laulmine ühe- või kahehäälselt vastavalt vokaalsetele võimetele vabalt ja emotsionaalselt; 5) laulude õppimine; 6) vokaalsete võimete kujundamine ja arendamine: õppida laulma eakohaseid regi laule ja ning eesti ja teiste rahvaste laule; 7) laulude õppimine: „Meil aiaäärne tänavas” (eesti rahvalaul), „Jää vabaks, Eesti meri“ (V. Oksvort).

11) teab, mis on häälemurre, tunneb häälehoiu põhimõtteid ja rakendab neid häälemurde perioodil; 12) tunneb keel-, puhk- ja löökpille; 13) oskab kuuldeliselt eristada erinevaid instrumente; 14) on tutvunud nootide silpnimetustega ja nootide asetusega noodijoonestikul; 15) eristab kuulamise järgi duur- ja moll-helilaadi; 16) tunneb helivältusi ja rütme TA, TI-TI, TIRI-TIRI, TAI-RI, TA-A, TA-A-A, TA-A-A-A ja pause.	8) kordamine: „Eesti hümn“ (F. Pacius), „Eesti lipp“, „Püha öö“ (F. Gruber), Laul Põhjamaast“ (Ü. Vinter), „Saaremaa valss“ (R. Valgre), Kui Kungla Rahvas (K.A. Hermann); 9) õpib oma häält tundma häälemurde perioodil. <u>Tutvumine mõistetega:</u> 1) orkestriliigid: kammerorkester; 2) sümfooniaorkester, keelpilliorkester; 3) džässorkester; partituur; 4) muusikainstrumentide nimetused. <u>Muusika kuulamine ja muusikalugu:</u> 1) muusika kuulamise oskuse arendamine; 2) iseloomustada kuulatavat koorimuusikapala ning põhjendada oma arvamust, kasutades muusikalist oskussõnavara; 3) õppida kuulama ja eristama muusikapalades muusika väljendusvahendeid (meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit) ning muusikateose ülesehitust; 4) õpetada eraldama kuulmise ja liikide järgi: keel, puhk-, löök- ja klahvpille ning elektrofone ja pillikoosseise; 5) väljapaistvad heliloojad muusikaajaloos, seoses muusikavormide ja žanritega. Vokaalmuusika: 1) Hääleliikide kuulamine ning võrdlemine (sopran, metsosopran, alt, tenor, bariton, bass); 2) Mees- ja naishäälte kuulamine ja nende iseloomustamine <u>Eesti rahvamuusika</u> 1) Eristamine: rahvalaulu, -pille, -tantse. Teada eesti rahvamuusika suursündmusi, 2) Eesti ja kodukoha tuntumad laule;
--	--

	3) Laulupidude traditsioon <u>Omalooming:</u> 1) Osalemine kooli üritustel (koor, solistid, erinevad instrumentaalkoosseisud, pillimäng.) 2) Artistlikke liigutuste kasutamine tantsus ja laulu esitamisel. <u>Pillimäng</u> 1) Musitseerimine kaasmängudes rühmas ja/või üksi; 2) Õpetada kaasmängu liisusalmile. 3) Õpetada kasutama laulus erinevaid sõrmi. <u>Muusikaline liikumine</u> 1) “Eesti polka”. 2) Väljendada liikumise kaudu erinevate maade rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid 3) Omaloomingulist tants.
Õpitulemused 9. klassi lõpuks	Õppesisu 8.- 9. klassis
Õpilane: 1) laulab peast 5–6 laulu, sealhulgas Eesti hümni; 2) laulab pingevalt, õige hingamise ja selge diktsiooniga; 3) tunneb taktimõõte 2, 3, 4; 4) tunneb järgmisi muusikažanre: ooper, operett, muusikal, ballett, sümfooniat; 5) suudab kaasa mängida lihtsamaid rütmistruktuure; 6) oskab lahendada lihtsamaid rütmilülesandeid; 7) on tutvunud popmuusika ajaloo ja nüüdismuusikaga; 8) on tutvunud üldtuntud näidetega klassikalisest muusikast; 9) väärtustab eesti rahvamuusikat ja oskab nimetada eesti rahvapille; 10) on mängujuhiks noorematele õpilastele mängudepäeval, suudab liikumismänge juhtida.	<u>Laulmine</u> 1) Laulmine ühe- või kahehäälselt vastavalt vokaalsetele võimetele vabalt ja emotsionaalselt. 2) Väljendusrikas laulmine, kõlaühtsus. 3) Õpib oma hääle kultuuri tundma häälemurde perioodil. 4) Harmooniataju arendamine. 5) Laulude õppimine: „Mu isamaa on minu arm“(G. Erneseks), „Jää vabaks, Eesti meri” (V. Oksvort), „Kalevite kants” (P. Veebel), „Eestlane olen ja eestlaseks jään” (A. Mattiisen), „Oma laulu ei leia ma üles” (V. Ojakäär). 6) Hääle individuaalsete omaduste (tämb, diapasoon) kujundamine. <u>Muusika kuulamine ja muusikalugu</u> 1) Teadliku muusika kuulamise oskuse arendamine. 2) Eesti ja maailma tuntumaid lauljaid, kodukoha ja eesti tuntud koore ja dirigente.

	3) Õppida kuulama ja eristama muusikapalades muusika väljendusvahendeid (meloodiat, rütmi, tempot, dünaamikat, tämbrit) ning muusikateose ülesehitust. 4) Õpetada eraldama kuulmise ja liikide järgi: popmuusika, nüüdismuusika, ooper, operett, muusikal, ballett, sümfoonia. 5) Väljapaistvad heliloojad muusikaajaloos, seoses muusikavormide ja zanritega: Eesti muusikapärandiga tutvumine ning sellesse lugupidavalt suhtumine. <u>Pillimäng</u> 1) musitseerimine kaasmängudes rühmas ja/või üksi; 2) taktipillidel rütmi kaasamängimine; 3) 3. õpib kasutada keha-, rütmi- ja plaatpille, plokkflööti või kuuekeelset väikekannelt kaasmängudes ja/või ostinatodes; 4) kasutame muusikat esitades muusikalisi teadmisi ja oskusi. <u>Muusikaline liikumine</u> 1) tunnetab ja rakendab liikudes muusika väljendusvahendeid; 2) ”Oige ja Vasemba”, „Kui sul tuju hea“ või “Kaera-Jaan”; 3) liikumismängud; 4) väljendab liikumise kaudu rahvamuusikale iseloomulikke karaktereid.
--	---